

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อที่ ๑ เรื่อง

รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์
ในจังหวัดเพชรบูรณ์

Form of Ecological Culture Management of Culture Network and
Ethnic Groups in Phetchabun Province

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์
ในจังหวัดเพชรบูรณ์

Ecological Culture Management of Culture Network and Ethnic
Groups in Phetchabun Province

โดย

ผศ. สุพล ศิริ

พระครูสิริพัชรากร (สมบัติ สิริคุตโต)

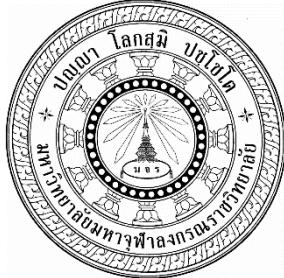
นายปิยวัช ลักษร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสังชีพอุปนิสั�្តาเมือง เพชรบูรณ์

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760269



รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อที่ ๑ เรื่อง

รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์
ในจังหวัดเพชรบูรณ์

Form of Ecological Culture Management of Culture Network and
Ethnic Groups in Phetchabun Province

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง
การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์
ในจังหวัดเพชรบูรณ์

Ecological Culture Management of Culture Network and Ethnic
Groups in Phetchabun Province

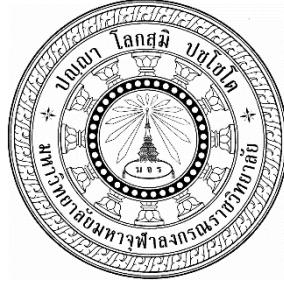
โดย

ผศ. สุพล ศิริ
พระครูสิริพัชรากร (สมบัติ สิริคุตโต)
นายปิยวัช ลักษร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสังชีพอุปนิสั�์เมือง เพชรบูรณ์
พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760269
(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)



Sub - Research Report 1

Form of Ecological Culture Management of Culture Network and Ethnic Groups in Phetchabun Province

Under Research plan

Ecological Culture Management of Culture Network and Ethnic Groups in phetchabun Province

BY

Asst. Suphon Siri

Phrakru Siripatcharakorn

Mr. Piyawat Lakorn

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Phokhunphamuang Buddhist College

B.E.2560

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610760269

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย: รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรม
และกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ผู้วิจัย: ผศ. สุพล ศิริ, พระครูสิริพัชรากร, นายปิยวัช ลักษ์

ส่วนงาน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ฟ่อขุน爹เมือง เพชรบูรณ์

ปีงบประมาณ: ๒๕๖๐

ทุนอุดหนุนการวิจัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การศึกษารูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อศึกษาความร่วมมือการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความร่วมมือการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการอนุรักษ์การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบผสมผสาน คือการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน ๓๖ รูป/คน ผลการศึกษาพบว่า

ด้านการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นของบ้านสะเดียง บ้านนาแขง บ้านเขึกน้อย บ้านน้ำเลา ผู้นำของชุมชน และชาวบ้านให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องวัฒนธรรมเป็นอย่างดี ช่วยเหลือกัน แสดงความรักความสามัคคีในหมู่คณะที่ร่วมกันทำกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นงานบุญ ประเพณีของชุมชน เช่น การจัดงานเลี้ยงเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ เป็นต้น ด้านการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น ได้ประชาสัมพันธ์ให้ลูกหลาน เยาวชนได้รับรู้ถึงกิจกรรมที่จัดขึ้น ได้เห็นความสำคัญวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนของตนเองที่คุณค่าแก่การรักษาไว้ให้ตราบนานเท่านาน ด้านการเข้าร่วมจัดกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม มีการเชิญชวนให้เข้าร่วมอย่างพร้อมเพียงกัน เพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนเอาไว้ให้คงอยู่ ด้านการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ได้เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ด้านการให้ความรู้การอนุรักษ์ ชาวบ้านในชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนเอาไว้ ตลอดทั้งวิถีชีวิต และยังคงสืบสานประเพณีเอาไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้รู้ได้เห็นต่อไป

ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างของผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงในโรงเรียนผู้สูงอายุ ทั้ง ๘ แห่ง คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ออกไป แต่ส่วนมากในอยู่หัวข้อธรรมทางพระพุทธศาสนาเหล่านี้ คือ ไตรสิกขา ๓ ภavana ๔ อายุสธรรม ๕ อิทธิบาท ๔ สัปปายะ ๗ โพชัมค์ ๗ หลักธรรมทั้งหมดผู้สูงอายุนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต ของตนเองที่แตกต่างกันออกไป

การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น มีความเหมือนกันบ้าง แตกต่างกันบ้าง ส่วนใหญ่จะมีความเหมือนกัน เพราะการเป็นอยู่ของชาวบ้านส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีวิถีชีวิตอยู่กับธรรมชาติ มีการเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านองค์การภาครัฐและเอกชน โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศร่วมสมัย ในการดำเนินงานจะเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ให้ข้อคิดความเห็น เนื่องจากวัฒนธรรมเหล่านั้นเกิดจากความเชื่อของชุมชน หากคนในชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมจะประสบความสำเร็จได้ยาก



Research Title: Form of Ecological Culture Management of Culture Network and Ethnic groups in Phetchabun Province

Researchers: Asst. Suphon Siri, Phrakru Siripatcharakorn, Mr. Piyawat Lakorn

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
Phokhunphamuang Buddhist College.

Fiscal Year: B.E. 2017

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

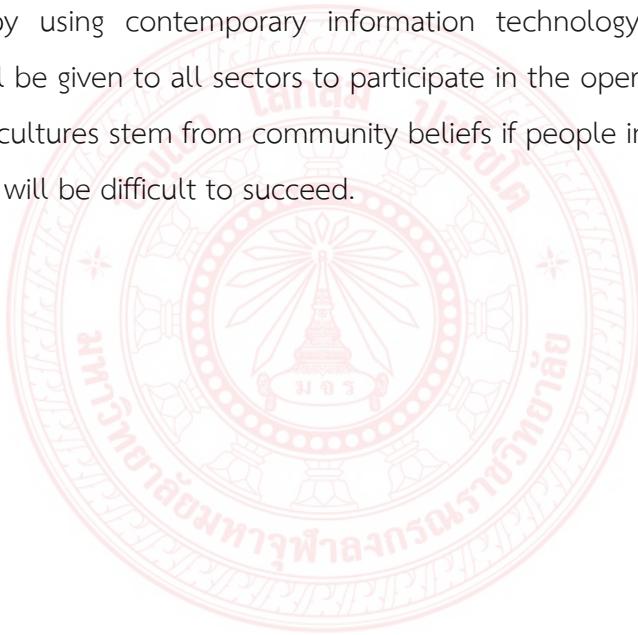
ABSTRACT

This study of form of ecological culture management of culture network and ethnic groups in Phetchabun Province is the objective: 1) to study co-operation in managing cultural ecology of cultural networks and ethnic groups in Phetchabun Province 2) to study to compare co-operation in managing cultural ecology of cultural networks and ethnic groups in Phetchabun Province and 3) to study problems and obstacles and conservation recommendations. This research is an integrated qualitative research by information related sectors. The research results are followings;

In organizing local cultural activities of Ban Sadiang, Ban Na Saeng, Ban Khek Noi, Ban Nam Lao, community leader and the villagers co-operate in arranging cultural related activities very well help each other, creating love and unity among the group that is working on activities, whether it is a merit event of the community such as organizing a village godfather party who is respect. In local cultural dissemination has publicized for the children was aware of the activities held. It saw the importance of the culture and traditions of one's own community that are worth keeping for a long time. In participating in cultural preservation activities invited to participate simultaneously in order to preserve the culture and traditions of the community to remain. In regarding the opportunity for participation in cultural preservation, gave an opportunity to express opinions regarding the organization of

cultural traditions and activities of the community. And in awareness of conservation the villagers in the community are very cooperative in preserving the good culture of the community throughout life and continue the tradition for the future generations to know and see.

Managing the ecology and culture of the ethnic groups have some similarities somewhat different, but most of them are similar because the livelihoods of the villagers are mainly agricultural, which have a way of life with nature the dissemination and conservation of local culture through public and private organizations by using contemporary information technology. In the operation, opportunity will be given to all sectors to participate in the operation, give comment because those cultures stem from community beliefs if people in the community are not involved, it will be difficult to succeed.



กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรม และกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ในครั้งนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์จาก หลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือคณาจารย์ของมหาวิทยาลัย คณะผู้วิจัยกราบขอบขอพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณพระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และคณะกรรมการทุกท่านที่เมตตาให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง ทำ ให้การวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอบคุณเครือข่ายทางวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ที่ให้ข้อมูล สมภำณ์ในการทำวิจัย ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้งานวิจัยสำเร็จ ลงด้วยดี

คุณงามความดีทั้งหลายที่เกิดจากงานวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอน้อมถวายแด่พระ รัตนตรัย รวมถึงน้อมบุชาคุณบิดามารดา และผู้มีพระคุณทั้งหลาย

ผศ. สุพล ศิริ และคณะ

หัวหน้าโครงการวิจัย

๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๕
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๕
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๖
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๘
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ	๘
๒.๑.๑ ความหมายเกี่ยวกับการจัดการ	๙
๒.๑.๒ หน้าที่ของการจัดการ.....	๑๕
๒.๑.๓ ความสำคัญของการจัดการ	๑๖
๒.๑.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	๑๖
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับนิเวศวิทยาวัฒนธรรม	๒๑
๒.๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศวิทยาวัฒนธรรม	๒๑
๒.๒.๒ ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม	๒๙
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายวัฒนธรรม.....	๓๐
๒.๓.๑ ความหมายของวัฒนธรรม	๓๐
๒.๓.๒ เครือข่ายวัฒนธรรม	๓๒
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์	๓๗
๒.๔.๑ กลุ่มชาติพันธุ์ในบริบทของจังหวัดเพชรบูรณ์.....	๓๗
๒.๔.๒ ข้อมูลจังหวัดเพชรบูรณ์	๓๗

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๙
๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรม	๔๙
๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวกับเครือข่ายวัฒนธรรม	๕๓
๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์	๕๗
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๒
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๖๔
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๔
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant).....	๖๖
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๙
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๑
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๗๒
บทที่ ๔ ผลการศึกษาวิจัย.....	๗๔
๔.๑ การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์	๗๔
๔.๒ ความร่วมมือการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและ กลุ่มชาติพันธุ์.....	๘๓
๔.๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการอนุรักษ์การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของ เครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์	๘๕
๔.๔ รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์.....	๘๗
บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๙๒
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๒
๕.๒ อภิปรายผล	๑๐๓
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๕
บรรณานุกรม.....	๑๐๖
ภาคผนวก.....	๑๑๔
ภาคผนวก ก เครื่องมือวิจัย	๑๑๕
ภาคผนวก ข หนังสือเชิญ, รายชื่อผู้ให้ข้อมูลวิจัย.....	๑๑๙
ภาคผนวก ค ภาพถ่ายกิจกรรมดำเนินการวิจัย.....	๑๒๓
ภาคผนวก ง การรับรองการนำเสนอไปใช้ประโยชน์	๑๓๒

ภาคผนวก จ ผลลัพธ์ ผลผลิต และผลกระทบจากการวิจัย	๑๓๔
ประวัติผู้วิจัย	๑๓๖



บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน ทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรม แต่ประชาชนก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีลักษณะเด่นอันแสดงถึงเอกลักษณ์ของตน คือ กลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษทางสายเลือด และบรรพบุรุษทางวัฒนธรรมเดียวกัน กลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันมีความผูกพันทางสายเลือด และทางวัฒนธรรมอยู่ด้วยพร้อม ๆ กันไป เป็นความผูกพันที่ช่วยเสริมเอกลักษณ์ของบุคคลและชนชาติพันธุ์ และขณะเดียวกันก็สามารถก่อให้เกิดความรู้สึกที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันໄວ້^๑ ท่ามกลางความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ส่งผลให้เกิด พหุวัฒนธรรมเกิดอย่างมากมายเช่นกัน แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จึงมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

นักวิชาการได้แบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในประเทศไทย โดยอาศัยตามลักษณะกลุ่มภาษาที่แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ใช้ ออกเป็น ๕ กลุ่ม ได้แก่ ๑. กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษากลุ่มตระกูลภาษาจีน - ทิเบต เช่น กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง Karen โดยที่นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่ามีถิ่นเดิมอยู่ในดินแดนตะวันออกของทิเบต และเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยเมื่อราก ๗๓๓ ปีก่อนพุทธกาล ชาวจีนเรียกว่า “ชนชาติโจ瓦” ภายหลังถูกชาวจีนรุกราน เมื่อ พ.ศ. ๒๐๗ จึงพาภันหนีลงมาอยู่บริเวณลุ่มน้ำแม่แยงซี ต่อมาเกิดปะทะกับชนชาติไทยจึงถอยร่นลงมาอยู่ตามลุ่มน้ำโขงและแม่น้ำสาละวินในเขตพม่า กะเหรี่ยง เคลื่อนย้ายลงมาอยู่ตอนใต้ก่อนชนชาติไทยแต่มาหลังพากตระกูล มอญ-เขมร^๒ ๒. กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษากลุ่มตระกูลภาษามัง-เมียน เช่น เมียน (เย้า) Mien (Yao) ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่มีเชื้อสายจีนเดิม ชนเผ่านี้เรียกตัวเองว่า “เมียน” ซึ่งแปลว่ามนุษย์ และมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “เย้า” ถิ่นเดิมของเมียนอยู่

^๑ อมรา พงศាបิชญ์, **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวนานาชาติวิทยา**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๑๕๗.

^๒ จัดโดย บุรุษพัฒน์ ชาเวช, (กรุงเทพมหานคร: พรพิทยา, ๒๕๓๘), หน้า ๖๗.

ยุ่งทางตะวันออกของมณฑลไกวเจา ยูนนาน หุ่นนาน และกว่างสู ในประเทศจีน ต่อมาการทามาหากินฝืดเคืองและถูกรบกวนจากชาวจีนจึงได้อพยพลงมา ทางใต้ เข้าสู่เวียดนาม ลาว พม่า เชียงตุง และภาคเหนือของไทย^๓ ๓. กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษาตระกูลภาษาอสโตรเนเซียน เช่น มอเก็น Moken หรือยิปซีทะเล เป็นกลุ่มนร่อนเรอยู่ในบริเวณทะเลอันดามัน คนส่วนใหญ่เรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้ว่า “ชาวเล” เนื่องมาจากพากเขาเป็นผู้ที่มีชีวิตอยู่ในท้องทะเลเป็นส่วนใหญ่ กลุ่มคนที่ใช้ภาษามลายูเรียกคนกลุ่ม เหล่านี้ว่า “โอรังละอุต” ซึ่งแปลว่าคนทะเล ชาวพม่าและหมู่เกาะมะริด เรียกชนกลุ่มนี้ว่า “سلڠ” “سلون” หรือ “سلون” แต่ชาวเลเรียกตัวเองว่า “มอเก็น” หรือ “มาเก็น” เดิมชาวเลก็มีถิ่นฐานอยู่บนพื้นแผ่นดินใหญ่แต่ถูกรุกรานจากพากมาเลย์มากขึ้นก็พากันอพยพลงเรือหนีไปตามเกาะต่าง ๆ จนกลายเป็นต้องใช้ชีวิตตอนแรมบนเรือตลอดมา^๔ ๔. ชาติพันธุ์ในประเทศไทยที่ใช้ภาษากลุ่มตระกูลภาษาไทย – กะได เช่น ไทย (ลาวโซ่ง) Black Tai เดิมอาศัยอยู่ทั่วไปบริเวณมณฑลกว้างสี ยูนนาน และตั้งเกีย ถูกการตัดต้อนเข้าสู่ไทยสมัยธนบุรีพร้อมกับพากลาว เวียงจันทน์ ไทยเข้ามายุ่งบริเวณจังหวัดเพชรบุรี ที่เรียกว่าลาวซ่งด้าเพราวนิยมนุ่งห่มด้วยเสื้อผ้าสีดา แต่ไทยมีผิวขาวคล้ายคนจีน คำว่า “ซ่ง” หรือ “ส่วง” แปลว่ากางเกง จึงเรียกคนเหล่านี้ตามเครื่องนุ่งห่มว่า ลาวซ่งด้า หรือลาวโซ่ง^๕ และ ๕. กลุ่มชาติพันธุ์ในไทยที่ใช้ภาษากลุ่มตระกูลภาษาอสโตรເອເຊີຕິກ ເຊັ່ນກູຍ Kuy ที่มีถิ่นเดิมอยู่บริเวณตอนเหนือของ เมืองกาปงนม ราชอาณาจักรกัมพูชา ชาวกູຍເຄຍເປັນຮູ້ອີສະຣະໜ່ວງພຸທະສຕວຣະທີ ២០ ເຄຍສ່າງຖຸມາຄ້າຂາຍກັບອຸຽນຍາແລະເຄຍໜ່ວຍກັບຕິດິກໝາຍປະບັດ ຕ່ອມາເຂັມໄດ້ໃຫ້ອຳນາຈທາງທຫරປາບໜູຍ ແລະຜນວກອານາຈັກເຂົ້າໄປເປັນສ່ວນໜຶ່ງອີເຂມ ທາວກູຍອົບກາຣ ອພຍພເພື່ອແສວງທາທີ່ດິນອຸດົມ ສມບູຮົນເພື່ອກາຣເພະປຸກ ທາວກູຍອພຍພື້ນເຫຼືອເຂົ້າສູ່ເມືອງອັຕະບູນ ແສນປາງ ຈຳປາສັກດີ ແລະສາວັນທາງຕອນໄຕຂອງລາວ ຮວມທັງອພຍພ້າມລຳນຳໂອງເຂົ້າສູ່ກາຄືສານອອງໄທຢາທາງດ້ານແກ່ສະພູວ ອຳເກອໂອງເຈີຍມ ຈັງຫວັດອຸບລາຮານີ ໄລັງຈາກນັ້ນລູກຫລານທາວກູຍແກຍ້ຍກັນໄປຕັ້ງບ້ານເຮືອນ ທາວກູຍອພຍພເຂົ້າປະເທດໄທຢາຮັ້ງໃຫຍ່ໃນສັນຍປລາຍອຸຽນຍາ (ພ.ສ. ២២៤៥ – ២៣២៦)

^๓ ឧັດກັຍ ບຸຮຸ່ງພັນນີ້, ຂາວເຂາ, ໜ້າ ៤៨.

^៤ ປະເທົ່ອງ ເຄື່ອງຫຼັສ, ຂາວານາ (ชาวເລ) ໃນເມືອງໄທຍ, (ກຽງເທັມຫານຄຣ: ບຣຣນກິຈ, ២៥៥៥), ໜ້າ ២៣-២៤.

^៥ ສມທຽງ ບຸຮຸ່ງພັນນີ້, ກາຣເລ່ນຄອນຂອງລາວໂຊ່ງທີ່ປາງກັ້ງ, (ນຄປປຽມ: ສຕາບັນວິຈັຍພາຫາແລະວັດນອຮຣມເພື່ອພັນນາຫນບທ, ມາວິທຍາລ້າຍມທິດລ, ២៥៥៥), ໜ້າ ៦.

ชาวภูยที่อพยพมาใหม่หัวหน้าของตัวเอง คนไทยเรียกชาวภูยว่า “เขมรป่าดง” ชาวภูยเรียกตัวเองว่า “ภู” “ภูย” “โภย” หรือ “กวย” ซึ่งแปลว่าคน ส่วนคำว่า “ส่วย” นั้นชาวภูยเองไม่ค่อยยอมรับชื่อนี้^๖

อย่างไรก็ตาม ผู้คนทั่วไปที่เกี่ยวข้องก็ยังขาดความตระหนักอย่างเพียงพอถึงความร้ายแรงของปัญหาภาวะวิกฤตทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรม และผลกระทบที่เกิดขึ้นอันจะทำลายความหลากหลายทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรมซึ่งเป็นแหล่งเก็บภูมิปัญญาของมนุษยชาติติดต่อกันมาเป็นเวลา许多年 ส่งผลให้เกิดวิกฤตด้านอัตลักษณ์ของกลุ่มชนต่าง ๆ ต่อเนื่องกันไปเป็นลูกโซ่ ซึ่งมีผลให้กลุ่มชนต่าง ๆ อ่อนแอ ไม่สามารถรักษาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของตนเองไว้ได้ ประเทศไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ประสบกับภาวะวิกฤตนี้ ทำให้สังคมอ่อนแอ ขาดความเชื่อมั่น ความมั่นคง ซึ่งเป็นฐานของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ในสภาพการณ์เช่นนี้ สิ่งที่จำเป็นเร่งด่วนประการหนึ่งคือ การเร่งสร้างองค์ความรู้ในการจัดการกับปัญหา กล่าวคือ การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรม การศึกษาและวิธีการฟื้นฟูร่างรักษานิเวศวิทยาวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต ซึ่งยังนับว่าขาดแคลนอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างองค์ความรู้ที่ส่งเสริมให้ ขึ้นมาจากการสนับสนุนการศึกษาและฟื้นฟูภาษาในบริบทของจังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้งนี้ เพราะส่วนมากแล้วองค์ความรู้ดังกล่าวในปัจจุบันล้วนมาจากประสบการณ์ในกิจกรรมฟื้นฟูนิเวศวิทยาวัฒนธรรมนอกภูมิภาคเอเชีย ซึ่งมีบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไป

จังหวัดเพชรบูรณ์มีทิวทัศน์ที่งดงามมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ ร้อนอบอุ่น มี ๑๑ อำเภอ ในแต่ละอำเภอ มีผู้คนจากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ต่างอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากมายจนมีความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก โดยมีภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่าง ๆ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ถึงกว่า ๑๐ กลุ่ม^๗ ซึ่งนับว่าเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญ มีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาและความรู้ ที่เกี่ยวกับมนุษย์ในเอเชียอาคเนย์ โดยมีภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาราชการเพียงภาษาเดียว ในการติดต่องานทุกรดับและในสื่อสารมวลชน กลุ่มภาษาต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีจำนวนอย่างน้อย ๓ ภาษา ที่กำลังตกอยู่ในภาวะวิกฤตที่รุนแรงและซัดเจน มีโอกาสที่จะสืบทอดสลาญไปในศตวรรษนี้ ได้แก่ ภาษาชาวบุน ลาวแข้ง ลาครรัง ชุมชนเหล่านี้อยู่ในภาวะวิกฤตระดับ

^๖ โสพส ศิริไธย และคณะ, สารานุกรมชนชาติภู, (นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๘), หน้า ๒-๓.

^๗ ถวิໄລ ເປົມສັນຕິພາບ, ແຜນທີ່ພາກພາກຂອງກຸ່ມພັນຊີ້ຕ່າງໆ ໃນປະເທດໄທ, ວາරສານພາກພາກແລະວັດທະນາ, ປຶກ ១, ຂະບັດ ២ (២៥៤០): ៥-១៤.

ต่าง ๆ กัน ส่วนมากอ่อนแอก ขาดความมั่นใจ รวมกันไม่ติด กลุ่มใหญ่บางกลุ่ม มีปฏิกริยาตอบโต้ เกรง กลัวครอบงำ และการสูญเสีย โดยเฉพาะชนรุ่นหลังไม่ยอมรับทางด้านภาษาและวัฒนธรรมของชนรุ่น แรกเนื่องจากเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าถึงชุมชนอย่างรวดเร็วทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนเป็นอย่างมาก

ความหลากหลายทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรมในแต่ละชุมชนแสดงให้เห็นถึงความเป็นลักษณะเฉพาะหรือความเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละชุมชน ปัญหาและความต้องการในแต่ละชุมชนย่อมแตกต่างกันไป การซ่วยเหลือหรือชุมชนต้องการพึ่งพาตนเองย่อมแตกต่างกัน ไม่เหมือนกันทั้งหมด อาจจะมีลักษณะทั่ว ๆ ไปในสถาบันทางสังคมที่มีความคล้ายคลึงกัน แต่ความมีชีวิตทางวัฒนธรรมในสถาบันต่าง ๆ ย่อมแตกต่างกันไป เช่น ในแต่ละชุมชน ย่อมจะมีสถาบันต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน แต่บริบทเนื้อหาของการคงอยู่ การปรับตัว และการเปลี่ยนแปลงในแต่ละสถาบันแตกต่างกันไป ซึ่งไม่เหมือนกัน ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าความหลากหลายทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรม มีความสำคัญอย่างมากในงานพัฒนา ดังจะเห็นว่าผลกระทบของการพัฒนาประเทศโดยไม่ได้คำนึงถึงการพัฒนาที่ต้องมี ความแตกต่างกันตามความหลากหลายทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรม จึงทำให้เกิดช่องว่างของการพัฒนา หรือเกิดผลกระทบในการพัฒนาประเทศที่ทำให้บางชุมชนไม่ได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่เหมาะสม^๙

การจัดการเป็นปฎิบัติการที่มีหัวใจสำคัญอยู่ที่การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนร่วมกันเรียนรู้ ร่วมกันและส่งหากnowledge และคิดค้นแนวทางออกแบบแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาที่เป็นเรื่องอันเป็นจันทร์ติ ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ส่งเสริมกิจกรรมกลุ่ม ทำงานร่วมกัน ทั้งแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การวิจัยจึงสร้างคุณลักษณะของการเรียนรู้แบบพหุภาคี พร้อมกับบังเกิดผลพลอยได้ที่เป็นจิตสำนึกตระหนักรู้ในปัญหา หน้าที่ และร่วมกันแก้ปัญหา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาได้ถูกต้อง ตรงตามความต้องการในสังคมฐานความรู้ การจะอยู่รอด และการดำรงไว้ซึ่งความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จะเป็นที่จะต้องเรียนรู้ที่จะจัดการกับทุน ทางปัญญา (intellectual assets) แต่อย่างไรก็ตาม การจัดการความรู้ยังเป็นศาสตร์ ที่จะต้องมีการพัฒนา และประยุกต์ใช้ให้แพร่หลายมากขึ้น ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับความรู้คือ ความรู้เป็นทรัพยากรสัมภาระเพียงอย่างเดียวที่ยังใช้ยิ่งไม่เพิ่ม ผู้จัดการความรู้ที่เป็นระดับมืออาชีพ ปัจจุบันจะต้องเผชิญปัญหาและความคาดหวังที่สูงมาก เพราะความรู้ใหม่เกิดขึ้นในอัตราที่ลุ่มลวง

^๙ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, “มองอนาคต : บทวิเคราะห์วัฒนธรรมของคนอีสาน”, วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๓): ๒๗-๓๒.

ความรู้มีวงจรชีวิตที่สั้นลง (ล้าสมัยง่าย) และการจัดการสมัยใหม่ ไม่ว่าจะวงการใด ๆ ล้วนแต่ใช้ความรู้ที่เข้มข้นขึ้นทุกขณะ ดังนั้น ทุกคนจึงต้องเตรียมตัวให้พร้อม เพราะถ้าหากคุณรอจนคุ้งแข็งได้ลงทุนลงแรงในการจัดการความรู้จนเริ่มเห็นผล มันอาจสายเกินไปที่จะໄล์ตามความรู้ในฐานะปัจจัยเพื่อการแข่งขัน ได้กระทบและสร้างความตื่นตัวในภาคธุรกิจมาแล้วระยะหนึ่งองค์กรทุกแห่งได้รับการกระตุ้นให้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สมบัติที่หลบซ่อนอยู่^๙

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของตนเองเพื่อการจัดการความรู้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การอนุรักษ์ร่วมกันเพื่อการนำไปสู่การจัดการทางสังคมและวัฒนธรรมให้ได้อย่างคุณภาพมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ก่อนที่จะเสื่อมลายไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ความเชื่อของเครือข่ายวัฒนธรรม และกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาความร่วมมือการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรม และกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการอนุรักษ์การจัดการนิเวศวิทยา วัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ความเชื่อ ของชุมชนทั้ง ๔ แห่ง ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ระดับความร่วมมือการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการอนุรักษ์การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นอย่างไร

^๙ สำราญ ท้าวเงิน และคณะ, “ทุนทางภาษาและวัฒนธรรมกับการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์”, งานวิจัย, (สถาบันวิจัยและพัฒนา: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๘).

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งที่จะศึกษาเรื่อง “รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์” โดยมีขอบเขตในการวิจัยดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื่องจากการศึกษารั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการจัดการ แนวคิด ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม แนวคิดการสร้างเครือข่าย แนวคิด บริบทพื้นที่ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและการศึกษาในภาคสนามเพื่อวิเคราะห์ความร่วมมือการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

ข้อมูลด้านพื้นที่

- | | |
|---------------------|--|
| - กลุ่มชาวพื้นเมือง | บ้านสะเดียง ตำบลสะเดียง อำเภอเมือง |
| - กลุ่มชาวไทยหล่ม | บ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอหล่มสัก |
| - กลุ่มชาวเขา | บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเข้าค้อ |
| - กลุ่มชาวบัน | บ้านน้ำเลา ตำบลตะเบะ อำเภอเมือง |

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยแบบสอบถามมุ่งเน้นที่ความร่วมมือการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ ชาวพื้นเมือง ชาวไทยหล่ม ชาวเขา (ผ่าเมือง ผ่าลีซอ ผ่าเย้า ผ่าழูซอ) ชาวบัน ชาวลาว (ลาภวน ลาวแข้ว ลาวครั่ง) และศึกษาวิจัยในเชิงลึกมุ่งเน้นการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มเฉพาะ ร่วมกับองค์กร ชุมชน และผู้มีส่วนได้เสีย ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๓๖ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านเวลาโดยเริ่มดำเนินการวิจัยตั้งแต่ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ถึง กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการ หมายถึง การดำเนินงานจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการจัดจิกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่น ๒) ด้านการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น ๓) ด้านการเข้าร่วมจัดกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม ๔) ด้านการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ๕) ด้านการให้ความรู้การอนุรักษ์

นิเวศวิทยาวัฒนธรรม หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางวัฒนธรรมและ
ประภูมิการณ์ทางสภาพแวดล้อมที่มนุษย์ได้อยู่รอดในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้โดยอาศัยวัฒนธรรม^๑
เป็นสมைอนอุปกรณ์หลักในการปรับตัวให้ชีวิตและสภาพแวดล้อมมีความสมดุล

เครือข่ายวัฒนธรรม หมายถึง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด/
อำเภอ พุทธสมาคมจังหวัดเพชรบูรณ์

ชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มที่มีพันธะเกี่ยวข้องกัน และที่แสดงเอกลักษณ์ออกมาร โดยการ
ผูกพันลักษณะของเชื้อชาติและสัญชาติเข้าด้วยกัน

กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง ประชาชนในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ทราบผลการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ความเชื่อ ของเครือข่ายวัฒนธรรม^๒
และกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๖.๒ ได้ทราบถึงระดับความร่วมมือการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่าย
วัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๖.๓ ได้ทราบปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการอนุรักษ์การจัดการนิเวศวิทยา^๓
วัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๖.๔ ได้แนวทางการแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์ ความร่วมมือการจัดการนิเวศวิทยา^๔
วัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ใน จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุน เพื่อ นำมาเป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ
- ๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับนิเวศวิทยาวัฒนธรรม
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายวัฒนธรรม
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์
- ๒.๕ กลุ่มชาติพันธุ์ในบริบทของจังหวัดเพชรบูรณ์
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ

๒.๑.๑ ความหมายเกี่ยวกับการจัดการ

สังคมไทยในยุคสมัยต่าง ๆ เมื่อมีองค์การเกิดขึ้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการจัด กิจกรรมที่คนทำงานร่วมกันจะได้ปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา กระบวนการการเข้าไปคุ้มครอง ในด้านต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัยใหม่ อันจะทำให้การ จัดการงานนั้น ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี^๑ นิยามคำว่า การจัดการ คือ สังงาน ควบคุมงาน ดำเนินงาน^๒

^๑ สุรพล สุยะพรหม และคณะ, พื้นฐานทางการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑.

^๒ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๙, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๒๙๘.

ส่วนในภาษาอังกฤษตรงกับคำว่า Management มีคำนิยามไว้ว่า management or being managed administration of business concerns or public undertakings persons engaged in this^๑ นอกจากนี้ยังมีผู้นิยามคำว่า Management ไว้ใน Effective Management ว่า การจัดการคือ การประสานประสาทรัพยากรต่าง ๆ ที่ทำให้การดำเนินงานเป็นไปเพื่อบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ^๒

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการให้ความหมายของการจัดการ ดังนี้ การจัดการหมายถึงกระบวนการที่กำหนดและบำรุงรักษาไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมของบุคคล เพื่อให้มีการดำเนินงานในการกิจกรรมบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด^๓ การจัดการ คือ กระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์การ ซึ่งมีลักษณะการทำงานเป็นขั้นตอน มีกลุ่มบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงาน มีทรัพยากรอื่น ๆ ประกอบด้วยเงินทุน เครื่องจักร และวัสดุครุภัณฑ์ต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบ กระบวนการจัดการ คือ กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่าง ๆ ดำเนินตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยความร่วมแรงร่วมใจของสมาชิกในองค์การ การตระหนักรู้ถึงความสามารถ ความถนัด ความต้องการ และความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วย องค์การจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^๔

การจัดการ (management) นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อมุ่งแสวงหากำไร (profits) หรือกำไรสูงสุด (maximum profits) นักวิชาการได้ให้ความหมายของการจัดการหลายทัศนะแตกต่างกันดังนี้

^๑ Allen R.E. ed, **The Oxford Dictionary of Current English**, (Great Britain: oxford University Press, 1985), p. 455.

^๒ พิมลจรรย์ นามรัตน์ และเสน่ห์ จุ้ยโต, “แนวคิดเกี่ยวกับองค์การและการจัดการ”, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, องค์การและการจัดการ, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๑), หน้า ๑๖-๑๗.

^๓ Harold Karold and Heing Weihrich, **Management**, (Singapore: Mc Graw-Hill Book Company, 1998), p. 4.

^๔ ชีรุตติ บุญยภรณ์ และวีระพงษ์ เนติมิจิระรัตน์, **พื้นฐานการบริหารงานอุตสาหกรรม**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒.

^๕ พวยอม วงศ์สารศรี, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยครุศาสตร์ศิลป์, ม.ป.ป.), หน้า ๓๖.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร รุ่มมจิโต) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการ หมายถึง ศิลปะ แห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ซึ่งนักบริหารมีหน้าที่ในการวางแผน จัดองค์กร อำนวยการ และควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุ เป้าหมายที่วางไว้ หน้าที่ของนักบริหารมีอยู่ ๕ ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) การนำ นวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) แม้ว่าหน้าที่ของนักบริหารทั้ง ๕ ประการจะถูกกำหนดโดยวิชาการสมัยใหม่ก็ตาม แต่ เมื่อว่ากันทางปฏิบัติแล้วคนไทยเรา กับบริหารแบบนี้มานานแล้วหน้าที่ของนักบริหาร pragmatist เชนใน การปฏิบัติขององค์การตั้งแต่สมัยโบราณ การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting things done through other people) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรม สองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือในวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสังฆรัตนะขึ้น เมื่อมีพระสังฆรัตนะเป็น สมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์^๙

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) กล่าวว่า ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการ บริหารงานที่จะทำให้ชนชั้นลูกน้อง ธรรมาสำหรับผู้บริหารงาน คือ จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและ สามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้อง ตามความชำนาญของแต่ละบุคคล และรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของ ตนเอง ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่ค่อยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์กร^{๑๐}

ลงชัย สันติวงศ์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การจัดการ” (Management) มีความหมาย แตกต่างกันเล็กน้อย โดยการบริหารจะสนใจและสัมพันธ์กับการกำหนดนโยบายไปลงมือปฏิบัติ นักวิชาการบางท่านให้ความเห็นว่าการบริหารใช้ในภาคธุรกิจ ส่วนการจัดการใช้ในภาคเอกชน อย่างไรก็ ดี ในทำนองหรือหนังสือส่วนใหญ่ทั้ง ๒ คำนี้มีความหมายไม่แตกต่างกัน สามารถใช้แทนกันได้และเป็นที่ ยอมรับโดยทั่วไป จากความหมายต่าง ๆ ข้างต้น การบริหารจัดการจึงเป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ ต่อเนื่องและประสานงานกัน ซึ่งผู้บริหารต้องเข้ามาช่วยเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร^{๑๐}

^๙ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร รุ่มมจิโต), คุณธรรมและพุทธวิธีการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิ พุทธธรรมและโรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๒-๔.

^{๑๐} พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี), คนสำราญงานสำเร็จ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ออมรินทร์พ्रินติ้งแอนด์แพลทิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๒๕-๓๒.

^{๑๑} ลงชัย สันติวงศ์, หลักการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๑), หน้า ๑๙.

สมพงษ์ เกษมสิน ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร มาประกอบเป็นกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้มองเห็นลักษณะของการบริหารได้ดังนี้ การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์ การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นสำคัญ การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน การบริหารมีลักษณะการดำเนินการที่เป็นกระบวนการการบริหารเป็นการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มคน การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคลและของกลุ่มคน และการบริหารมีลักษณะเป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผล^{๑๑}

สิรภพ เหล่าลากะ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารไว้ ๒ นัย คือ ๑) คำว่า บริหาร มาจากภาษาบาลีว่า ปริหาร มาจากศัพท์ว่า ปริ แปลว่า รอบ และ หร รัตต์ในความนำไป ดังนั้น คำว่า บริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ อีกสำนวนหนึ่ง คำว่า บริหาร แปลว่า อ้อมหนี, หลีกหนี, หลบหนี ดัง ในประโยคภาษาบาลีว่า “ปลุห ปริหริต สมตโถ” แปลว่า ผู้สามารถเพื่อการอ้อมหนี หลีกหนี หลบซึ่งปัญหา หรือแปลว่า ผู้สามารถบริหารปัญหา และนำปัญหาไปโดยรอบ หรือการจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป ๒) คำว่า บริหาร แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Administer และ Administration แปลความหมายคือ การปกครอง ดำเนินการ อำนวยการ จัดการ จัดให้ วาง ส่งเสริม และบำรุง^{๑๒}

สมยศ นาวีการ ให้ความหมายว่า การบริหาร เป็นกระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การและสั่งการควบคุมกำกับ ความพยายามของสมาชิกขององค์การและใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ ลักษณะที่สำคัญของการบริหารมีลักษณะสำคัญ ๘ ประการดังนี้^{๑๓}

๑) การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง มิใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ถ้าจะกล่าวถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหารนั้นก็เรียกว่าผู้บริหาร

๒) การบริหารงานที่จุดหมายทั้งนี้หมายความว่า ในการบริหารงานนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายไว้ก่อน ไม่ว่าจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ก็ตามส่วนการบริหารนั้นจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

^{๑๑} สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เพนลีย์ สำราญภูติ, ๒๕๔๑), หน้า ๓.

^{๑๒} สิรภพ เหล่าลากะ, พุทธศาสตร์การเมือง, (กรุงเทพมหานคร: สมาร์ทไลน์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๐.

^{๑๓} สมยศ นาวีการ, การบริหารเชิงกลยุทธ์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๑), หน้า ๗๙.

๓) การบริหารเป็นแนวทางสำคัญที่มืออาชีพต้องสังคมภายใน และภายนอกองค์กรดังเช่น ถ้าผู้บริหารต้องการจะปรับปรุงวิธีปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ก็อาจได้โดยการจัดหาเครื่องจัด เครื่องมืออันทันสมัยมาใช้ จัดการฝึกอบรมคนงานให้มีความสามารถยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่องค์กร และผู้ปฏิบัติงานด้วย ตัวอย่างผลกระทบต่อสังคมภายในก็เป็นต้นว่า ถ้าองค์กรนั้น ๆ มีนโยบายที่จะ ทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น ส่งเสริมการศึกษาในชุมชนโดยให้ทุนการศึกษาหรือบริจาคเงินก่อสร้าง โรงเรียนก็นับว่าองค์กรนั้นมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมภายในองค์กรหรือองค์กรบางแห่งอาจไม่นำพาต่อ ความเดือดร้อนร้ายกาจ ซึ่งองค์กรของตนก่อขึ้นเช่น สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นผลของการบริหารอันมืออาชีพ ต่อชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

๔) การบริหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของกลุ่มคนธุรกิจก่อตั้งขึ้น เพื่อดำเนินการ ให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยกลุ่มคน มิใช่เป็นความสามารถของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพียง บุคคลเดียวเท่านั้นทั้งนี้ เพราะว่าคนเราอยู่มีขอบเขตความสามารถจำกัด ทั้งด้านกำลังกาย กำลัง สมองและเวลา จึงจำต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลมาช่วยกัน

๕) การบริหารจะได้รับผลสำเร็จด้วยดี ด้วยการร่วมแรงร่วมใจของบุคคลอื่น ๆ นอกเหนือไปจากเจ้าของธุรกิจ ทั้งนี้เนื่องจากบรรดาเจ้าของ เช่น ผู้ถือหุ้นอาจไม่มีเวลาหรือ ความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มี ความสามารถในการบริหารให้มาบริหารในองค์กร

๖) การบริหารจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้โดยการใช้ความรู้ความชำนาญและการ ฝึกฝนอบรมทางด้านบริหารมาโดยเฉพาะจึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการบริหารเป็นวิชาชีพอย่าง หนึ่งผู้บริหารโดยเฉพาะผู้บริหารสูงสุดไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางเทคนิคในการปฏิบัติโดยตรง แต่ ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความชำนาญในการบริหาร อันได้แก่การวางแผน การจัดองค์การ ฯลฯ

๗) การบริหารเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนไม่สามารถมองเห็นได้ แต่สิ่งที่จะแสดงให้เห็นว่า การ บริหารดำเนินไปอย่างไร ได้ผลดีหรือไม่เพียงใดนั้น ก็คือผลงาน เพราะว่าผลงานจะเป็นเครื่องวัด ความสามารถทางการบริหาร

๘) เจ้าของธุรกิจไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่ผู้บริหารเสียเองโดยทั่วไปแล้ว (ยกเว้นองค์กร ขนาดเล็ก) คณะผู้บริหารมักจะเป็นกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่มีความสามารถทางการบริหารทำหน้าที่ในนาม ของเจ้าของธุรกิจ

วิลเลียมส์ (Williams) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารมีกิจกรรมหลัก ๓ ประการ ในการ บริหาร คือ การดำเนินการให้สำเร็จตามเป้าหมาย การบำรุงรักษาองค์การให้อยู่รอดและป้องกัน

องค์การจากสิ่งแวดล้อมภายนอก^{๑๔}

ヘดดี้ (Heady) ได้กล่าวว่า การบริหารเป็นเรื่องสำคัญที่กำหนดการดำเนินการในการแสวงหาความรู้อย่างมีเป้าหมาย^{๑๕}

เอนรี ฟายอล (Henri Fayol) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เชื่อว่าเป็นไปได้ที่เราจะหาทางศึกษาถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับการจัดการ ที่สามารถใช้ได้กับการจัดการทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการจัดการอุตสาหกรรม หรืองานธุรกิจ มีสาระดังนี้

๑. เกี่ยวกับหน้าที่การจัดการ (Management Functions) กระบวนการจัดการประกอบด้วย หน้าที่ต่าง ๆ ๕ ประการ คือ

๑) การวางแผน (Planning) หมายถึง การคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขั้นเป็นแผนการปฏิบัติงาน หรือวิถีทางที่จะปฏิบัติขึ้นไว้เป็นแนวทางการทำงานในอนาคต

๒) การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ให้อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมที่จะช่วยให้งานขององค์กรบรรลุผลสำเร็จได้

๓) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง การสั่งงานต่าง ๆ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี และต้องเข้าใจผู้ที่ปฏิบัติงานด้วยตลอดจนเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงาน และองค์การที่มีอยู่ รวมถึงการติดต่อสื่อสารภายในองค์กรด้วย

๔) การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้และไปสู่เป้าหมายเดียวกันในที่สุด

๕) การควบคุม (Controlling) หมายถึงการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่วางไว้

๒. เกี่ยวกับหลักจัดการ (Management principles) Fayol ได้วางหลักทั้งไปที่ใช้ในการบริหารไว้ ๑๔ ข้อ ซึ่งใช้สำหรับเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้บริหาร หลักทั้งไปดังกล่าวมีดังนี้คือ

๑) หลักที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (authority responsibility) คือ อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ ผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ที่จะออกคำสั่งได้นั้น

^{๑๔} Williams J.D., *Public Administration : The people's Business*, (Boston: Little, Brown and Company, 1880), p. 7.

^{๑๕} Heady, Ferrel., *Public Administration : A Comparative Perspective*, 2nd ed, (New York and Basel: Marcel Dekker, 1979), p. 2.

ต้องมีความรับผิดชอบต่อผลงานที่ตนทำไปนั้นด้วย

๒) หลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว (unity of command) คือ ในการกระทำใด ๆ คนงานควรได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดความสับสนในคำสั่งด้วยการปฏิบัติตามหลักข้อนี้ ย่อมจะช่วยให้สามารถจัดสาเหตุแห่งการเกิดข้อขัดแย้งระหว่างแผนงาน และระหว่างบุคคลในองค์การให้หมดไป

๓) หลักของการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (unity of direction) กิจกรรมของกลุ่มที่มีเป้าหมายอันเดียวกันควรจะต้องดำเนินไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกัน เป็นไปตามแผนงานเพียงอันเดียวร่วมกัน

๔) หลักของการร่วงไว้ซึ่งสายงาน (scalar chain) สายงานอันนี้คือสายการบังคับบัญชาจากระดับสูงมายังระดับต่ำสุด ด้วยสายการบังคับบัญชาดังกล่าวจะอำนวยให้การบังคับบัญชาเป็นไปตามหลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว และช่วยให้เกิดระบบในการส่งทอดข่าวสารข้อมูลระหว่างกันอีกด้วย

๕) หลักของการแบ่งงานกันทำ (division of work or specialization) คือ การแบ่งแยกงานกันตามความถนัด โดยไม่คำนึงถึงว่าจะเป็นงานด้านบริหารหรือด้านเทคนิค

๖) หลักเกี่ยวกับระเบียบวินัย (discipline) โดยถือว่าระเบียบวินัยในการทำงานนั้นเกิดจากการปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำงาน ทั้งนี้โดยมุ่งที่จะก่อให้เกิดการเคราะห์ฟัง และทำงานตามหน้าที่ด้วยความตั้งใจ เรื่องดังกล่าวนี้ จะทำได้ก็โดยที่ผู้บังคับบัญชาต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต และเป็นตัวอย่างที่ดี ข้อตกลงระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา จะต้องเป็นไปอย่างยุติธรรมมากที่สุด และจะต้องยึดถือเป็นหลักปฏิบัติอย่างคงเส้นคงวา

๗) หลักของการถือประโภชน์ส่วนบุคคลเป็นรองประโภชน์ส่วนรวม (subordination of individual to general interest) หลักข้อนี้ระบุว่า ส่วนรวมย่อมสำคัญกว่าส่วนย่อยต่าง ๆ เพื่อที่จะให้สำเร็จผลตามเป้าหมายของกลุ่ม (องค์การ) นั้น ผลประโภชน์ส่วนได้เสียของกลุ่มย่อมต้องสำคัญเหนืออื่นใดทั้งหมด

๘) หลักของการให้ผลประโภชน์ตอบแทน (remuneration) การให้และวิธีการจ่ายผลประโภชน์ตอบแทนควรที่จะยุติธรรม และให้ความพอใจมากที่สุดแก่ทั้งฝ่ายลูกจ้างและนายจ้าง

๙) หลักของการรวมอำนาจไว้ส่วนกลาง (centralization) หมายถึง ว่าในการบริหารจะมีการรวมอำนาจไว้ที่จุดศูนย์กลาง เพื่อให้ควบคุมส่วนต่าง ๆ ขององค์กรไว้ได้เสมอ และการกระจายอำนาจจะมีก่อนอย่างเพียงได้ก่อนแล้วแต่กรณี

๑๐) หลักของการมีระเบียบเรียบร้อย (order) ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าสิ่งของหรือคนต่างต้องมีระเบียบและรู้ว่าตนอยู่ในที่ใดของส่วนรวม หลักนี้คือหลักมูลฐานที่ใช้ในการจัดสิ่งของและ

ตัวตนในการจัดองค์การนั้นเอง

(๑) หลักของความเสมอภาค (equity) ผู้บริหารต้องยึดถือความเอื้ออาทรและความยุติธรรมเป็นหลักปฏิบัติต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งความจงรักภักดี และการอุทิศตนเพื่องาน

(๒) หลักของความมีเสถียรภาพของการว่าจ้างทำงาน (stability of tenure) กล่าวว่า ทั้งผู้บริหารและคนงานต้องใช้เวลาระยะเวลาหนึ่ง เพื่อเรียนรู้งานจนทำงานได้ดี การที่คนเข้าออกมากย่อมเป็นสาเหตุให้ต้องสินเปลือง และเป็นผลของการบริหารงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ

(๓) หลักของความคิดริเริ่ม (initiative) เนื่องจากว่าคนฉลาดย่อมต้องการที่จะได้รับความพึงใจจากการที่ตนได้ทำอะไรด้วยตัวเอง ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาควรจะเปิดโอกาสให้ผู้น้อยได้ใช้ความริเริ่มของตนบ้าง

(๔) หลักการจัดการของ Fayol ข้างต้นนี้ ยังเป็นหลักเกณฑ์ที่ได้ใช้ปฏิบัติอยู่จนทุกวันนี้ เพราะไม่ว่าเราจะยกເກີຈກາຣໄດ້ຕາມຂຶ້ນມາແຍກແຍກຕຸກຈະເຫັນວ່າງານບຣິຫາຮອງອົງຄົກເຫຼຸ້ນນີ້ ມີກາຣຈັດແປ່ງໜ້າທີ່ຂອງຜູ້ບຣິຫາຮໄວ້ໄກລ໌ເຄີຍກັບຫຼັກເກີນທີ່ Fayol ໄດ້ແປ່ງແຍກເອາໄວ້^{๑๖}

๒.๑.๒ หน้าที่ของการจัดการ

การจัดการนั้นมีการกำหนดให้ผู้บริหารขององค์การจะต้องทำหน้าที่ของการจัดการ ซึ่งในต้นศตวรรษที่ ๒๐ อองรี ພາໂຍ (Henri Fayol) ชาวฝรั่งเศสเป็นคนแรกที่ได้เสนอไว้ว่า ผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่ ๕ ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การสั่งการ (commanding) การประสานงาน (coordinating) และการควบคุม (controlling)^{๑๗} ปัจจุบัน วิชาการทางด้านการจัดการหรือวิทยาการจัดการส่วนมากเห็นพร้อมต้องกันว่า หน้าที่ของการจัดการที่ผู้บริหารจะต้องทำประกอบด้วยหน้าที่ ๕ ประการ ๑. การวางแผน (Planning) ๒. การจัดองค์การ (Organizing) ๓. การนำ (leading) ๔. การควบคุม (controlling)^{๑๘}

^{๑๖} Fayol, Henri., Industrial and General Administration, (New York: Mc-Graw Hill, 1930), [Online], Available : 2547. p.2

^{๑๗} ວິຮັຊ ສງວນວົງໝໍວານ, ກາຣຈັດກາຣແລ້ພຖືກຣມອົງຄົກ, (ກຽງເທັມໜານຄຣ: ບຣິຫັກສີເວີຕຸດູເຄັ້ນຈຳກັດ (ມາຫານ), ๒๕๕๓), ໜ້າ ๓.

^{๑๘} ເຮືອງເດືອກນັ້ນ, ໜ້າ ๔.

๒.๑.๓ ความสำคัญของการจัดการ

ความสำคัญของการจัดการมีดังนี้

(๑) การจัดการได้รับการพัฒนามาควบคู่กับการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นเวลาช้านาน และช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

(๒) จำนวนประชากรของโลกและของแต่ละประเทศเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นผลทำให้องค์การต่าง ๆ ต้องให้ความสำคัญต่อการขยายงานด้านการจัดการให้กว้างขวางเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

(๓) การจัดการเป็นเครื่องมือปั่นซึ่งให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม จะเห็นได้ว่าความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการต่าง ๆ โดยเฉพาะทางด้านอุตสาหกรรม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั่ง ทั้งนี้ก็เนื่องจากการจัดการนั้นเอง

(๔) การจัดการเป็นวิธีการที่สำคัญที่จะนำสังคมและประเทศชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคข้อมูลข่าวสารที่ไร้พรหมแคนดังเช่นปัจจุบัน

(๕) การจัดการเป็นลักษณะของการให้บุคคลต่าง ๆ ในองค์กรได้มีโอกาสร่วมมือกันทำงานเป็นปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในหมู่ผู้ปฏิบัติงานร่วมกัน

(๖) แม้แต่ชีวิตประจำวันของมนุษย์เรา ไม่ว่าจะอยู่ในเรื่องครอบครัวหรือในที่ทำงาน ก็ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับการจัดการทั้งสิ้น

ดังนั้น ชีวิตและการงานจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการจัดการทั้งสิ้น^{๑๙} การเมืองครรภ์เกิดขึ้นในโลกนั้นจะมีขนาดใหญ่หรือเล็ก ไม่ว่าจะเป็นองค์กรที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ก็ล้วนแต่ต้องอาศัยการจัดการเข้าไปดำเนินการให้องค์การเหล่านั้นบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การศึกษาเรียนรู้และการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการจึงเป็นเรื่องสำคัญและมีความจำเป็นต่อเวดดวงวิชาการและผู้ปฏิบัติงานทั้งหลาย เพราะการจัดการที่มีการศึกษาองค์ความรู้แล้วจะทำให้นำไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล^{๒๐}

๒.๑.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

จากการบททวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการบริหารจัดการพบว่ามีนักวิชาการนำเสนอไว้ดังนี้

^{๑๙} สัมพันธ์ ภูพูลย์, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พิทักษ์อักษร, ๒๕๔๐), หน้า ๑๘.

^{๒๐} สุรพล สุยะพรหม และคณะ, พื้นฐานทางการจัดการ, หน้า ๖.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร รัมมจิโต) กล่าวถึงการบริหารเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และกล่าวว่าหน้าที่ของผู้บริหารเป็นครอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี ๕ ประการตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้ คือ

P คือ Planning หมายถึงการวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

O คือ Organizing หมายถึงการจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

S คือ Staffing หมายถึง งานบุคคลากร เป็นการสรรหาบุคคลากรใหม่ การพัฒนาบุคคลากรและการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ

C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของ การปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

ฟายอล (Fayol) ได้กำหนดหลักการในการบริหารจัดการขึ้น ๑๔ ประการเป็นส่วนประกอบสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารจัดการ ดังนี้^{๒๓}

(๑) การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) ฟายอล ได้เสนอว่า คนงานควรจะได้รับการมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติมากขึ้น หรือได้รับการกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบ ในผลลัพธ์ของงานมากขึ้น ซึ่งหลักการนี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรยุคปัจจุบันได้

(๒) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) แวนเบอร์ และฟาย ได้ให้ความสำคัญของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่แบบเป็นทาง การของแวนเบอร์จะได้มาจากตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหารในสายการบังคับบัญชา ส่วนอำนาจหน้าที่แบบไม่เป็นทางการจะได้รับจากความชำนาญงานของบุคคล (Expertise) ความรู้ทางด้านเทคนิค (Technical Knowledge) ความมีคุณค่าทางศีลธรรม (Moral Worth) และความสามารถในการนำ (Leading)

^{๒๓} ฟายอล, อ้างใน ศิริวรรรณ เสรีรัตน์, ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๖๘ - ๖๙.

และสร้างความผูกพันกับผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนเน้นว่าอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบครอบคลุมอยู่คู่กัน

๓) การมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว (Unity of Command) ฟาร์ด กล่าวว่าคำสั่งสองคำสั่ง (Dual Command) อาจก่อให้เกิดปัญหาในการทำงาน เช่น การรายงานจะมีความกี่ยวข้อง ในเมื่อผู้ควบคุมสองคนได้ให้คำสั่งกับผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ทำให้เกิดการสับสนในบางสถานการณ์ คำสั่งสองคำสั่งนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้บังคับบัญชา และทำให้เกิดการสับสนในลำดับขั้นของอำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการ (Formal Hierarchy of Authority) การประเมินอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารในระบบผู้บังคับบัญชาสองคนจะเป็นการยาก และผู้บริหารจะไม่สนใจในความรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชา มักจะโกรธและอาใจไม่ให้ความร่วมมือในอนาคตถ้าผู้ใต้บังคับบัญชาไม่เชื่อฟัง

๔) สายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ (Line of Authority) เป็นสายการบังคับบัญชา จากผู้บริหารในระดับบนสู่ผู้ปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์การ ความสัมพันธ์ของการจำกัดความยาวของสายการบังคับบัญชา โดยการควบคุมจำนวนของระดับในลำดับขั้นของการบริหารจัดการ จำนวนที่ดีที่สุดในลำดับขั้นการบังคับบัญชา (Hierarchy) คือ ความยาวของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารระดับสูงและพนักงานระดับล่าง รวมถึงความล่าช้าใน การวางแผน (Planning) และการจัดการ (Organizing) ซึ่งการจำกัดจำนวนของระดับขั้น การบังคับบัญชาให้น้อยลงจะทำให้ปัญหาในการติดต่อสื่อสารลดลง และองค์การจะมีการปฏิบัติงานที่รวดเร็วและมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ภายในองค์การได้มีการแบ่งแยกแผนกต่าง ๆ ซึ่งแต่ละแผนกจะมีระดับขั้นการบังคับบัญชาโดยผู้บริหารในระดับกลางและระดับต้นของสาย การบังคับบัญชาแต่ละแผนกต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้จัดการในระดับเดียวกันในแผนกอื่น ๆ ซึ่งปฏิสัมพันธ์นี้ช่วยในการตัดสินใจให้เร็วขึ้น เนื่องจากผู้บริหารจะรู้จักบุคคลอื่น และรู้วิธีการในการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น สำหรับการทำงานข้ามแผนกหรือการทำงานข้ามสายนั้นเป็นการสร้างทีมงานข้ามสาย ซึ่งสามารถควบคุมโดยผู้นำของแต่ละทีม

๕) การรวมอำนาจ (Centralization) เป็นการรวมอำนาจของการบังคับบัญชาไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงขององค์การ ซึ่งอำนาจหน้าที่จะไม่ได้รวมไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงของสาย การบังคับบัญชา แต่เป็นการกำหนดว่า ควรมีการรวมอำนาจไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงเท่านั้น อย่างไรและมีการกระจายอำนาจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาและคนงานในระดับล่างอย่างไร สิ่งนี้ถือว่ามีความสำคัญเนื่องจากว่าจะมีผลกระทบต่อพัฒนาการของพนักงานในทุกระดับขององค์การ

๖) การมีเป้าหมายเดียวกัน (Unity of Direction) เป็นการออกแบบหรือกำหนดแผนในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและคนงานที่ใช้ทรัพยากรขององค์การ องค์การใดที่ไม่มี การวางแผนจะทำให้ขาดประสิทธิภาพและขาดประสิทธิผล ซึ่งจะไม่มีการมุ่งไปสู่กิจกรรม ของกลุ่มหรือกิจกรรมของ

บุคคล แต่การวางแผนจะเริ่มที่ผู้บริหารระดับสูงทำงานเป็นทีมร่วมกับกลยุทธ์ขององค์กร ซึ่งจะต้องมีการติดต่อกับผู้บริหารในระดับกลางที่มีส่วนในการตัดสินใจว่า จะใช้ทรัพยากรขององค์กรอย่างไร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกลยุทธ์ หลักการในข้อนี้ ยึดหลักว่ากิจกรรมของแต่ละกลุ่มต้องมีจุดหมายและแผนเดียวกัน

๗) หลักความเสมอภาค (Equity) ความเสมอภาคคือ ความเป็นธรรม (Justice) ความยุติธรรม (Impartiality) และความเหมาะสม (Fairness) สำหรับสมาชิกทุกคนภายในองค์กรซึ่งในปัจจุบันพนักงานมีความต้องการความเสมอภาคมากขึ้นเป็นการจัดการที่ใช้หลักความเท่าเทียมกัน

๘) การออกคำสั่ง (Order) วิธีการจัดการซึ่งอยู่ในตำแหน่งนั้นในการจัดทำเพื่อให้องค์การได้รับประโยชน์สูงสุด และเป็นการจัดหางานให้แก่พนักงานโดยใช้ผังองค์การ (Organization Chart) เพื่อแสดงให้เห็นถึงตำแหน่งและหน้าที่ของพนักงานแต่ละคน และเป็นการชี้วัดว่าตำแหน่งของพนักงานแต่ละคนอาจจะมีการเลื่อนขึ้นได้ในอนาคต การวางแผนเกี่ยวกับอาชีพได้รับความสนใจมากขึ้นในองค์กรยุคปัจจุบัน เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ถือว่า มีความจำเป็นที่จะต้องให้การฝึกอบรม (Training) และการพัฒนากำลังแรงงาน (Developing) โดยองค์การจะกำหนดตำแหน่งหน้าที่สำหรับคนทุกคน และทุกคนจะเข้าใจตำแหน่งหน้าที่ ของตน

๙) ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นความสามารถของบุคคลในการกระทำการ ต่าง ๆ โดยปราศจากการสั่งการจากผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารจะต้องกระตุ้นให้พนักงานมีความคิดริเริ่มซึ่ง ความคิดริเริ่มนี้นับถือว่าเป็นจุดแข็งขององค์การ เนื่องจากจะสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ผู้บริหารมีความต้องการทักษะ (Skill) และไหวพริบ (Tact) เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างองค์การและความต้องการของพนักงาน และความสามารถ (Ability) จะทำให้เกิดความสมดุล ซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้วัดผู้บริหารระดับสูงในการพัฒนาและการบริหารงาน

๑๐) ความมีระเบียบวินัย (Discipline) เป็นการมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่อง การเชื่อฟัง (Obedience) อำนาจ (Energy) คำขอร้อง (Application) และลักษณะของการแสดงความนับถือ อกโภมา สำหรับอำนาจของผู้บังคับบัญชา ความมีระเบียบวินัยเป็นบุคลิกลักษณะ ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารหลาย ๆ คนที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ปฏิบัติงานทั้งหมด และทำงานอย่างเข้มแข็งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ความมีระเบียบวินัยจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในองค์กรกับคุณสมบัติของผู้นำภายในองค์การ และเป็นความสามารถของผู้บริหารในการที่จะปฏิบัติตามอย่างยุติธรรมอีกด้วย

๑๑) ค่าตอบแทน (Remuneration of Personnel) การให้รางวัลประกอบด้วยโบนัสและแผนการแบ่งกำไร เป็นการช่วยกระตุ้นการทำงานของพนักงานได้ การให้หรือการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พนักงานมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์การ ระบบรางวัลที่มีประสิทธิภาพ

สามารถให้ความยุติธรรมทั้งพนักงานและองค์การ รวมทั้งสามารถกระตุ้นผลผลิตเพิ่มโดยการให้รางวัล เพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยยึดหลักว่าการจ่ายค่าตอบแทนควรยุติธรรมและ ตอบสนองความพึงพอใจสูงสุดทั้งนายจ้างและลูกจ้างเท่าที่จะทำได้

(๒) ความมั่นคงในงาน (Stability of Tenure of Personnel) ความมั่นคงในงานมี ความสำคัญต่อการจ้างงานระยะยาว เมื่อพนักงานอยู่ในองค์การซึ่งมีแนวโน้มจะทำงานเป็นทีมเป็น ระยะเวลานาน โดยพยายามพัฒนาทักษะ และปรับปรุงความสามารถในการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรขององค์การ การจ้างงานระยะยาวเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้อธิบายการประสบความสำเร็จของ บริษัทขนาดใหญ่ในญี่ปุ่น

(๓) ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์การ (Subordination of individual interests to the common interest) ผลประโยชน์ขององค์การ ถือว่าเป็นประโยชน์ของทุก ๆ คน หรือของทุกกลุ่มในองค์การ ในขณะที่องค์การยังดำเนินกิจการอยู่ จะต้องมีการกำหนดผลประโยชน์เพื่อให้เกิดความยุติธรรมระหว่างองค์การและสมาชิกภายในองค์การ

(๔) ความสามัคคี (Sprit de corps) เป็นความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกภายในองค์การที่ ช่วยสนับสนุนการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ในการออกแบบประยุกต์ของอำนาจหน้าที่ตามลำดับขั้น ภายในองค์การ และสิทธิในการส่งการ หรือการบริโภค และความร่วมมือกันถือว่าเป็นส่วนประกอบ สำคัญในการที่ทำให้องค์การบรรลุผลสำเร็จและมีการพัฒนา ความสามัคคีจะสามารถบรรลุผลสำเร็จ ได้หากมีการติดต่อกันระหว่างผู้บริหารและคณาจารย์ โดยการติดต่อเพื่อแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่ สำคัญ เพราะความสามัคคีคือพลัง เมื่อสมาชิกมีความสามัคคีกันสูงก็จะทำให้องค์กรมีความแข็งแกร่ง

วินเลียม โออูชิ (William Ouchi) ได้กล่าวทฤษฎีของการบริหารจัดการ คือ ทฤษฎี Z โดยหลังจากการศึกษาการบริหารของธุรกิจญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา และได้ทำการประเมินประสานกัน โดยมีแนวคิดด้านการบริหาร ดังนี้^{๒๒}

- ๑) การจ้างงานระยะยาว
- ๒) การตัดสินใจเป็นเอกฉันท์
- ๓) ความรับผิดชอบเฉพาะบุคคล
- ๔) การประเมินผลและการเลื่อนตำแหน่งแบบค่อยเป็นค่อยไป
- ๕) การควบคุมในตัวเองไม่เป็นทางการโดยมีการวัดผลอย่างชัดเจนและเป็นทางการ

^{๒๒} William Ouchi., **Organization and Management**, (Eaglewood Cliffs: Prentice Hill, 1971), p. 283.

๖) เส้นทางอาชีพแบบเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในระดับปานกลาง

๗) มีความเกี่ยวข้องในลักษณะครอบครัว

วิโรจน์ สารรัตนะ ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหาร ควรประกอบด้วย ๔ ประการ^{๒๓} คือ

(๑) การวางแผน หมายถึง หน้าที่ทางการบริหารในการกำหนดจุดหมายและการตัดสินใจ เลือกวิธีการที่ดีที่สุดที่จะให้บรรลุจุดหมายนั้น

(๒) การจัดองค์การ หมายถึง กำหนดอำนาจหน้าที่และตำแหน่งต่าง ๆ อย่างชัดเจน

(๓) การนำ หมายถึง ความพยายามทำให้มีอิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุ จุดมุ่งหมายขององค์การ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

(๔) การควบคุม หมายถึง การมุ่งเน้นที่จะก่อให้เกิดความมั่นใจว่าสมาชิกในองค์การได้ ประพฤติปฏิบัติในทิศทางที่จะทำให้บรรลุผลตามมาตรฐานหรือจุดหมาย มุ่งเน้นให้เกิดพฤติกรรมที่พึง ประสงค์และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลง

สรุปได้ว่า กระบวนการในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายหรือบรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการนำทรัพยากรทางการบริหารต่าง ๆ อัน ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการจัดการ ผ่านกระบวนการทางการบริหาร คือ การวางแผน การ จัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นการบริหารจึงเป็นเรื่องที่ สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์การ เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญในอันจะซึ่งให้เห็น ถึงความสำเร็จ หรือล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพ หรือความเรี้ยบประสิทธิภาพของหน่วยงานหรือองค์กร ในงานวิจัยนี้คือ การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัด เพชรบูรณ์

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

๒.๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural ecology)

ได้มีนักการศึกษาได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศวิทยาวัฒนธรรมไว้ ดังนี้

กฤษดา บุญชัย ระบุว่า Steward กำหนดแนวการศึกษานิเวศวิทยาวัฒนธรรมไว้เมื่อปี ๒๕๙๘ ดังนี้

(๑) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมที่มีต่อสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะ

^{๒๓} วิโรจน์ สารรัตนะ, การบริหาร หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑.

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการหาเลี้ยงชีพกับสภาพแวดล้อม รวมถึงการจัดระเบียบสังคมและค่านิยม

(๒) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับเทคโนโลยีการผลิต ซึ่งเป็นตัวกำหนดสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะพฤติกรรมในการผลิต กับลักษณะการเลี้ยงชีพในแต่ละท้องถิ่น

(๓) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างเทคโนโลยีกับพุทธิกรรมมนุษย์ และผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรมของแต่ละสังคม โดยเฉพาะบทบาทของพุทธิกรรม การผลิตในสภาพแวดล้อมแต่ละแห่ง

การวิเคราะห์ ๓ ประเด็นนี้ สามารถหาจุดศูนย์กลางของวัฒนธรรมในแต่ละจุดดำเนินได้ ศูนย์กลางวัฒนธรรม คือ จุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดลักษณะการหาเลี้ยงชีพ และระบบเศรษฐกิจในท้องที่ต่าง ๆ พร้อมกันนี้ Steward จัดแบ่งกลุ่มตามโครงสร้างของสังคมออกเป็น ๔ รูปแบบ^{๒๔} ดังนี้

- (๑) ชุมชนครอบครัว (Band)
- (๒) เผ่าชน (Tribe)
- (๓) เผ่าโคตรตระกูล (Chiefdom)
- (๔) รัฐ (State)

งานพิศ สัตย์ส่วน ระบุว่า นิเวศวิทยาเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญด้านการผสมกลมกลืนอย่างมีดุลยภาพของระบบนิเวศ (Ecological Harmony) มีการสร้างระบบใหม่บนพื้นฐานของการสร้างความสัมพันธ์อย่างมีดุลยภาพระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และระหว่างมนุษย์ด้วยกัน โดยถือว่า เป้าหมายสูงสุด คือ การสร้างความยั่งยืนของระบบนิเวศ การพัฒนาความเจริญทางด้านวัตถุควรดำเนินควบคู่ไปกับการพัฒนาความเจริญทางด้านจิตใจ ความเจริญทางเทคโนโลยีมีผลทั้งด้านในบวก (Positive) และด้านลบ (Negative) จึงควรใช้เทคโนโลยีอย่างระมัดระวังพร้อมทั้งยึดถือหลักการ ที่ว่า ทรัพยากรธรรมชาติมีปริมาณจำกัด ความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ (Natural Carrying Capacity) ความสามารถในการดูดซับมลภาวะมีขีดจำกัด (Tolerant Limit) การอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม จึงมีความหมายยิ่งต่อการส่งมอบมรดกธรรมชาติ (Natural Heritage) ให้แก่คนรุ่นต่อไป (Next Generation)^{๒๕}

^{๒๔} กฤษาดา บุญชัย, เกษตรกรรมยั่งยืน : อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับปัญหาการเกษตรและอัตลักษณ์ ชวนไทย, (นนทบุรี: คณะกรรมการจัดงานมหกรรมเกษตรกรรมยั่งยืน, ๒๕๗๗), หน้า ๑๑-๑๑๗.

^{๒๕} งานพิศ สัตย์ส่วน, วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทยและนานาชาติ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๑), หน้า ๓๖.

นิยมพรรณ วรรณศิริ แนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural ecology) เป็นแนวคิดทางมนุษยวิทยาแนวหนึ่งที่สนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมโดยเน้นถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมว่าเป็นตัวกำหนดกระบวนการวิวัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรม โดยนัยน์ Julian Steward นักมนุษยวิทยาอเมริกัน ได้อธิบายแนวความคิดแบบนิเวศวิทยาวัฒนธรรมว่า เป็นการศึกษาระบวนการปรับตัวของสังคมภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการศึกษาวิวัฒนาการ หรือการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปรับตัว (adaptation) ของสังคม แนวความคิดนี้มองสังคมในลักษณะเป็นพลวัตหรือเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยมีพื้นฐานสำคัญคือ เทคโนโลยีการผลิตโครงสร้างสังคม และลักษณะของสภาพแวดล้อมธรรมชาติ เป็นเงื่อนไขหลักกำหนดกระบวนการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวของสังคมวัฒนธรรม^{๒๒}

งานพิศ สัตย์ส่วน ชี้ว่าแนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรมมาจากการแนวคิดของมนุษยวิทยาอเมริกัน คือ จูเลียน สจ้วด (Julian Steward) และ เลสลี ไวท์ (Leslie White) ซึ่งต่างมองวัฒนธรรมว่าเป็นการปรับตัวต่อปัญหาเบื้องต้นเกี่ยวกับการดีนรนเพื่อมีชีวิตอยู่และการผลิต แม้ว่า นักคิดทั้งสองมีกรอบความสนใจเหมือนกัน แต่ประเด็นความสนใจเฉพาะที่นักคิดทั้งสองท่านให้ความสนใจมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในขณะที่ไวท์สนใจวิวัฒนาการทั่วไปของวัฒนธรรม ทำให้เขามองแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงประส蒂ทิภาคของการใช้พลังงาน สจ้วดกลับมองวัฒนธรรมเป็นระบบพื้นฐานที่ตอบสนองการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่เฉพาะสังคมการอธิบายขั้นตอนการพัฒนาการทางวัฒนธรรม จึงพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติระดับของเทคโนโลยี และแบบแผนการทำงานในสังคมนั้น ๆ^{๒๓}

ยศ สันตสมบัติ เสนอว่า แนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรม มองสังคมในลักษณะเป็นพลวัต หรือเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมโดยมีพื้นฐานสำคัญซึ่งเป็นเงื่อนไขหลักกำหนดกระบวนการ การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของสังคมวัฒนธรรม คือ เทคโนโลยีการผลิต โครงสร้างสังคม และลักษณะของสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม จึงให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ ความสัมพันธ์

^{๒๒} นิยมพรรณ วรรณศิริ, มนุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๗๑.

^{๒๓} งานพิศ สัตย์ส่วน, หลักมนุษยวิทยาวัฒนธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: รามาการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๖๖.

ระหว่างสภาพแวดล้อมกับเทคโนโลยีการผลิต ซึ่งเป็นตัวกำหนดสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับพฤติกรรมของมนุษย์ ตลอดจนผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรม^{๒๔}

Robbins Burling นักมนุษยวิทยาอเมริกัน นำแนวคิดของ Julian H. Steward นักมนุษยวิทยาชาวอเมริกันแห่งมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาของตน โดยนำประเด็นเรื่องเอกภาพและความหลากหลาย (Unity and Diversity) มาเป็นแนวทางในการศึกษา และรายงานผลการศึกษาไว้ใน “Hill Farms and Paddy Fields” มีสาระสำคัญ ว่า ลักษณะภูมิประเทศที่แตกต่างกันเป็นตัวกำหนดวิถีแห่งวัฒนธรรมการเพาะปลูกของประชากรในพื้นที่ คือ ภูมิประเทศภูเขาทำการเพาะปลูกแบบไร่หมุนเวียน ทำนาโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก หรือ “นาน้ำฝน” (Rainfed Rice) ภูมิประเทศที่ราบทำนาปลูกข้าวแบบทดน้ำสู่แม่น้ำ หรือ “นาน้ำเมือง” (Irrigated Rice) แล้วกระจายน้ำสู่พื้นนาทุกแปลงอย่างเสมอภาคและยุติธรรม สังคมในพื้นที่ราบมีพัฒนาการก้าวหน้ากว่าสังคมบนภูเขา สังคมบนภูเขามีลักษณะเป็นหมู่บ้าน แต่สังคมพื้นราบท้ายตัวยกระดับเป็นเมือง หรือเป็นอาณาจักร การที่อยู่ในเขตมรสุม พื้นดินชื้นและชอบอ้าว เป็นเหตุให้การสร้างบ้านเรือนมักสร้างเป็นเรือนใต้ถุนสูง มีเสาสูง หลังคาสูง และมีวัฒนธรรมให้ความสำคัญแก่ผู้หญิง การเรียกชื่อสิ่งสำคัญในธรรมชาติมักให้เป็นเพศหญิง เช่น แม่น้ำ แม่โพสพ แม่ร摊ี อีกทั้งสังคมบนภูเขามีการปลูกพืชแบบผสมผสาน เช่น ข้าวโพด ข้าวฟ่าง มัน พริกไทย ฝ้าย ขิง พิกทอง ถั่วชนิดต่าง ๆ ฯลฯ ในแปลงเกษตรกรรมเดียวกัน ถือว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด^{๒๕}

Edward B. Tyler นักมนุษยวิทยาชาวอังกฤษผู้ยึดทฤษฎีวัฒนาการ ศึกษาพุทธิกรรมของมนุษย์ทั้งส่วนบุคคลและลักษณะเป็นชนเผ่า ตั้งคำถาม ว่า พุทธิกรรมส่วนบุคคลที่กล่าวเป็นพุทธิกรรมกลุ่ม เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในสังคมได้อย่างไร ความเชื่อทางศาสนาของมนุษย์ มีพัฒนาการเป็นเส้นตรง เริ่มจากความเชื่อเรื่องภูตผีและวิญญาณ (Animism) ไปสู่เทพเจ้าหลายองค์ (Polytheism) และเทพเจ้าองค์เดียว (Monotheism) ไทรเลอร์แบ่งขั้นตอนวิวัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรม ที่ทุกสังคมต้องผ่านขั้นตอนเหล่านี้ โดยจำแนกออกเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

(๑) ยุคคนป่า (Savagery) ผู้คนใช้ชีวิตง่ายที่สุด มีความโหดร้าย เป็นขั้นต่ำสุด

^{๒๔} ยศ สันตศสมบัติ, มนุษย์กับวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๓๔-๓๕.

^{๒๕} อุดร วงศ์ทับทิม, “ผลวัดชุมชนละว่าลุ่มน้ำโขงและสาละวิน”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๔), หน้า ๓๘-๓๙.

- (๒) ยุคโบราณ (Barbarianism) เป็นขั้นกลางที่ถือว่าเป็นพุติกรรมหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างพุติกรรมที่ง่ายที่สุด ไปสู่พุติกรรมที่ยุ่งยากที่สุด
 ๓) ยุคอารยธรรม (Civilization) เป็นขั้นที่เจริญแล้ว

ต่อมา Lewis Henry Morgan นักมนุษยวิทยาชาวอเมริกัน ได้ต่อยอดทฤษฎีวิวัฒนาการของ Tyler โดยลงไปศึกษาภาคสนามในชุมชนอินเดียนเผ่าอิราควอยส์ (Iraquouis) และได้เสนอแนวทางวิวัฒนาการของสังคม โดยแบ่งขั้นตอนวิวัฒนาการตาม Montesquieu ที่แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

- ๑) กลุ่มป่าเถื่อน (Savagery) แบ่งย่อยออกเป็น ๓ ระดับ ระดับล่าง กินผัก ผลไม้ ระดับกลาง กินปลา ระดับบน ใช้อูฐ หน้าไม้ และลูกศรล่าสัตว์เป็นอาหาร
- ๒) กลุ่มล้าหลัง (Babarianism) ระดับล่าง มีการปั้นภาชนะเครื่องปั้นดินเผา ระดับกลาง เลี้ยงสัตว์ ปลูกข้าว ปลูกข้าวโพด มีระบบชลประทานพื้นบ้าน และมีการปลูกสร้างบ้านเรือน ระดับบน มีการผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ทำด้วยเหล็กและสำริด
- ๓) กลุ่มมีอารยธรรม (Civilization) มีการประดิษฐ์คิดค้นตัวอักษรขึ้นมาใช้

Leslie A. White นักมนุษยวิทยาชาวอเมริกัน เป็นผู้นำในการศึกษาแนวทางทฤษฎีวิวัฒนาการ (Theory of Evolution) เขียนหนังสือ “The Evolution of Culture” เปิดมิติใหม่ทางการศึกษาวัฒนธรรมตามแนวทางทฤษฎีวิวัฒนาการ และได้รับการวิพากษ์จากนักมนุษยวิทยารุ่นต่อมาว่า เป็นวิธีวัฒนธรรมวัตถุนิยม (Cultural Materialistic) เนื่องจาก White เห็นว่า วิธีการที่วัฒนธรรมปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในพัฒนาการทางวัฒนธรรม แนวคิดของ White ตรงกันข้ามกับ Julian H. Steward ผู้เสนอทฤษฎีนิเวศวัฒนธรรม White เชื่อว่ามนุษย์เป็นผู้ควบคุมสิ่งแวดล้อมและเสนอให้ศึกษาวัฒนธรรมในกรอบทฤษฎีวิวัฒนาการ ให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่องอิทธิพลของวัฒนธรรมที่มีต่อบุคลิกภาพของคนในสังคม โดยชี้ว่าสังคมประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ

- ๑) เทคโนโลยี เศรษฐกิจ (Techno - Economics) และกระบวนการผลิต (Production Process)
- ๒) โครงสร้างสังคม (Social Structure)
- ๓) ความคิดอุดมการณ์และวัฒนธรรม (Ideological and Culture)

White ชี้ว่า วัฒนธรรมมีวัฒนาการเป็นสัดส่วนกับพลังงานของมนุษย์ ที่แสดงออกมากว่ามากขึ้นเพียงใด หรือเป็นสัดส่วนกับพลังงานที่มนุษย์นำมาใช้ในการทำงาน นั้นมีประสิทธิภาพมากเพียงใด หรืออีกนัยหนึ่งพัฒนาการของวัฒนธรรม เป็นการตอบสนองโดยตรงต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทฤษฎีวิวัฒนาการของ White ระบุว่า องค์ประกอบทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และ

กระบวนการผลิต ก็คือ วิธีการที่สมาชิกของวัฒนธรรมนั้นกระทำต่อสภาพแวดล้อม มีผลต่อโครงสร้าง สังคม ความคิดอุดมการณ์ และวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Karl Marx ที่เสนอแนวคิด วิวัฒนาการของมนุษย์ว่า มีวัฒนาการทางสังคมจากยุคบุรพกาล ซึ่งเป็นสังคมของมนุษย์สมัยหิน คือ ยุคหินเก่าและหินกลางในทางโบราณคดี มาสู่ยุคทาสในยุคหินใหม่ และวิวัฒนาการมาเป็นสังคม ยุค เหล็ก สำหรับ ซึ่งผู้มีอำนาจเห็นอกกว่าเป็นบังคับผู้อ่อนด้อยกว่ามาเป็นทาส กระหั้นเข้าสู่ยุคศักดินา ยุคทุน นิยม และยุคสังคมนิยมในที่สุด

ด้าน Bronislaw Malinowski นักมนุษยวิทยาชาวโปแลนด์ ชี้ว่า มนุษย์ทุกแห่งหนล้วนมี ความต้องการร่วมกันในด้านสุริยะและชีวิทยา และทำการตอบสนองความต้องการนั้นมนุษย์ทุกคนมี ความต้องการความปลอดภัยในแง่จัดรากและกายภาพ (Physical Universe) เมื่อวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีไม่อาจอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติบางอย่างได้ เช่น สุริยุปราคา จันทรุปราคา แผ่นดินไหว ฯลฯ มนุษย์จึงสร้างความเชื่อที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ขึ้นมาอธิบายปรากฏการณ์เหล่านั้น เพื่อสร้างความรู้สึกปลอดภัยให้แก่ตัวเอง Malinowsky ให้เดาโครงระดับความต้องการขั้นพื้นฐานไว้ ๓ ระดับ และทุกวัฒนธรรมล้วนตอบสนองความต้องการทั้ง ๓ ระดับดังกล่าว อันได้แก่

- (๑) วัฒนธรรมต้องตอบสนองความต้องการด้านชีวิทยา เช่น อาหาร ฯลฯ
- (๒) วัฒนธรรมต้องตอบสนองความต้องการด้านเครื่องมือ เช่น กฎหมาย การศึกษา ฯลฯ
- (๓) วัฒนธรรมต้องตอบสนองความต้องการเป็นเอกภาพ เช่น ศาสนา ฯลฯ

Malinowsky เชื่อว่า นักมนุษยวิทยาสามารถสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของ วัฒนธรรมต่าง ๆ วิธีการแบบหน้าที่ (Functional Approach) เน้นให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ วัฒนธรรมมีต่อการตอบสนองความต้องการของสมาชิก ภายใต้กฎเกณฑ์ของวัฒนธรรมนั้น

Julian H. Steward นักมนุษยวิทยาชาวอเมริกันผู้ศึกษาในแนวโน้มวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology) มีแนวคิดสอดคล้องกับความคิดของ Charles Darwin ในประเด็นผู้รู้จักการ ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้อยู่รอด (Survival of the Fittest) นั่นคือ สิ่งมีชีวิตทั้งหลายใน โลกนี้จะอยู่รอดได้ต้องเป็นผู้ที่รอดมาตีเลือกแล้วว่าแข็งแกร่งที่สุด สามารถปรับตัวให้เข้ากับ สภาพแวดล้อมทุกๆ ลักษณะได้ ในสิ่งแวดล้อมที่ให้หดร้ายผู้ที่อ่อนแอจะตายไปในที่สุด ผู้ที่เจริญเติบโต ได้ คือ ผู้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในทุกระดับ

Steward เสนอทฤษฎีเชิงวัฒนาการแบบหลายสาย (Multilinear Evolutionary Theory) ซึ่งให้เห็นอิทธิพลของสภาพแวดล้อม และฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ ซึ่งเป็นระบบเชิงร้อย ที่แตกต่างกันส่งผลต่อวิธีการผลิต สภาพความเป็นอยู่ และวัฒนธรรม ตลอดจนลักษณะการ วิวัฒนาการในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกัน Steward เชื่อว่า สิ่งแวดล้อมควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์

มนุษย์ต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมที่หลายหลากรูปแบบเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่หลักหลาย สิ่งแวดล้อมที่อัตคัดจะทำให้มนุษย์ต้องคิดหาวิธีปรับตัว เพื่อให้อยู่รอดในสภาพแวดล้อม ดังกล่าว พร้อมทั้งให้ความสำคัญด้านสภาพแวดล้อมและโครงสร้างทางสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมการผลิตของคนในสังคม เขาศึกษาความสัมพันธ์ที่วัฒนธรรมได้วัฒนธรรมหนึ่งมีต่อ สิ่งแวดล้อม การกระจายทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมหรือพฤติกรรมของมนุษย์จะเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับ สิ่งแวดล้อมที่พวกเขารักษาอยู่ หากสิ่งแวดล้อมให้ความอุดมสมบูรณ์ทางแร่ธาตุในพื้นดินและทาง ทรัพยากร สังคมนั้นก็เป็นสังคมที่พัฒนาสูงสุด สังคมต่าง ๆ ที่มีสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเหมือนกัน และมีเทคโนโลยีในระดับเดียวกัน อาจมีวิถีทางการดำเนินการในทางที่คล้ายกัน กระบวนการดังกล่าวของ วิวัฒนาการเส้นฐาน

(Parallel Evolution) อธิบายความคล้ายคลึงกันบางอย่างในขั้นตอนวิวัฒนาการ ของ สังคมต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไกลกันทางภูมิศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมเป็นส่วนสำคัญของความเป็นมนุษย์ เป็นสองสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ สิ่งที่แยกสังคมหนึ่งออกจากอีksangcomหนึ่ง คือวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็น เครื่องผูกประสานคนไว้ในสังคมเดียวกัน เป็นสิ่งช่วยให้โครงสร้างของสังคมดำเนินอยู่ เป็นการเสริมสร้าง ความผูกพันทางจิตใจของคนหลาย ๆ คนเข้าด้วยกัน วิถีการนิเวศวัฒนธรรมซึ่งให้เห็นความสำคัญของ นิเวศวิทยา และอิทธิพลของสภาพแวดล้อม รวมทั้งฐานทรัพยากร (Natural Resources - Based) ที่ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิต เป็นทฤษฎีวิวัฒนาการแบบหลายสาย อิทธิพลของ สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันเป็นตัวกำหนดให้แต่ละพื้นที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน หรือที่เรียกว่าทฤษฎี ความต่างทางวัฒนธรรม (Theory of Culture Changes) ซึ่งวิถีการผลิตและวัฒนธรรมการผลิตของ ผู้คนในแต่ละพื้นที่ แตกต่างกัน แต่ละชาติพันธุ์แตกต่างกัน และมีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กับโครงสร้างสังคมและ วัฒนธรรมของพื้นที่และชาติพันธุ์นั้น ๆ^{๓๐}

Friedrich Ratzel แห่งมหาวิทยาลัยมิวนิก แคว้นบาวาเรีย ผู้รับอิทธิพลทฤษฎีวิวัฒนาการ ของ Charles Darwin และเป็นศิษย์ของ Ernst Haeckel ผู้บัญญัติศัพท์คำว่า “นิเวศวิทยา” (Ecology) เน้นการพัฒนาเชิงประวัติและภูมิหลังทางวัฒนธรรมของประชากรความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์และสิ่งแวดล้อมในสภาพต่าง ๆ มองว่า มนุษย์มีความต้องการด้านพื้นที่ (Spatial) เพื่อการ ดำรงชีวิตหรือการอยู่รอด เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ย่อมมีความต้องการพื้นที่และทรัพยากร มากขึ้น อาจนำไปสู่การทำสงครามแย่งชิงพื้นที่ ยึดครองอาณาเขต และชิงทรัพยากรมีการเอารัดเอา

^{๓๐} อุดร วงศ์ทับทิม, “พลวัตชุมชนและวัฒนธรรมไทยและสากล”, หน้า ๓๙-๔๒.

เปรียบกันในทางเศรษฐกิจ การทหาร มีการสำรวจค้นหาทรัพยากร และแสดงอำนาจผ่านชนชั้นและชาติพันธุ์

Ratzel เป็นต้นคิดการศึกษาภูมิศาสตร์มนุษย์ เขียน Anthropo - Geographie (Human Geography) พิจารณาขอบเขตพื้นที่มนุษย์อาศัยอยู่ภายใต้กฎธรรมชาติ รูปแบบวัฒนธรรมดัดแปลง และถูกกำหนดโดยสภาพทางธรรมชาติ กำหนดแนวทางการศึกษาปัจจัยด้านวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับปัจจัยด้านกายภาพ การกระจายของประชากรการตั้งถิ่นฐาน การย้ายถิ่น การแพร่กระจายวัฒนธรรม โดยอธิบายในกรอบของสภาพแวดล้อม^{๓๑} พร้อมกันนี้ Ratzel ได้เสนอแนวคิดไว้ในบทความ กว้างแห่งการเติบโตขยายตัวของรัฐ (The Laws of the Spatial Growth of States) อธิบายเหตุผลในการขยายตัวของรัฐในฐานะสิ่งมีชีวิต คือ เกิด แก่ เสื่อม ตาย ว่า รัฐมีวัฒนาการไปเป็นขั้นตอน พร้อมๆ กับความเริ่มทั้งทางวัฒนธรรม มีการเพิ่มประชากร การขยายอาณาเขตและแแนวพรอมแคน ตลอดจนการที่รัฐเล็ก ๆ ถูกผนวกรวมเข้ากับรัฐใหญ่ ในหนังสือ Geopolitics Ratzel เปรียบเทียบรัฐเหมือนสิ่งมีชีวิต ที่ดำเนินไปในเชิงวัฒนาการ มีการเลือกสรรตามธรรมชาติ ผู้ที่เข้มแข็งและเหมาะสมท่า�ันถึงจะอยู่รอด (Survival of the Fittest) รวมทั้งมีเรื่องของเนื้อที่ เช่น พื้นที่ อาณาบริเวณ ขอบเขตพื้นที่ และประเทศรัฐ (State) ในทศนະของ Ratzel มิได้เป็นเพียงองค์กรในแง่กฎหมาย หากแต่ยังเป็นอำนาจที่มีการแข่งขันกัน^{๓๒}

สรุปได้ว่า โดยหลักการพื้นฐานแนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรม คือ การวิเคราะห์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อม และวิธีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ซึ่งปัญหาสิ่งแวดล้อมหรือนิเวศวิทยาไม่เพียงแต่จะมีความสำคัญต่อมนุษย์ในดีตและปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังคงความสำคัญต่อมนุษยชาติในอนาคตอีกด้วย

๒.๒.๒ ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural ecology)

ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural ecology)^{๓๓} พัฒนาการของแนวความคิดทางมนุษยวิทยาในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ไม่ว่าจะเป็นแนวความคิดแบบประวัติศาสตร์เฉพาะกรณีของโบเอส หรือแนวความคิดแบบหน้าที่นิยมองแредคลิฟฟ์-บราน์ และมาลินอสกีนั้น ส่วนหนึ่งเป็น

^{๓๑} Unwin, Tim., *The Place of Geography*, (Essex: Longman Scientific & Technical, 1994), p. 92.

^{๓๒} อุดร วงศ์ทับทิม, “พลวัตชุมชนและวัฒนธรรม”, หน้า ๔๓.

^{๓๓} งามพิศ สัตย์ส่วน, หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๕๑).

ผลมาจากการต่อต้านข้อสรุปของนักทฤษฎีวิวัฒนาการในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งส่งผลให้ทฤษฎีวิวัฒนาการเสื่อมความนิยมลงไปเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม หลังจากปี ค.ศ. ๑๙๔๐ เป็นต้นมา ได้มีนักมนุษยวิทยาอเมริกันกลุ่มหนึ่งหันกลับมาสนใจทฤษฎีวิวัฒนาการ และพยายามนำเสนอทฤษฎีวิวัฒนาการมาประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม

ชนัญ วงศ์วิภาวดี สรุปความหมายของนิเวศวิทยาวัฒนธรรมว่า นิเวศวิทยานั้นเน้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิต (พืชและสัตว์) กับสภาพแวดล้อม ส่วนทางด้านมนุษยวิทยา จะมุ่งเน้นความสำคัญกับมนุษย์เป็นหลัก โดยพยายามค้นคว้าเข้าใจพฤติกรรมทั้งหลายของมนุษย์ในความเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมอย่างไร พฤติกรรมของมนุษย์ส่วนใหญ่เกิดจากการเรียนรู้ คือ พฤติกรรมทางวัฒนธรรมและปรัชญาการณ์ทางสภาพแวดล้อม มนุษย์อยู่รอดในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้ เพราะอาศัยวัฒนธรรมเป็นเสมือนอุปกรณ์ในการปรับตัว โดยอาศัยสื่อต่าง ๆ คือ เทคโนโลยี ภาษา รูปแบบ การจัดระเบียบกลุ่มและอุดมการณ์ เรียนรู้สะสมอบรมบ่มนิสัยหรือสืบทอดกันมา จากบรรพบุรุษสู่ลูกหลานโดยใช้วัฒนธรรมดัดแปลงสภาพแวดล้อมเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตน นิเวศวิทยาวัฒนธรรมเน้นประเด็นที่มนุษย์จัดการควบคุมและดัดแปลงระบบนิเวศ^{๓๔}

ยศ สันตสมบัติ สรุปความหมายของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมมีลักษณะพื้นฐานที่สำคัญ ๖ ประการด้วยกัน คือ ประการแรก วัฒนธรรมเป็นระบบความคิดและค่านิยมที่สมาชิกมีร่วมกัน ประการที่สอง วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ ประการที่สาม วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากใช้สัญลักษณ์ ประการที่สี่ วัฒนธรรมเป็นองค์รวมของความรู้และภูมิปัญญา ประการที่ห้า วัฒนธรรมคือกระบวนการในการกำหนดนิยามความหมายของชีวิตและสิ่งที่อยู่ร่วมตัวมนุษย์ และประการที่หก วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง แต่เปลี่ยนแปลงปรับตัวอยู่ตลอดเวลา^{๓๕}

มนัส สุวรรณ กล่าวถึงนิเวศวิทยากับการพัฒนาเศรษฐกิจไว้ว่า แนวความคิดเชิงนิเวศวิทยาโดยพื้นฐานทั่ว ๆ ไป สามารถนำไปประยุกต์ในทุกสถานการณ์ ซึ่งคาดว่าการพัฒนาเศรษฐกิจจะมีขึ้น ก่อนที่จะมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมนุษย์สมัยก่อนมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในลักษณะของการปรับเปลี่ยน (Modification) ด้วยวิธีง่าย ๆ จากพฤติกรรมที่ถูกควบคุมโดยธรรมชาติได้พัฒนามาเป็นการปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ เมื่อวิทยาการและเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าไปพร้อมกับจำนวนของประชากรที่เพิ่มขึ้น ความสัมพันธ์ดังกล่าวได้พัฒนาไปเป็นลักษณะของพฤติกรรมที่พยายาม均衡ธรรมชาติ มนุษย์ในปัจจุบันกำลังอาศัยประโยชน์ของ

^{๓๔} ชนัญ วงศ์วิภาวดี, นิเวศวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๒), หน้า ๑๐.

^{๓๕} ยศ สันตสมบัติ, มนุษย์กับวัฒนธรรม, หน้า ๕๗.

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการพัฒนาเศรษฐกิจพยาบาลกับโดยทุกสิ่งทุกอย่างจากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นจากผลของการเพิ่มของประชากรอย่างรวดเร็ว ความพยาบาลที่จะอาชันธรรมชาติดังกล่าวสามารถกระทำได้ในขอบเขตจำกัด ทั้งนี้ เพราะธรรมชาติมีขีดจำกัดความสามารถ (Carrying capacity) อยู่เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น เพื่อให้การพัฒนายังคงมีประสิทธิภาพในเชิงการผลิต และธรรมชาติยังคงสภาพที่มั่นคง ความเข้าใจในหลักเชิงนิเวศวิทยาจึงเป็นสื้อที่ควรให้ความสนใจ^{๓๒}

ศรันย์ สมันตรัฐ ได้กล่าวสรุปไว้ในวิจัยว่า ในระบบนิเวศเป็นน้ำกร่อยนั้นทรัพยากรและจังหวะเวลาการเหลาภัณฑ์สี่ประเภทเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อวิถีการดำรงชีวิตของผู้คนทั้งในด้านเกษตรกรรมการผลิตน้ำตาลจากมะพร้าวและการประมงพื้นบ้าน และได้แสดงออกผ่านสถาปัตยกรรมพื้นบ้านที่มีลักษณะเฉพาะที่เรียกว่า กระเติง โดยปราศภูมิปัญญา ที่อำนวยให้ชนชาวยกอบชายน้ำแห่งนี้มีอำนาจที่จะครอบอัตลักษณ์ ผ่านการสร้างสรรค์การอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดีจนมีความเฉพาะพอที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมได้^{๓๓}

สรุปได้ว่า การศึกษาโดยอ้างอิงระบบนิเวศนี้มีช่องว่างทางวิทยาการสถาปัตยกรรมศาสตร์และชุมชนจึงทำให้องค์ความรู้ท้องถิ่นที่เรามีอยู่ไม่ทำให้เห็นภาพใหญ่ได้ครบสมบูรณ์ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ศาสตร์นี้ในประเทศไทยไม่สามารถสนับสนุนระบบสังคมส่วนรวมได้ จึงสมควรขยายผลการศึกษาอย่างลึกซึ้งต่อไป ทั้งในแง่พื้นที่ คือ ระบบนิเวศน้ำกร่อยอื่น ๆ ที่น่าจะมีความแตกต่างและสอดคล้องของรูปแบบสถาปัตยกรรมอันเนื่องจากสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมตลอดจนในระบบนิเวศอื่น และสาขาวิชาอื่น

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายวัฒนธรรม

๒.๓.๑ ความหมายของวัฒนธรรม

มนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อประโยชน์แห่งการดำรงชีวิต วัฒนธรรมจึงมีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกคนในสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงมีผู้ให้ความหมายคำว่า “วัฒนธรรม” ไว้หลากหลาย ดังนี้

^{๓๒} มนัส สุวรรณ, นิเวศวิทยากับการพัฒนาเศรษฐกิจ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๖๒), หน้า ๑๙.

^{๓๓} ศรันย์ สมันตรัฐ, “นิเวศวิทยาร่วมบูรณาการนิเวศวัฒนธรรมภูมิปัญญาชุมชนสถาปัตย์ ถินกำหนดเขตน้ำกร่อยปากน้ำแม่กลองฝั่งขวา”, เอกสารประกอบการสอนวิชาภูมิปัญญาเทคโนโลยีชาวบ้าน, (สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๗).

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้ให้ความหมายว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผู้ลิตร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกันและร่วมใช้อยู่ในหมู่พากของตน

พระราชนมภูมิวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๘๕ ได้ให้ความหมายว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญของงาน ความเป็นระเบียบเรียบร้อยความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ แล้วศิลธรรมคันดีของชาติ

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยตโต) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้หลายนัย^{๑๐} ดังนี้

“วัฒนธรรม” หมายถึง ผลรวมของการสั่งสิ่งสร้างสรรค์และภูมิธรรม ภูมิปัญญา ที่ถ่ายทอดสืบท่อันมาของสังคมนั้น ๆ

“วัฒนธรรม” หมายถึง การสั่งสมประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ภูมิธรรม ภูมิปัญญาทั้งหมดที่ได้ซ่อมให้มุ่งยึดในสังคมนั้น ๆ อยู่รอดและเจริญสืบท่อ กันมาและเป็นอยู่อย่างที่เป็นในปัจจุบัน

“วัฒนธรรม” หมายถึง สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามสืบมา และเป็นเนื้อตัวของความเจริญงอกงามที่มีอยู่ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของความเจริญงอกงามต่อไป ตลอดจนเป็นเครื่องวัดระดับความเจริญงอกงามของสังคมนั้น ๆ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมเป็นวิธีการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติ และการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกันวัฒนธรรมเป็นวิธีชีวิตของมนุษย์ที่เกิดจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ วัฒนธรรม มีทั้งสาระและรูปแบบที่เป็นระบบความคิด วิธีการ โครงสร้างทางสังคม สถาบัน ตลอดจนแบบแผน และทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น

จากความหมายของวัฒนธรรมที่แสดงไว้ข้างต้นนั้น ล้วนแต่มีความหมายและมีคุณค่าทั้งสิ้น และยังมีการซึ่งให้เห็นในแง่มุมที่ต่างกันของวัฒนธรรม ฉะนั้นในการดำเนินงานวัฒนธรรมจึงเป็น

๓๔๚ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๖๕, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญพัฒน์, ๒๕๖๕).

๓๐๔ พราหมณ์ติวัฒนธรรมแห่งชาติพุทธศึกษาฯ ๒๕๖๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศึกษาฯ
๒๕๖๖

^{๑๐} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปัญโต) อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๔๔: ๑-๓.

การดำเนินงานเพื่อให้บังเกิดผลต่อชีวิตของคนในชาติ โดยมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่สมดุลและยั่งยืนระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับสภาพแวดล้อม และธรรมชาติคนไทยทุกคน จึงควรตระหนักในความจำเป็นที่ต้องใช้วัฒนธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญในกระบวนการพัฒนาร่วมทั้งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรม และศึกษาหาความรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ซาบซึ้งและภาคภูมิใจในภูมิปัญญา ค่านิยม แบบแผนอันดีงามแห่งวิถีชีวิตแบบไทยตลอดจนช่วยกันเผยแพร่วัฒนธรรมและร่วมแรงร่วมใจกันที่จะรำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทยไว้สืบต่อไป

๒.๓.๒ เครือข่ายวัฒนธรรม

(๑) สภาวัฒนธรรม

สภาวัฒนธรรม คือ ที่ประชุมของสัตบุรุษ ผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรม

สภาวัฒนธรรม คือ องค์กรผลักดันให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของคนในห้องถิน

สภาวัฒนธรรม คือ องค์กรเอกชนที่เกิดจากการรวมตัวกันตามความสมัครใจของประชาชนทุกหมู่เหล่า

สภาวัฒนธรรม คือ เวทีที่เป็นศูนย์กลางการติดต่อประสานงานร่วมพลังปฏิบัติกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกัน

สภาวัฒนธรรม คือ องค์กรภาคเอกชนที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ส่งเสริมสนับสนุน ให้จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ประชาชนผู้ที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานวัฒนธรรมของห้องถิน^{๔๙}

(๑) องค์ประกอบ สภาวัฒนธรรม ประกอบด้วย ประชาชนจากทุกหมู่เหล่า จากทุกภาคส่วนจัดระเบียบเป็นกลุ่ม ๆ เรียกว่า ภาคีต่าง ๆ ได้แก่

(๑) ภาคีธุรกิจ

(๒) ภาคีราชการ

(๓) ภาคีวิชาการ

(๔) ภาคีเอกชน

(๕) ภาคีประชาชน

^{๔๙} สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, แผนแม่บท ปีแผนกวัฒนธรรมไทย พ.ศ. ๒๕๓๗, (กรุงเทพมหานคร: สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๐), หน้า ๔๒.

(๖) ภาคอื่น ๆ

ภาคเหล่านี้รวมตัวกันเป็นระบบเครือญาติ เครือข่ายทางวัฒนธรรม และคัดเลือกผู้แทนเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารดำเนินงานวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น

๑.๒) ประเภทสภาวัฒนธรรม สภาวัฒนธรรมมีหลายประเภท แบ่งเป็นระดับต่าง ๆ ได้แก่

- (๑) สภาวัฒนธรรมจังหวัด
- (๒) สภาวัฒนธรรมอำเภอ
- (๓) สภาวัฒนธรรมตำบล
- (๔) สภาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร
- (๕) สภาวัฒนธรรมเขตต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร
- (๖) สภาวัฒนธรรมแขวง
- (๗) สภาวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ
- (๘) สภาวัฒนธรรมอื่น ๆ เช่น สภาวัฒนธรรมชนเผ่า ฯลฯ

๑.๓) บทบาทหน้าที่ ภารกิจสภาวัฒนธรรม

(๑) จัดกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมให้สภาวัฒนธรรมเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ และแนวคิดการดำเนินงานวัฒนธรรม

(๒) สนับสนุน ส่งเสริม การดำเนินงานวัฒนธรรมในท้องถิ่น
(๓) ประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับหน่วยปฏิบัติเชื่อมโยงกันเป็นระบบเครือข่าย

- (๔) ระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วน สนับสนุนงานวัฒนธรรม
- (๕) ทำกิจกรรมเฝ้าระวัง เผยแพร่ อนุรักษ์ พื้นฟู ส่งเสริม พัฒนางานวัฒนธรรม

ในแต่ละท้องถิ่น ตามความเหมาะสม

๑.๔) ปรัชญาแนวคิดการจัดตั้งสภาวัฒนธรรม

แนวความคิดการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมเกิดจากปรัชญาที่ว่าวัฒนธรรมเป็นของประชาชน

การดำเนินงานวัฒนธรรมจะบรรลุผลได้ดียิ่งต้องให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบการดำเนินงานวัฒนธรรม

การพัฒนาจะให้สมดุลย์ยืนต้องสนองความต้องการของท้องถิ่นอย่างเข้าใจและเข้าถึงด้วยการพัฒนาที่ให้ประชาชนแต่ละท้องถิ่นมีส่วนร่วมรับผิดชอบ สภาวัฒนธรรมเป็นแหล่งรวมของประชญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีประสบการณ์ที่หลากหลายให้

ประชาชนแต่ละท้องถิ่นเข้ามา ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา เพื่อประชาชนและโดยประชาชนในท้องถิ่นของตน หรือให้เกิดความรับผิดชอบ คิดเองทำเอง ภาครัฐเป็นเพียงผู้ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาจะขับเคลื่อนไปอย่างถูกต้อง แก้ปัญหาตรงเป้าหมายได้มากขึ้น ดังนั้น สภาพัฒนธรรมจึงเป็นขุมพลังแห่งการพัฒนาที่สำคัญยิ่ง^{๔๒}

๒) ศูนย์วัฒนธรรม

ศูนย์วัฒนธรรม คือ หน่วยงานเครือข่ายที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ดำเนินการให้จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินงานวัฒนธรรมทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

การจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมนี้จัดตั้งตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศูนย์วัฒนธรรมเนื่องจากในขณะนี้สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ต่อมามีการโอนอำนาจหน้าที่มากระทรวงวัฒนธรรม และในปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกำลังดำเนินการปรับปรุงระเบียบ โครงสร้าง กำหนดระบบงานและการกิจของศูนย์วัฒนธรรมใหม่ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๒.๑) ประเภทของศูนย์วัฒนธรรม แบ่งประเภทของศูนย์วัฒนธรรม ดังนี้

- (๑) ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด
- (๒) ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ
- (๓) ศูนย์วัฒนธรรมในสถานศึกษา
- (๔) ศูนย์วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร

๒.๒) หน้าที่ของศูนย์วัฒนธรรม

- (๑) ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรม
- (๒) อนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนา และเผยแพร่วัฒนธรรม
- (๓) ฝึกอบรมและสนับสนุนการฝึกอบรมวิทยากรและบุคลากรทางวัฒนธรรม
- (๔) จัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรมและหรือจัดดำเนินการหอวัฒนธรรม
- (๕) ประสานงานและสนับสนุนการดำเนินงานวัฒนธรรมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในท้องถิ่นทั้งภาครัฐบาลและเอกชน

(๖) หน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม

แห่งชาติ^{๔๓}

^{๔๒} สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, แผนแม่บท ปีมนต์วงศ์วัฒนธรรมไทย พ.ศ. ๒๕๓๗, หน้า ๔๕.

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

๓) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา หรือจะเรียกตามความเข้าใจง่าย ๆ ทั่ว ๆ ไปอาจเรียกว่า

รัฐบาลท้องถิ่น ซึ่งนอกจากมีบทบาทอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติไว้แล้วยังมีการกำหนดหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องงานวัฒนธรรมไว้เป็นการเฉพาะดังนี้ คือ

บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดังเดิมย่อว่ามีสิทธิ อนุรักษ์หรือฟื้นฟูอาริยประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติอย่างสมดุล และยั่งยืน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย้อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะอาริยประเพณีภูมิปัญญา ท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อว่ามีสิทธิที่จะจัดการศึกษา อบรม และการฝึกอาชีพตามความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่นนั้นและเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อบรม ของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ

การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินถึงการบำรุงรักษาศิลปะอาริยประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ด้วย ให้ องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมกิจการ จาริยประเพณี และวัฒนธรรม อันดีงามของท้องถิ่น (พระราชบัญญัติ กำหนดแผนและขั้นตอนกระจายอำนาจแก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น มาตรา ๑๖ (๑) (๒))

องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จาริยประเพณี ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น (พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด ๒๕๔๐ มาตรา ๔๕(๗) ทวี)

เทศบาลมีอำนาจและหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จาริยประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น (พระราชบัญญัติ เทศบาล ๒๔๙๖ มาตรา ๕๐ (๔))

องค์กรบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล ๒๕๓๗ มาตรา ๖๖) องค์การบริหารส่วน ตำบลมีหน้าที่ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และบำรุงรักษาศิลปะ จาริยประเพณี ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น (พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล ๒๕๓๗ มาตรา ๖๗ (๕))

จะเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐบาลท้องถิ่นเป็นหน่วยงานราชการที่เข้าถึงประชาชนในแต่ละท้องถิ่นได้มากที่สุด ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นหน่วยงานสำคัญที่เป็นภาคีเครือข่ายดำเนินงานวัฒนธรรมที่จะเป็นพลังในการขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมให้เกิดมรรคผลส่งผลกระทบสู่ประชาชนได้อย่างกว้างขวาง^{๔๔}

(๔) สมาคม/มูลนิธิ

สมาคม คือ การก่อตั้งองค์กรสมาคมเพื่อกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกันและมิใช่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน ต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียนตามบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๗๘

(๕) มูลนิธิ

มูลนิธิ ได้แก่ ทรัพย์สินที่จัดสรรไว้โดยเฉพาะสำหรับดุประสงค์ เพื่อการกุศลสาธารณ การศาสนา ศิลปะ วิทยาศาสตร์ วรรณคดี การศึกษา หรือ เพื่อสาธารณะประโยชน์อย่างอื่น โดยมิได้มุ่งหารผลประโยชน์ นาแบ่งปันกัน และได้จดทะเบียนตามบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๑๐

สมาคม มูลนิธิ ที่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้นตามมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๖ และจะต้องปฏิบัติตามข้อบังคับสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ เรื่อง ควบคุมสมาคมและองค์กรต่าง ๆ ลงวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๔๖ โดย จอมพล ป.พิบูลสงคราม ประธานกรรมการสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ

(๖) ภาคีเครือข่ายอื่น ๆ

ภาคเครือข่าย ดำเนินงานวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากภาคีเครือข่ายหลัก ๆ คือ สภาวัฒนธรรม ศูนย์วัฒนธรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สมาคม มูลนิธิ แล้วยังมีเครือข่ายอื่นอีก ได้แก่

๖.๑) ชุมชนนำร่องในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ชุมชนเหล่านี้ เป็นเครือข่ายเฉพาะกิจตามรายโครงการคือ โครงการส่งเสริมการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิต โดยมีการเสนอเข้ามาพิจารณาคัดเลือกคัดเลือกคัดเลือก ฯ กับชุมชนนำร่อง วัฒนธรรมไทยสู่ภัยเศรษฐกิจ ชุมชนเหล่านี้ สรุช. ได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นครุซึ่งกันและกัน ได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์การพัฒนาชุมชน สังคม ท้องถิ่นของงาน

^{๔๔} กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, แผนกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคลกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, ๒๕๕๐).

๖.๒) ศูนย์วัฒนธรรมไทยสายไทยชุมชน กระทรวงวัฒนธรรม มีนโยบายส่งเสริมให้ดำเนินการและให้ปรับซื่อใหม่เป็นโครงการวัฒนธรรมไทยสายไทยชุมชนขึ้นเพื่อเป็นแหล่งรวมด้านวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ

สรุปได้ว่า เครือข่ายวัฒนธรรม ประกอบด้วย สถาบันวัฒนธรรม ศูนย์วัฒนธรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สมาคม/มูลนิธิ มูลนิธิ และภาคีเครือข่ายอื่น ๆ การพัฒนาต้องสนองความต้องการของท้องถิ่นอย่างเข้าใจและเข้าถึงด้วยการพัฒนาที่ให้ประชาชนแต่ละท้องถิ่นมีส่วนร่วมรับผิดชอบ เพื่อประชาชนและโดยประชาชนในท้องถิ่นของตน หรือให้เกิดความรับผิดชอบ คิดเองทำเอง ภาครัฐเป็นเพียงผู้ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาจะขับเคลื่อนไปอย่างถูกทิศทาง แก้ปัญหาตรงเป้าหมายได้มากขึ้น ดังนั้น สถาบันวัฒนธรรมจึงเป็นขุมพลังแห่งการพัฒนาที่สำคัญยิ่ง

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์

คำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” (ethnic groups) เริ่มเป็นศัพท์วิชาการที่ปรากฏในงานทางมนุษย์วิทยาระดับชาติ ๑๙๕๐ ที่ใช้จำแนกความแตกต่างของกลุ่มคนโดยอาศัยมาตรฐานทางวัฒนธรรมเป็นหลัก เพราะใช้ได้แบบเป็นกลางครอบคลุมหมด ไม่มีการแยกแยะว่ากลุ่มใดมีวัฒนธรรมสูงหรือเจริญกว่ากลุ่มอื่น”^{๔๔} กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมย่อย (subculture) ร่วมกันคือมีค่านิยม ความคิด อุดมการณ์ ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนาระบบสัญลักษณ์และวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ร่วมกันที่แตกต่าง ไปจากวัฒนธรรมใหญ่และมักเชื่อมโยงกับการอพยพมาจากประเทศอื่น เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อพยพมาอยู่อาศัยในสังคมใหม่ มักมีความสำนึกในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (cultural identity) สูง มากโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าอพยพเข้ามาในสังคมใหม่ เป็นจำนวนมากและกลุ่มคนเหล่านี้มักจะถูกเลือกปฏิบัติและได้รับการปฏิบัติอย่างอคติ แต่เมื่อเวลาผ่านไปนาน ๆ ลูกหลานของกลุ่มชาติพันธุ์ก็กลุ่มแรก ๆ อาจยอมรับวัฒนธรรมใหญ่และพยายามหาทางเคลื่อนที่ทางชนชั้นให้สูงขึ้นจนในที่สุดอาจละทิ้งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มตนอย่างสิ้นเชิงก็เป็นได้^{๔๕}

ชาติพันธุ์ หมายถึง การสืบทอดทางสายโลหิต เชื้อชาติ ภาษา ความเชื่อ วิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ของกลุ่มนคนกลุ่มใดกลุ่มนึงตั้งแต่อีตถึงปัจจุบัน โดยทั่วไปใช้คำว่า แผ่น เพื่อ

^{๔๔} ศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน, ๒๕๔๗), หน้า ๘.

^{๔๕} งามพิศ สัตย์ส่วน, วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทย : การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลง, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๕), หน้า ๓๔-๓๕.

แยกกลุ่มชนที่แตกต่างอย่างชัดเจนออกจากกัน^{๔๗}

นอกจากคำว่าเชื้อชาติ (races) และกลุ่มชาติพันธุ์ (ethnic groups) แล้ว ยังมีคำอีกคำหนึ่งคือชาติ หรือประชาชนชาติ (nation) ซึ่งเป็นคำที่อยู่ในตรากฎความคิดเดียวกัน และมีลักษณะคล้ายคลึงต่าง ๆ ร่วมกัน เป็นแนวคิด ๓ แนวที่มีศูนย์กลางลักษณะร่วมกันที่สำคัญก็คือความคิดเกี่ยวกับการมีการสืบเชื้อสาย (descent) และบรรพบุรุษ (ancestry) ร่วมกันในทั้งสามคำเรารับความหมายร่วมกันเกี่ยวกับความคิดทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ ตำนานปรัมปราเกี่ยวกับอดีต ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีของกลุ่มชน และความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ใช้กำหนดกลุ่มซึ่งอาจเป็น ภาษา เครื่องแต่งกาย และอารีตประเพณี ดังนั้นโดยนัยดังกล่าว กลุ่มชนจึงถือได้ว่าเป็น ประชาคมการสืบเชื้อสายและวัฒนธรรม (descent and culture communities)^{๔๘}

ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม^{๔๙} กล่าวถึงการที่ผู้คนที่มีเผ่าพันธุ์แตกต่างกัน ล้วน มีการสังสรรค์ระหว่างกัน โดยเริ่มจากการสังสรรค์ทางเศรษฐกิจเป็นพื้นฐานที่สำคัญ และเป็นสิ่งที่นำไปสู่การสังสรรค์และความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมในที่สุดก็เกิดการผสมผสานระหว่าง เผ่าพันธุ์กันขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่า แทบจะไม่มีกลุ่มชนใดหรือเผ่าพันธุ์ใดที่ไม่ผสมผสานกับเผ่าพันธุ์อื่นเลย แต่ตรงข้ามกลับเกิดเป็นกลุ่มที่เป็นชาติพันธุ์ (ethnic group) ขึ้นมาตามมาย ส่วนใหญ่จะเป็น กลุ่มที่เกิดขึ้นจากการตั้งถิ่นฐานและการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในท้องถิ่นได้ห้องถิ่นหนึ่งมาช้านานหลายชั่วคน

๒.๕ กลุ่มชาติพันธุ์ในบริบทของจังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๕.๑ ข้อมูลจังหวัดเพชรบูรณ์

เพชรบูรณ์ เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางตอนบนของประเทศไทย ในทางภูมิศาสตร์และอุตุนิยมวิทยาจัดอยู่ในภาคเหนือตอนล่าง มีพื้นที่ประมาณ ๑๒,๖๖๘ ตารางกิโลเมตร ซึ่งใหญ่เป็น

^{๔๗} กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กรมพัฒนาสำหรับเด็กแห่งสหประชาชาติ, (๒๕๔๐), หน้า ๔.

^{๔๘} สุเทพ สุนทรเภสัช, แนวคิดพื้นฐานทางมนุษยวิทยาในการศึกษาอัตลักษณ์ กลุ่มชาติพันธุ์ สังคมและสวัสดิการ, และองค์กรทุนสำหรับเด็กแห่งสหประชาชาติ, (๒๕๔๐), หน้า ๔.

^{๔๙} สุเทพ สุนทรเภสัช, แนวคิดพื้นฐานทางมนุษยวิทยาในการศึกษาอัตลักษณ์ กลุ่มชาติพันธุ์ ประชาชาติและการจัดองค์กรความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์, (กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ, ๒๕๔๘), หน้า ๑๔-๑๕.

^{๕๐} ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม, พัฒนาการทางสังคม-วัฒนธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ: อัมรินทร์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๑-๑๒.

อันดับ ๙ ของประเทศไทย มีประชากร ๕๗๔,๓๗๗ คน^{๕๐} แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๑ อำเภอ และมีเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์เป็นศูนย์กลางของจังหวัด เป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรธรรมชาติ มีความอุดมสมบูรณ์ และมีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก

๑) ศัพท์มูลวิทยา

ชื่อของจังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อสมัยก่อนน่าจะชื่อว่าเมือง "เพชรบุร" ตามที่ปรากฏในจารึก lanthongคำ ที่พบจากเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบินท์ วัดมหาธาตุ ซึ่งหมายถึงเมืองแห่งพีชพันธุ์ชั้นญาหาร แต่ในระยะหลังต่อมาได้เพี้ยนหรือเปลี่ยนเป็นชื่อ "เพชรบูรณ์"^{๕๑} และเปลี่ยนเป็น "เพชรบูรณ์" กล่าว ความหมายเป็นเมืองที่อุดมด้วยเพชร และได้นำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด

๒) ประวัติศาสตร์

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการรวบรวมหัวเมืองตามชายแดนที่สำคัญตั้งเป็นเขตการปกครองใหม่ ขึ้นเป็นระบบมณฑลเทศบาล ในปี พ.ศ. ๒๔๔๒ มณฑล เพชรบูรณ์ได้ตั้งขึ้นเป็นอิสระ เนื่องจากห้องที่มีภูเขาล้อมรอบ มีการเชื่อมต่อกันมานานกับมณฑลอื่นไม่ สะดวก ลำบากแก่การติดต่อราชการ และโอนเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มเก่า อำเภอวังสะพุง มาขึ้นกับ มณฑลเพชรบูรณ์ ยุบเมืองวิเชียรบุรีเป็นอำเภอ โอนอำเภอบัวชุม (ปัจจุบันเป็นตำบล) อำเภอชัย ขาดลาขึ้นกับเมืองเพชรบูรณ์ มณฑลเพชรบูรณ์จึงมีสองเมือง คือ หล่มสัก กับ เพชรบูรณ์^{๕๒}

พ.ศ. ๒๔๔๗ ได้ยุบมณฑลเพชรบูรณ์ และได้ตั้งเป็นมณฑลอีกในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ และได้ยุบ อีกครั้งในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ จังหวัดเพชรบูรณ์ในขณะนั้นมี ๔ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอวัดป่า

^{๕๐} กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย, "ประกาศสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง เรื่อง จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร แยกเป็นกรุงเทพมหานครและจังหวัดต่าง ๆ ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๗", [ออนไลน์], จาก: http://stat.bora.dopa.go.th/stat/pk_pk_57.pdf 2558. [๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๐].

^{๕๑} ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๔ ตอนที่ ๐๑, วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๕๒} คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัด เพชรบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓).

(ปัจจุบันคือตำบลในอำเภอหล่มสัก) อำเภอวิเชียรบุรี และกิ่งอำเภอชนแดน^{๕๓} จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๗๖ ได้ยกเลิกมณฑลต่าง ๆ ทั่วประเทศ

๓) ภูมิศาสตร์ที่ตั้ง

จังหวัดเพชรบูรณ์มีตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย โดยGENที่การแบ่งภาคของราชบัณฑิตยสถาน ได้กำหนดให้เพชรบูรณ์เป็นจังหวัดในภาคกลาง จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นจังหวัดที่มีแนวเขตติดต่อระหว่างภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของประเทศไทย ประมาณเส้นรุ้งที่ ๑๖ องศาเหนือ กับเส้นแรง ๑๐๑ องศาตะวันออก ส่วนที่กว้างที่สุดวัดจากทิศตะวันออกถึงทิศตะวันตกยาว ๔๕ กิโลเมตร ส่วนที่ยาวที่สุดวัดจากทิศเหนือถึงทิศใต้ยาว ๒๙๖ กิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ๓๔๖ กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๑

๔) อาณาเขต

ทิศเหนือ	มีอาณาเขตติดกับอำเภอต่านชัย อำเภอภูหลวง และอำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย
ทิศตะวันออก	มีอาณาเขตติดกับอำเภอพนมสารคาม จังหวัดขอนแก่น, อำเภอคอนสาร อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ
ทิศใต้	มีอาณาเขตติดกับอำเภอโคกเจริญ อำเภอชัยบาดาล และอำเภอสำเภา จังหวัดลพบุรี
ทิศตะวันตก	มีอาณาเขตติดกับอำเภอนครไทย อำเภอวังทอง และอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก, อำเภอวังรายพุน อำเภอทับคล้อ และอำเภอคงเจริญ จังหวัดพิจิตร, อำเภอหนองบัว และอำเภอไพร้าว จังหวัดนครสวรรค์

เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ตำบลในเมืองจำนวนเนื้อที่ ๘.๖ ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขต

ทิศเหนือ	จุดทางไปหนองนารี และหมู่ที่ ๑๐ ตำบลสะเตียง
ทิศใต้	จุดหมู่ที่ ๙ หมู่ที่ ๒ และหมู่ที่ ๓ ตำบลสะเตียง
ทิศตะวันออก	จุดแม่น้ำป่าสัก

^{๕๓} คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดเพชรบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓).

ทิศตะวันตก จุดทางไปบ้านสะเดียง หมู่ที่ ๖ ตำบลสะเดียง

มี ๒๑๔ หมู่บ้าน และแบ่งออกเป็นเขตชุมชนย่อย ๆ ๑๗ ชุมชนแต่ละชุมชนจะมีการคัดเลือกบุคคลให้ทางเทศบาลแต่งตั้งเป็นประธานชุมชนและคณะกรรมการดำเนินงานทำหน้าที่ประสานงานกับเทศบาล เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลตามแนวทางการปกครองระบบที่ประชาธิปไตย สำหรับเขตชุมชนทั้ง ๑๗ เขตมีดังนี้ คือ ชุมชนนารีพัฒนา ชุมชนคลองสานพัฒนา ชุมชนสะเดียงพัฒนา ชุมชนช้างเผือกพัฒนา ชุมชนพัฒนาสามัคคี ชุมชนสมาคมพัฒนา ชุมชนเพชรนิกรบำรุง ชุมชนในเมืองพัฒนา ชุมชนเก้าดาวพัฒนา ชุมชนโพธิ์จันทร์พัฒนา ชุมชนตลาดพัฒนา ชุมชนตันเบนพัฒนา ชุมชนภูเขาดินพัฒนา ชุมชนคลองศาลา ชุมชนไทรงานพัฒนา ชุมชนเพชรพัฒนา และชุมชนเกษตรเพชรพัฒนา

ทั้ง ๑๗ เขตชุมชนมีบทบาทสำคัญในการให้ความร่วมมือกับเทศบาลด้านการพัฒนาชุมชนในเขตเมืองและต่างก็มีประวัติความเป็นมาและลักษณะวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

ในปี ๒๕๔๘ ทางเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์โดยการดำริของดร.วิศวัลย์ ใจดีtanนท์ อตีต นายกเทศมนตรีเมืองเพชรบูรณ์ ได้มีนโยบายในการพัฒนาชุมชนเมือง โดยใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือ จึงมีการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ขึ้น และให้ทุนสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมและได้แบ่งเขตชุมชนเมืองทั้ง ๑๗ ชุมชน และมีประธานในเขตชุมชนทั้ง ๑๗ เขต รวมตัวกันจัดตั้งประธานและคณะกรรมการ สมาชิก ยกร่างธรรมนูญของสภากันแล้วดำเนินการบริหารงานเป็น ๑๐ เครือข่ายวัฒนธรรม^{๔๔} ดังนี้

- (๑) กลุ่มเครือข่ายวัฒนธรรมวัดทุ่งเสดียง (ประกอบด้วยชุมชน ที่ ๒, ๓)
- (๒) กลุ่มเครือข่ายวัฒนธรรมวัดช้างเผือก (ประกอบด้วยชุมชน ที่ ๑, ๔)
- (๓) กลุ่มเครือข่ายวัฒนธรรมวัดมหาธาตุ (ประกอบด้วยชุมชน ที่ ๕, ๖, ๗)
- (๔) กลุ่มเครือข่ายวัฒนธรรมวัดโพธิ์เย็น (ประกอบด้วยชุมชน ที่ ๘, ๙)
- (๕) กลุ่มเครือข่ายวัฒนธรรมวัดไตรภูมิ (ประกอบด้วยชุมชน ที่ ๘, ๙)
- (๖) กลุ่มเครือข่ายวัฒนธรรมวัดประตุดาว (ประกอบด้วยชุมชน ที่ ๘, ๙)
- (๗) กลุ่มเครือข่ายวัฒนธรรมวัดโบสถ์ชน нар (ประกอบด้วยชุมชน ที่ ๘, ๙)

^{๔๔} คมคำย หมีนสา, “การศึกษาสภาพปัญหาการบริการจัดการองค์กรอิสระ กรณีศึกษาสถาบันวัฒนธรรมเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์”, เพชรบูรณ์: สภាភัฒนธรรมเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์, จุลทรรศน์พยากรณ์, (๒๕๓๕), ประวัติการสร้างอนุสาวรีย์พ่อขุนผาเมือง, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาณ, ๒๕๓๐).

- (๔) กลุ่มเครือข่ายวัฒนธรรมวัดภูเขาดิน (ประกอบด้วยชุมชน ที่ ๑๐, ๑๑, ๑๓, ๑๔)
- (๕) กลุ่มเครือข่ายวัฒนธรรมวัดพระแก้ว (ประกอบด้วยชุมชน ที่ ๑๒, ๑๕, ๑๖, ๑๗)
- (๖) กลุ่มเครือข่ายวัฒนธรรมวัดเพชราราม (ประกอบด้วยชุมชน ที่ ๑๖, ๑๕, ๑๒, ๑๓)^{๔๔}

๕) ภูมิประเทศ

จังหวัดเพชรบูรณ์มีพื้นที่ประมาณ ๑๒,๖๖๘.๔๑๖ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๗,๙๑๗,๗๖๐ ไร่ สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ ๑๐๔ เมตร มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับที่ ๙ ของประเทศไทย ลักษณะทางกายภาพของจังหวัดเพชรบูรณ์นั้นเป็นพื้นที่ราบลุ่มแบบท้องกระหง ประกอบด้วยเนินเขา ป่า และที่ราบเป็นตอน ๆ สลับกันไป พื้นที่มีลักษณะลาดชันจากเหนือลงมาได้ ตอนเหนือมีทิวเขาสูง ตอนกลางเป็นพื้นที่ราบและมีเทือกเขานางบกันไปทั้งสองข้างมีลักษณะเป็นรูปเกือกม้า มีแม่น้ำป่าสัก เป็นแม่น้ำสายสำคัญโดยแหล่งน้ำมาจากจังหวัดเลย เพชรบูรณ์ ผ่านไปสู่จังหวัดในภาคกลาง แล้วลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ตามลำดับ จึงส่งผลให้พื้นที่ดีมีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย ดินมีสภาพอุดมสมบูรณ์เหมาะสม แก่การเพาะปลูกพืชทำการเกษตร

๖) ภูมิอากาศ

เนื่องจากสภาพภูมิประเทศล้อมรอบด้วยภูเขา ทำให้สภาพภูมิอากาศแตกต่างกันมาก ในแต่ละฤดูกาล คือ อากาศจะร้อนมากในฤดูร้อน และหนาวจัดในฤดูหนาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ อำเภอหนองนา อำเภอเชาค้อ และอำเภอหล่มเก่า ส่วนพื้นที่บนภูเขาจะมีอากาศเย็นตลอดทั้งปี ในฤดูฝนมีฝนตกชุก และมีน้ำป่าไหลหลากมาท่วมในที่ราบ โดยเฉพาะบริเวณลุ่มน้ำป่าสักตอนใต้ของ จังหวัด ในฤดูแล้งน้ำจะขาดแคลนไม่เพียงพอ กับการเกษตรกรรม ในฤดูร้อนและฤดูฝน จะมีอุณหภูมิ ๒๐-๒๔ องศา

จังหวัดเพชรบูรณ์แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๑ อำเภอ ๑๗ ตำบล ๑,๔๓๐ หมู่บ้าน ซึ่งอำเภอทั้ง ๑๑ อำเภอ มี ดังนี้ ๑) อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ ๒) อำเภอชนแดน ๓) อำเภอหล่มสัก ๔) อำเภอหล่มเก่า ๕) อำเภอวิเชียรบุรี ๖) อำเภอศรีเทพ ๗) อำเภอหนองไผ่ ๘) อำเภอปึงสามพัน ๙) อำเภอหนองนา ๑๐) อำเภอวังโป่ง ๑๑) อำเภอเชาค้อ

จังหวัดเพชรบูรณ์มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวม ๑๒๘ แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วน บริหารส่วนจังหวัด ๑ แห่ง, เทศบาลเมือง ๓ แห่ง, เทศบาลตำบล ๒๒ แห่ง และองค์การบริหารส่วน

^{๔๔} คมคาย หมื่นสาย, “การศึกษาสภาพปัญหาการบริการจัดการองค์กรอิสรระ กรณีศึกษาสภาพวัฒนธรรมเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์”, หน้า ๒๖.

ตำบล ๑๐๒ แห่ง เทศบาลเมือง ได้แก่ เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ เทศบาลเมืองหล่มสัก และเทศบาล เมืองวิเชียรบุรี

๗) เศรษฐกิจ

สภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดเพชรบูรณ์ในปี ๒๕๓๘ พบร่วม ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว ๒๘,๙๘๒ บาทต่อปี เป็นอันดับ ๕๖ ของประเทศ โดยทั้งจังหวัดมีผลิตภัณฑ์มวลรวม ๒๖,๔๗๖.๗๒๙ ล้านบาท รายได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสาขาวิชาการเกษตรมากที่สุดถึงร้อยละ ๓๓.๓๐ คิดเป็นมูลค่า ๘,๔๔๘.๐๖๔ ล้านบาท รองลงมา เป็นสาขาวิชาส่ง และค้าปลีกร้อยละ ๒๐.๖๔ คิดเป็นมูลค่า ๕,๔๘๖.๑๕๑ ล้านบาท และสาขาวิชาบริการร้อยละ ๑๒.๕๒ คิดเป็นมูลค่า ๓,๓๒๗.๑๒๖ ล้านบาท อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจร้อยละ ๘.๐๓

๘) การเกษตรและอุตสาหกรรม

ภาวะเศรษฐกิจจังหวัด ภาวะการค้าของจังหวัดโดยทั่วไป เศรษฐกิจของจังหวัดเพชรบูรณ์ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ปรับตัวดีขึ้นจากภาคการเกษตร โดยผลผลิตที่สำคัญเพิ่มขึ้น ได้แก่ ข้าวนาปี ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเขียวผิวนัน และข้าวฟ่าง เนื่องจากราคาปีก่อนจุงใจให้ขยายพื้นที่ปลูก ประกอบกับสภาพอากาศเอื้ออำนวย มีปริมาณฝนตกอย่างต่อเนื่อง ส่วนการอุตสาหกรรมขยายตัวตามการลงทุนด้านอุตสาหกรรมการเกษตร เช่น โรงสีข้าว ไชโยบเมล็ดพีช ซึ่งเป็นโรงงานขนาดกลางใช้เงินทุนตั้งแต่ ๑๐ ล้านบาทขึ้นไป จังหวัดเพชรบูรณ์มีผลไม้ที่ขึ้นชื่อ คือ มะขามหวาน ซึ่งนิยมเป็นของฝาก

๙) การท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว อยู่ในเกณฑ์ดี โดยจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นมากในช่วงฤดูการท่องเที่ยวของจังหวัด เนื่องจากภาครัฐบาลและเอกชน ได้จัดรายการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ให้เดินทางท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทำให้เกิดการใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวมากขึ้นเป็นอย่างมาก^{๕๖}

จากการศึกษา บริบทในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้มีการจัดการของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ สามารถสรุปการศึกษาได้ ดังนี้

^{๕๖} ศูนย์สารสนเทศเพื่อการบริหารและงานปกครอง, กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย, “ข้อมูลการปกครอง”, [ออนไลน์], จาก: <http://www.dopa.go.th/padmic/jungwad76/jungwad76.htm> [ม.ป.ป.]. [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐].

๙.๑) ความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่มาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเพชรบูรณ์ภาษาที่หลากหลายเป็นของชุมชนที่อยู่ร่วมกันและยอมรับในวัฒนธรรมของชุมชนในเรื่องของภาษาและชนบธรรมเนียมประเพณีความเป็นอยู่การประกอบอาชีพ ทำให้เกิดอัตลักษณ์ของแต่ละชุมชนในอำเภอต่าง ๆ ของกลุ่มภาษา สิ่งต่าง ๆ ที่หลากหลายนี้เป็นต้นทุนทางวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตที่มุ่งยัสร้างขึ้นและถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ความหลากหลายทางภาษา และวัฒนธรรมสามารถสรุปได้ดังนี้

(๑) กลุ่มภาษาถิ่นไทยกลาง เป็นภาษาที่ใช้พูดทั่วไปในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ เพราะเพชรบูรณ์เป็นเมือง ที่มีประชากรมาจากหลายท้องที่อพยพเข้ามา จึงใช้ภาษาถิ่นไทยกลางในการสื่อสาร แต่การใช้ภาษาจะมีศัพท์ภาษาเดิมผสมผสานกันบ้าง

(๒) กลุ่มภาษาถิ่นไทยอีสาน เป็นภาษาที่ใช้พูดทั่วไป เช่นเดียวกับกลุ่มภาษาไทยกลางเป็นภาษาล้วนในสาขาเวียงจันทร์^{๔๗} ส่วนใหญ่ผู้คนจะอพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ขอนแก่น อุดรธานี ชัยภูมิ นครราชสีมา ร้อยเอ็ด มหาสารคาม เป็นต้น

(๓) กลุ่มภาษาไทยหล่ม เป็นภาษาถิ่นที่ใช้กันทั่วไปในเขตอำเภอหล่มเก่า อำเภอหล่มสัก อำเภอหนองนา เป็นภาษาไทยถิ่นในสาขาหลวงพระบาง ภาษาไทยหล่มมีการใช้ศัพท์คล้ายกับภาษาไทยอีสาน แต่แตกต่างกันที่ สำเนียง ภาษาไทยหล่มจะมีสำเนียงคล้ายกับภาษาลາວที่ใช้พูดในเมืองหลวงพระบาง

(๔) กลุ่มภาษาลາວ เป็นภาษาที่ใช้กันในกลุ่มลາວพวน ลາวแข้ง ลາวครั่ง ที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โดยมากอาศัยกระจายกันอยู่ในบริเวณเขตอำเภอหนองໄ่ อำเภอບึงสามพัน อำเภอวิเชียรบุรี อำเภอศรีเทพ อำเภอชนแดน อำเภอวังโป่ง

(๕) กลุ่มภาษาจีน เป็นภาษาที่ใช้ในชุมชนชาวจีนที่ประกอบการค้าตามย่านการค้าที่สำคัญของจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มจีนแต่จีวะและไหหลำ เป็นภาษาหนึ่งในตรรกะภาษารากภูมิ-หนาน จัดเป็นหนึ่งในตรรกะภาษาของยกเกี้ยน

(๖) ภาษากลุ่มชาวบุน หรือญัชกร (NyahKur) หรือ เนียะกุล (Nia Kuoll) ชาวบุนเป็นกลุ่มนดั้งเดิมของเพชรบูรณ์ สืบทอดสายมาจากกลະว้า มีภาษาพูดเป็นของตัวเอง จัดอยู่ในตรรกะล้อมอญ-เขมร เป็นภาษาอยู่ของมอญโบราณ ที่พูดอยู่ในสมัยอาณาจักรทวาราวดี ซึ่งเป็นอาณาจักรที่เก่าแก่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย

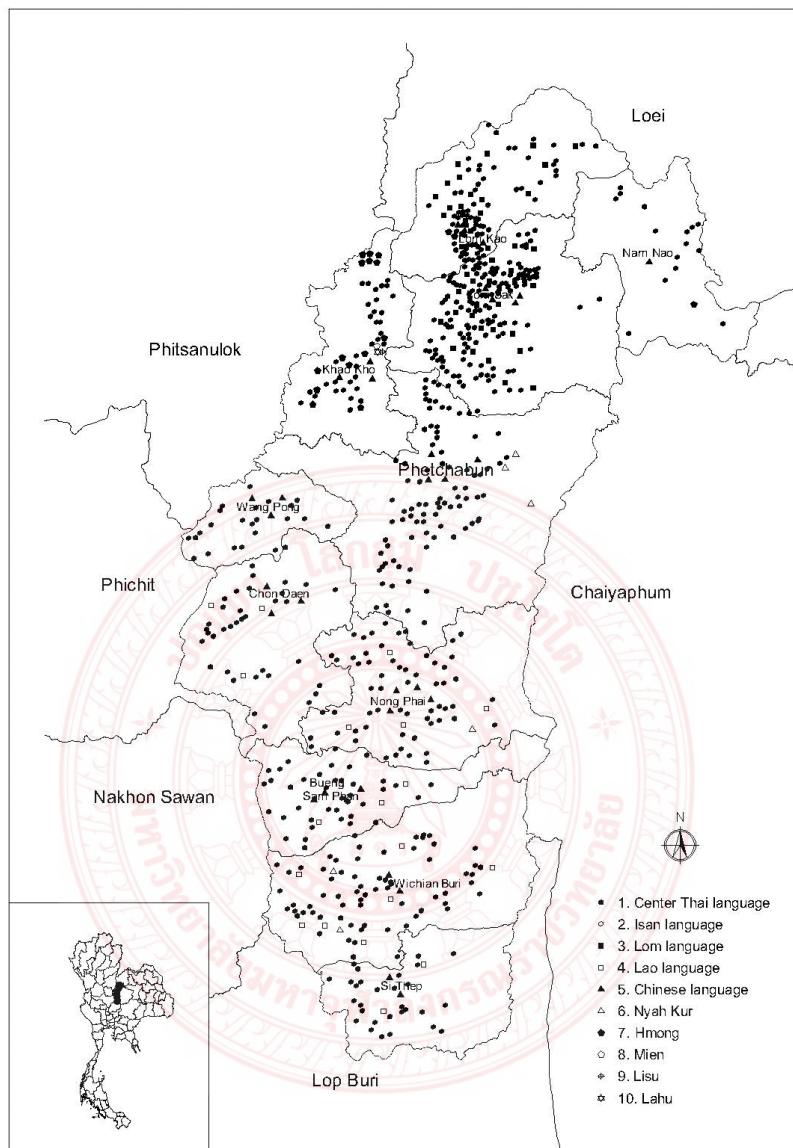
^{๔๗} Brown, J. Marvin., *From Ancient Thai to Modern Dialects*, (Bangkok: Social Science Association Press of Thailand, 1965).

(๗) ภาษากลุ่มชาวเขา ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดเพชรบูรณ์มีรูปร่างคล้าย กะทะ มีภูเขาล้อมรอบ ทุกด้าน จึงมีประชากรส่วนหนึ่งอาศัยอยู่บนเขา ภาษาที่ชาวเขาในจังหวัด เพชรบูรณ์ประกอบด้วยภาษามั่งขาว ภาษามั่งเขียว อาศัยอยู่ที่ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ นอกจากนั้นก็จะเป็นภาษาเย้า ภาษาลีซอ ภาษาມูเซอ อาศัยอยู่ที่บ้านเพชรคำ ตำบลเขาค้อ อำเภอเขา ค้อ

๙.๒) ผลการจัดการความรู้ความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของจังหวัด เพชรบูรณ์

การจัดการความรู้เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีการ จัดการความรู้อย่างเป็นระบบโดยการจัดทำฐานข้อมูล มีกระบวนการจัดการเรียนรู้คือ การอบรมของ กลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันและต่างกลุ่มในเรื่องของภาษาและวัฒนธรรมโดยทำการประเมินผลก่อนและ หลังการอบรมเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยมี ๗ ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การค้นหาความรู้ (Knowledge Identification) เริ่มจาก การศึกษาสภาพทั่วไปของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้วยการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิโดย การสำรวจภูมิประเทศ เพื่อให้มองเห็นสภาพพื้นที่ตั้งของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ เส้นทางคมนาคมพื้นที่ทำ กิจและสภาพแวดล้อมของชุมชนโดยทั่วไป นอกจากนี้ยังได้ศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งได้แก่ ความ เชื่อ เศรษฐกิจ การเมือง สาธารณสุข การศึกษา การพักผ่อนหย่อนใจ ประวัติศาสตร์ชุมชน ลักษณะ ปัจจัย และผลกระทบการเปลี่ยนแปลงปัญหาทางสังคม ตลอดจนปัญหาทางสังคม เพื่อให้ทราบข้อมูล เปื้องต้านภัยกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ



แผนภาพที่ ๒.๑ แผนที่ความหลากหลายทางภาษาของจังหวัดเพชรบูรณ์

ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) โดยการค้นหาข้อมูลภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และ การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) แต่เนื่องจากภาษาและวัฒนธรรมเป็นความรู้ในตัวบุคคล ต้องอาศัยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน ในลักษณะการพูดคุยกันในวงสนทนา หรือ “เวทีชาวบ้าน” การค้นหาความรู้ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบพินิจพิเคราะห์เพื่อการสรุปบทเรียน เกิดการสกัดความรู้จากการสนทนาแลกเปลี่ยนจนเกิดเป็น “คลังความรู้”

ขั้นตอนที่ ๓ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization)

ข้อมูลที่รวบรวมได้สามารถแบ่งประเภทของภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์เป็น ๑๒ กลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย ชาวพื้นเมือง ชาวไทยหล่ม ชาวเขาเผ่ามัง เผ่าลีซอ เผ่าเย้า เผ่ามูเซอ ชาวจีน ชาวบัน ชาวลาวพวน ลาวแข้ง ลาวครั้ง โดยจัดหมวดหมู่ของภาษาตามลักษณะโครงสร้างของภาษาเป็นสำคัญ ได้แก่ โครงสร้างทางเสียงหรือระบบเสียง (Phonology) โครงสร้างทางคำหรือระบบคำ (Morphology) และระบบกลุ่มคำ (Syntax) ขณะที่วัฒนธรรม แบ่งออกเป็น ๒ หมวดหมู่ คือ ๑) วัฒนธรรมทางวัฒน คือ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่มนุษย์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อความสุขทางกาย ได้แก่ ยานพาหนะ ที่อยู่อาศัย ตลอดจนเครื่องป้องกันตัวให้รอดพ้นจากอันตราย ทั้งปวง ๒) วัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นเรื่องเกี่ยวกับเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ เพื่อให้เกิดปัญญา และมีจิตใจที่ดีงาม ได้แก่ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม คติธรรม ตลอดจนศิลปะ วรรณคดี และระเบียบแบบแผนของชนบธรรมเนียมประเพณี

ขั้นตอนที่ ๔ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement)

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและการจัดทำชุดความรู้ ความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดย ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเหลี่ยม (Triangulation) ตลอดจนตรวจสอบเปรียบเทียบข้อมูลด้านภาษาและวัฒนธรรมกับสำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ ท้ายสุดจัดทำชุดความรู้ความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ขั้นตอนที่ ๕ การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access)

จัดการให้สามารถเข้าถึงความรู้ได้โดยการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ทำให้ชาวบ้านมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมนั้น หรือมีความรู้สึกเป็นเจ้าของมีได้แปลกแยกซึ่งความรู้สึกแปลกแยกนั้นเกิดขึ้นมาเมื่อไม่นานนี้เองจากการแสวงการพัฒนาที่ทำให้มนุษย์แยกออกจากธรรมชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ทำให้รู้สึกว่าวัฒนธรรม หรือวัดวา อารามเป็นสถานที่สาธารณะ และเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนรวมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการมีชีวิตอยู่ของคนในชุมชน พร้อมกันนั้นการสร้างความคุ้นเคยกับภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นก็มีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งเรื่องเวลา อาชีพ ความคิด ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจึงสร้างความรู้สึกผูกพัน และเป็นเจ้าของแหล่งวัฒนธรรมเมื่อชาวบ้านได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทำให้เกิดการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งท่านกลางความผันผวนของความรู้แบบสากลที่ครอบทับความรู้แบบท้องถิ่นอยู่นั้น การเรียนรู้ที่ได้จากภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นความรู้ที่เกิดจากท้องถิ่นโดยตรงน่าจะสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นได้

เพราการสร้างความรู้ที่เกิดจากห้องถินต้องเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นจากคนในห้องถินเพื่อให้คนในห้องถินมีชีวิตที่สมดุลกับสภาพแวดล้อมตรงกันข้ามกับความรู้แบบสากระดับที่อาจจะใช้ได้เฉพาะส่วนของแต่ละสังคมเท่านั้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเปิดโอกาสให้พลิกฟื้นความรู้ดังเดิมของชุมชนอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นตอนที่ ๖ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing)

เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการความรู้ เพราะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ ตั้งแต่การปั้งชี้หรือการกำหนดประเภทความรู้ เพื่อให้การทำงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ทำให้การสร้างและค้นหาความรู้ และจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้จึงเลือกใช้วิธีการเปิดการเรียนการสอนที่ศูนย์เรียนรู้ การมีวิทยากรทั้งในศูนย์เรียนรู้และนอกสถานที่ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เกิดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มชาติพันธุ์ ต่าง ๆ ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ โดยการจัดทำฐานข้อมูลภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองอย่างมีประสิทธิผล

ขั้นตอนที่ ๗ การเรียนรู้ (Learning) กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ และผู้ที่สนใจ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน สามารถสืบสาน พัฒนา แสวงหาความรู้ การใช้ประโยชน์จากความรู้ สามารถสร้างความรู้ใหม่ และนำความรู้มาใช้ในการพัฒนาชุมชนห้องถินอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบสานความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยการส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่า ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ตนเอง เพื่อสร้างความเข้าใจและมั่นใจแก่สมาชิกของแต่ละชาติพันธุ์และร่วมกันรณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชน โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาควรปลูกจิตสำนึก ซึ่งประเด็นให้เห็นถึงความสำคัญของเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองให้แก่นักเรียน นอกจากนี้ ควรจัดศูนย์วัฒนธรรมประจำกลุ่มไว้ในโรงเรียน และควรพัฒนาหลักสูตรห้องถินทางด้านภาษาและวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อใช้ในการเรียนการสอน

๙.๓) การอนุรักษ์สืบสานความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมตลอดจนอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ได้แก่ การจัดทำชุดความรู้ความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์และจัดทำฐานข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ชุมชนแต่ละ

ชุมชนให้เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนนั้น ๆ^{๔๔}

สรุปได้ว่า จังหวัดเพชรบูรณ์มีการจัดการของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีต้านทานสืบท่องมาแต่โบราณกาล ทำให้คนรุ่นหลังได้ทราบถึงการจัดการชีวิตความเป็นอยู่ของคนในจังหวัดเพชรบูรณ์มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แต่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความอุดมสมบูรณ์ มีการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม สืบท่องมาจนถึงทุกวันนี้และสืบสานต่อไป

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้ศึกษาได้ค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมสำคัญในการพัฒนาภายใน วาจา และใจ “ไตรสิกขาเป็นระบบการศึกษาที่ทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมีบูรณาการ ให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีดุลยภาพ”^{๔๕} ประกอบไปด้วย ศีล สามาริ และปัญญา

พระมหาธัชธร สิริมงคล (มาตรา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวชมวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๓๘๒ คน ผลการวิจัยพบว่า

(๑) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๗๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๗ อายุตั้งกว่า ๒๐ ปี มีจำนวน ๑๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๐ มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ๑๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐ มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษาจำนวน ๒๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๓

(๒) นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๒$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ด้านสถานที่ ด้านการสร้างแรงจูงใจและ ด้านการ

^{๔๔} สำราญ ท้าวเงิน, “การจัดการความรู้ความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์”, วารสารวิชาการ, มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๗): ๔๖-๕๑.

^{๔๕} พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม (ฉบับเดิม), หน้า ๓๕๑.

ให้บริการ อญ្យในระดับมากทุกด้าน

๓) นักท่องเที่ยวที่มีอายุและอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๒๐}

พระมหาสุนันท์ สุนโนที ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการศาสนาสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจาก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๖ รูป/คน ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง โดยการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรนนาความ ผลการวิจัยพบว่า

๑) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศาสนาสมบัติของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ๑) ปัจจัยด้านการบริการศาสนาสมบัติวัด ให้เกิดการบริการเชิงสองเคราะห์ประชาชน ประชาชนรับรู้ถึงความมีเมตตาธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ๒) ปัจจัยด้านการควบคุมศาสนาสมบัติวัด เป็นใช้การควบคุมตรวจสอบให้เกิดการจัดการศาสนาสมบัติตอบความต้องทุกภาคส่วน ๓) ปัจจัยด้านการแต่งตั้งบุคลากรที่ดูแลรักษาและดำเนินการ เป็นการดึงบุคคลเข้าช่วยเหลืองานจัดการศาสนาสมบัติวัดของเจ้าอาวาส ๔) ปัจจัยด้านการทำบัญชีรักษาศาสนาสมบัติวัดและเงินผลประโยชน์ของวัด เป็นวิธีการแบบแผนที่เป็นฐานข้อมูลช่วยให้เจ้าอาวาสตัดสินใจจัดการศาสนาสมบัติวัดได้เหมาะสม ๕) ปัจจัยจัดทำบัญชีให้เป็นรูปแบบที่เหมาะสม เป็นการปรับรูปแบบบัญชีตามความเหมาะสมกับสภาพที่ผู้ปฏิบัติสามารถจัดทำบัญชีได้ ปัจจัยทั้ง ๕ มีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานจัดการศาสนาสมบัติวัดของเจ้าอาวาส ซึ่งใช้ศิลปะให้เกิดการจัดการศาสนาสมบัติวัดให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น วางแผน จัดการความสัมพันธ์บุคคล อำนวยการและควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยกรอื่น ๆ ให้ดำเนินงานจัดการศาสนาสมบัติวัดไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

๒) สภาพทั่วไปในการจัดการศาสนาสมบัติของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การจัดการเรื่องที่ดินของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมทั่วไป การจัดการทั่วไปอยู่ในสภาพที่เหมาะสมแต่ขาดการชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง โดยเฉพาะการจัดทำแผนงานระเบียบการจัดการศาสนา

^{๒๐} พระมหาธัชธร สิริมงคล (มาตรา), “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

สมบัติให้เป็นระบบมีต้นแบบให้เจ้าอาวาสสามารถปฏิบัติงานจัดการศาสนาสมบัติได้ทันทีรูปแบบการจัดการศาสนาสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีรูปแบบการจัดการ ๒ รูปแบบ คือ ๑) รูปแบบการจัดการศาสนาสมบัติของวัดตามหลักกฎหมาย ดำเนินการตามคู่มือสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒) รูปแบบการจัดการศาสนาสมบัติของวัดตามจารีตประเพณีซึ่งไม่มีการจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร อนึ่งการดำเนินการจัดการศาสนาสมบัติ ทั้ง ๒ รูปแบบส่งผลให้เกิดการรักษาศาสนาสมบัติและผลประโยชน์ตอบแทนแก่วัดแตกต่างกัน และมีผลประโยชน์และปัญหาความต้องการที่เกิดขึ้นกับวัดแตกต่างกันตามสภาพพื้นที่^{๑๑}

กลม บุญเขต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ทุนทางภาษาและวัฒนธรรมกับการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการวิจัยพบว่า หลังจากการจัดการความรู้ความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้จัดทำชุดความรู้ความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ก่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ โดยการจัดทำฐานข้อมูลภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตันเองอย่างมีประสิทธิผล^{๑๒}

อมฤต หมวดทอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “นิเวศวิทยาวัฒนธรรมซึ่งสัมพันธ์กับภูมิทัศน์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในชุมชนริมคลองราชจรจะเขี้ยว อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมอันอ่อนเนื่องจากคุคลองและคุณ้ำหากที่สัมพันธ์กับสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ ส่งผลเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิต ได้แก่ การทำงาน การประมง และพืชผักน้ำ โดยทำการทดสอบความเชื่อทางศาสนาของแต่ละกลุ่มเข้ากับวิถีชีวิต วิถีดังกล่าวส่งผลต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในการใช้พื้นที่ทำการกิจกรรมการดำรงชีพต่าง ๆ ในช่วงเวลาที่สัมพันธ์เป็นกลุ่มเรือนเครือญาติ การยกใต้ถุนเรือน

^{๑๑} พระมหาสุนันท์ สุนโนท, “การพัฒนารูปแบบการจัดการศาสนาสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนาศูนย์บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^{๑๒} กลม บุญเขต, “การจัดการความรู้ทุนทางภาษาและวัฒนธรรมกับการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์”, รายงานการวิจัย, สาขาวิชาภาษาไทยศิลป์และการลัศคร, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๘).

และรายละเอียดระบบโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมสื่อถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลเหนือความเชื่อและความแตกต่างทางศาสนาอย่างสื้นเชิง และสามารถเป็นทุนทางสังคมที่ส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นและผู้มาเยือนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อความรักและความเข้าใจกัน^{๑๓}

อนุกูล ตันสุพล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “นิเวศวิทยาวัฒนธรรม : ภูมิเจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ผลการศึกษาพบว่า พื้นฐานของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่าง 3 ปัจจัย คือ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยการพิจารณาถึงความยั่งยืนมักมีที่มาจากการปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวคิดทุนนิยม ดังนั้นการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงมีมุ่งมองในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เช่นว่าเมื่อแก้ปัญหาได้ก็สามารถนำไปสู่ความยั่งยืนได้ แต่มนุษย์ที่เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหากลับไม่มีการดำเนินการอย่างจริงจัง เช่น การเปลี่ยนวิธีคิด การปรับเปลี่ยนการปฏิบัติที่จะให้กลไกของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเกิดขึ้น ดังนั้นควรที่จะย้อนมองกลับมาที่วัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดติดอยู่กับมนุษย์นอกเหนือไปจากการพิจารณาด้านเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เป็นอยู่ขณะนี้ มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านวัฒนธรรมอย่างมาก ดังนั้นจึงควรพسانวัฒนธรรมที่เป็นกรอบที่ดีสำหรับการดำเนินชีวิตเข้าไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และสามารถนำไปสู่สังคมที่ยั่งยืนที่อยู่บนพื้นฐานของทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นเป็นหลัก ถึงแม้ว่าได้นำวัฒนธรรมเข้ามาเป็นส่วนประกอบของความยั่งยืนแล้วกลับพบว่ายังไม่ครอบคลุมเนื่องจากวัฒนธรรมยึดโยงอยู่กับคน และในขณะที่คนผูกติดอยู่กับพื้นที่ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมที่กำหนดความเป็นพื้นที่ นั่นคือ แนวทางหนึ่งที่มีติ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืนควรดำเนินไป ได้แก่ แนวทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับระบบวัฒนธรรมควบคู่ไปกับระบบนิเวศของพื้นที่ โดยมุ่งเน้นที่ระบบนิเวศ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มนุษย์ใช้ในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เป็นเอกลักษณ์และแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ นั่นคือการอยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อม ดังนั้นการพัฒนาที่ยั่งยืนควรอยู่บนพื้นฐานของระบบนิเวศ

^{๑๓} ออมฤต หมวดทอง, “นิเวศวิทยาวัฒนธรรมซึ่งสัมพันธ์กับภูมิทัศน์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในชุมชนริมคลองราชจัรโล เข้า อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๘).

วัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน^{๒๔}

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายวัฒนธรรม

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระแก้ว ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษา การถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้าน “มหรีบ้านปางลา” ตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว” กลุ่มตัวอย่าง คือ นักดนตรีของวงดนตรีพื้นบ้าน “มหรีบ้านปางลา” จำนวน ๑๐ คน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเครือข่ายวัฒนธรรม จำนวน ๓๐ คน ผลการวิจัยพบว่า

(๑) สถา瓦ัฒนธรรมจังหวัดสระแก้ว และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระแก้ว ได้เข้าไปมีบทบาทในการบริหารและจัดการงานด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่น ด้วยวิธีการสร้างเครือข่ายการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในชุมชนและท้องถิ่น นอกจากนี้ยังให้ชุมชนและท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในฐานะเจ้าของวัฒนธรรม มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจและร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับงานวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่น และผลจากการดำเนินงาน ทำให้สถา-วัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ได้รับการยอมรับจากเครือข่ายวัฒนธรรม ชุมชนและท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

(๒) สถา瓦ัฒนธรรมจังหวัดสระแก้ว และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระแก้ว ได้เข้าไปดำเนินการสืบค้น สัมภาษณ์พร้อมทั้งจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และบทบาทหน้าที่ของคนตระพื้นบ้าน “มหรีบ้านปางลา” หมู่ ๒ ตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว ที่มีต่อชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และผลการดำเนินงานในครั้งนี้ ทำให้ประชาชน เด็ก และเยาวชนในชุมชน “บ้านปางลา” เกิดความรู้ และมีความเข้าใจในคุณค่าและความสำคัญของศิลปการแสดง ดนตรีพื้นบ้าน ในท้องถิ่นของตนเอง ทำให้เกิดความรัก ความห่วงใย และภาคภูมิใจในศิลปการแสดงพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นตนเอง และสามารถนำสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน โดยใช้มิติทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังได้จัดทำเอกสารรายงานการสืบค้น ประวัติความเป็นมา และบทบาทหน้าที่ของศิลปการแสดงดนตรีพื้นบ้าน “มหรีบ้านปางลา” เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ด้วยวิธีการเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

^{๒๔} อนุกูล ตันสุพล, “นิเวศวิทยาวัฒนธรรม : กฎหมายสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”, วารสารวิชาการ, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙).

สาระแก้ว (www.intranet.m-culture.go.th/sakaeo) และเอกสารรายงานที่เป็นรูปเล่ม ซึ่งจะทำให้เด็ก เยาวชน และประชาชนในพื้นที่จังหวัดสาระแก้ว ได้มีโอกาสสรับทราบประวัติความเป็นมา และบทบาทหน้าที่ของศิลปะดนตรีพื้นบ้าน “มหรีบ้านปางกลาง” ที่มีต่อชุมชน

๓) สภาวัฒนธรรมจังหวัดสาระแก้ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสาระแก้ว และเครือข่ายวัฒนธรรม ได้ประชุมร่วมกัน และจัดเวทีเสวนา เพื่อแสวงหารูปแบบ และวิธีการถ่ายทอดศิลปะการแสดง ดนตรีพื้นบ้าน “มหรีบ้านปางกลาง” ให้สามารถอยู่คู่กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน ด้วยวิธีการจัดทำเป็นหลักสูตรห้องถิน เพื่อใช้ถ่ายทอดให้กับเด็ก และเยาวชนของสถานศึกษาในตำบลต่างๆ และตำบลใกล้เคียง ในพื้นที่อำเภอตาพระยา

๔) สภาวัฒนธรรมจังหวัดสาระแก้วและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสาระแก้ว มีกระบวนการทำงานร่วมกัน ด้วยการนำแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการการทำงานวัฒนธรรมเชิงรุก และการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เข้ามายึดในการดำเนินกิจกรรมการถ่ายทอดศิลปะการแสดงดนตรีพื้นบ้าน “มหรีบ้านปางกลาง”^{๒๔}

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษา “ประเพณีสวัดด้านวัดพระมหาธาตุรวมมหาวิหาร” ผลการวิจัยพบว่า

๑) การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการประเพณีสวัดด้านในครั้งนี้ มีการส่งตัวแทนแต่ละสาขาวร่วมแสดงความคิดเห็น ความเป็นมาของปัญหา และตั้งโจทย์ เพื่อที่จะหาแนวทางในการพื้นฟู อนุรักษ์ประเพณีสวัดด้าน ซึ่งเป็นคำตอบของโจทย์การวิจัย และร่วมสร้างเครื่องมือ ได้ร่วมกันสร้างเครื่องมือในการวิจัย เตรียมคำถามสำหรับสัมภาษณ์ เพื่อนำไปสู่คำตอบที่ต้องการ และสุดท้าย มีเครือข่ายร่วมเวทีเสวนา แสดงความคิดเห็น และเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ได้แนวทางในการพื้นฟู อนุรักษ์ประเพณีสวัดด้านให้คงอยู่คู่เมืองครอย่างยั่งยืน

๒) แนวทางในการพื้นฟู อนุรักษ์ประเพณีสวัดด้านให้คงอยู่สืบไปโดยได้ข้อสรุปว่าเห็นควรจัดทำเครือข่ายการศึกษาเชิงบูรณาการแบบคู่ขนานโดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัตร่วมสนับสนุน งบประมาณและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถสามารถในการจัดทำหลักสูตรห้องถิน และทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการเรียนการสอนให้กับทางโรงเรียนในเขตพื้นที่อยู่แล้ว

^{๒๔} สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสาระแก้ว, “การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษา การถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้าน “มหรีบ้านปางกลาง” ตำบลต่างๆ อำเภอตาพระยา จังหวัดสาระแก้ว”, รายงานการวิจัย, (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๑).

จะต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจังให้เกิดหลักสูตรท่องถินประเพณีสวัสดิ์ด้านในการเรียน การสอนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าวิธีการดังกล่าวจึงจะสามารถสร้าง ประเพณีสวัสดิ์ด้านให้อยู่ตลอดไป^{๒๖}

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของเครือข่าย วัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาประเพณีรับเที่ยมดาในตำบลดีหลวง อำเภอสหิงพระ จังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่า

(๑) การศึกษาครั้งนี้ได้เสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด และชุมชน ดังนี้ การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ใน การเข้าร่วมเป็นทีมวิจัย และคณะกรรมการ การร่วมตั้งโจทย์วิจัย การร่วมเขียนโครงร่างวิจัย/ร่วมออกแบบวิจัย การร่วมสร้าง เครื่องมือวิจัย การร่วมคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง การร่วมเก็บข้อมูล การร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล การร่วม วิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูล การร่วมเขียนรายงานการวิจัย และการร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหาร จัดการประเพณีรับเที่ยมดา

(๒) ประเพณีรับเที่ยมดา หรือประเพณีรับเทวดา ของชาวบ้านตำบลดีหลวง อำเภอสหิง พระ จังหวัดสงขลา เกิดจากการที่ชาวบ้านมีความเชื่อว่า ทุกหมู่บ้านจะมีเทวดามาปกปักษ์รักษาผู้คน ในหมู่บ้านนั้น ๆ ให้อยู่เย็นเป็นสุข ทำมาหากินได้คล่อง โดยเฉพาะการทำนา มีความเชื่อว่าเทวดาจะ หมุนเวียนกันมาทำหน้าที่ปีละ ๑ องค์ และหลังจากสิ้นฤดูกาลเก็บเกี่ยวแล้ว ชาวบ้านจึงรวมตัวกันจัดให้มี การประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ขึ้นหลังจากวันขึ้นปีใหม่ไทย ๓ วัน (วันที่ ๑๖ เมษายน) ในเวลา พlob ค่ำ ณ สถานที่ที่เป็นภูมิบ้านซึ่งประชาชนเจ้าของวัฒนธรรมร่วมกันคัดเลือก เพื่อเป็นการทำพิธีส่ง เทวดาองค์เก่า และรับเทวดาองค์ใหม่ เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่อเทวดาที่ได้มามากปัก รักษา คุ้มครองคนในหมู่บ้าน และให้ผลผลิตทางการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์

บทบาทหน้าที่ของประเพณีรับเที่ยมดา พบร่วมกับ “เป็นการส่งเสริมความกตัญญูต่อเทวดา การส่งเสริมและสร้างความสามัคคี การประสานความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน การรวมและ อนุรักษ์ศิลปะการแสดง และการละเล่นพื้นบ้าน การให้ความบันเทิง การให้ความสุข / สนุกสนาน การ ให้ความรู้ การพัฒนาภูมิปัญญาท่องถิน การทบทวนชีวิต การสร้างจิตสำนึกร่วมในความเป็นพวก เดียวกันของคนในชุมชน การช่วยรักษาแนวปฏิบัติของท้องถิน การส่งเสริมศาสนา และรักษาบรรทัด ฐานทางสังคม การส่งเสริมให้คนกระทำการดี และ การสร้างอัตลักษณ์ร่วมของคนในชุมชน

^{๒๖} สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช, “การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและ ชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษา “ประเพณีสวัสดิ์ด้าน วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร”, รายงานการ วิจัย, (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๑).

๓) แนวทางในการบริหารจัดการประเพณีรับเที่ยมด้า สำหรับสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สรุปได้ ดังนี้ (๑) รัฐควรส่งเสริม/สนับสนุนประเพณีรับเที่ยมด้าโดยการเข้าร่วมกิจกรรม หรือสนับสนุนงบประมาณตามความเหมาะสม (๒) ควรหาวิธีการสร้างสำนึกร่วมของคนในชุมชนให้เห็นคุณค่า และความสำคัญของประเพณีนี้ และให้มีการปฏิบัติเป็นประจำอย่างต่อเนื่องเพื่อมิให้สูญหาย (๓) ปลูกฝังให้อนุชนรุ่นหลัง เข้าใจ และรู้คุณค่าของประเพณีรับเที่ยมด้า โดยทางภาครัฐควรนำประเพณีมาสร้างเป็นองค์ความรู้และเผยแพร่ไปยังสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ (๔) สถานศึกษาควรบรรจุประเพณีรับเที่ยมด้าเป็นประเพณีท้องถิ่นของตำบลดีหลังในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนได้ศึกษา เกิดความรัก ห่วงเห็นในประเพณียิ่งขึ้น (๕) ผู้ใหญ่ พ่อแม่ผู้ปกครอง ควรนำลูกหลานไปร่วมประเพณีทุกครั้ง และให้เด็ก ๆ มีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรม และได้มีโอกาสแสดงออก เพื่อปลูกฝังและให้เกิดความเคยชิน (๖) ควรหาผู้สืบทอดสำหรับเป็นผู้นำประกอบพิธีกรรม (๗) รัฐควรร่วมกับชุมชนจัดประเพณีรับเที่ยมด้าให้ยิ่งใหญ่ สมบูรณ์แบบเพื่อจะได้ติดตามและอยู่ในความทรงจำ เมื่อถึงเวลาจะได้ปฏิบัติติดต่อกันทุกปี (๘) ควรทำข้อตกลงร่วมกันระหว่าง ผู้นำชุมชน/หน้า ผู้ใหญ่บ้าน/ชุมชน (ชาวบ้าน) ให้ประเพณีรับเที่ยมด้าเป็นประเพณีของท้องถิ่น โดยกำหนดให้จัดเป็นประจำทุกปี^{๒๙}

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษา พิธีแซนدونตา อำเภอชุมแพ จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยพบว่า สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ เครือข่ายวัฒนธรรม และชุมชน เกิดกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ตั้งแต่ขั้นตอนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมติดตามประเมินผล โดยเคารพการตัดสินใจของคนในชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของวัฒนธรรม นอกจากนี้ พิธีกรรมแซนدونตาซึ่งเป็นพิธีกรรมที่มีรากฐานมาจากความเชื่อ ในเรื่องผีโดยเฉพาะ ผีบรรพบุรุษ คุณค่าของพิธีกรรมคือ การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว/ชุมชน และการปลูกฝังการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ปัจจุบันได้รับการส่งเสริมให้เป็นประเพณีประจำของอำเภอชุมแพ ซึ่งกำหนดให้จัดก่อนวันทำพิธีจริง ๒ วัน กิจกรรมที่จัดจะเห็นเฉพาะรูปแบบบางส่วนของพิธีกรรมจริงเท่านั้น แต่กิจกรรมบางอย่างก็ส่งผลให้พิธีกรรมผิดเพี้ยนไป เช่น การจัดประกวดขบวนแห่ การประกวดข้าวต้มมัด การประกวดกล้วย ฯลฯ ซึ่งในอนาคตหากไม่มีการ

^{๒๙} สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา, “การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาประเพณีรับเที่ยมด้าในตำบลดีหลัง อำเภอสีทิงพระ จังหวัดสงขลา”, รายงานการวิจัย, (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๑).

ส่งเสริมโดยมุ่งเน้นที่คุณค่าและเนื้อหาของพิธีกรรม อย่างแท้จริงก็อาจทำให้พิธีกรรมดังกล่าวคงเหลือ เพียงรูปแบบที่ไม่ได้ทำหน้าที่ตามบทบาทที่แท้จริง จนกระทั่งอาจสูญหายได้ และกระบวนการวิจัยซึ่งได้มีการจัดเรื่องที่นำเสนอโดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนกลุ่มต่าง ๆ ได้มาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักในคุณค่าของพิธีกรรม ร่วมกันเสนอแนวทาง และดำเนินการอนุรักษ์ พิธีกรรมดังกล่าวต่อไป^{๒๘}

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของเครือข่าย วัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษาการสืบชะตาแม่น้ำป่าสัก” ผลการวิจัยพบว่า

(๑) การประกอบพิธีกรรมการสืบชะตาแม่น้ำป่าสัก สามารถใช้เป็น “สื่อในการประสานการทำงานร่วมกัน ระหว่างวัฒนธรรมจังหวัด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด คณะกรรมการ-บริหารสถาบันวัฒนธรรมจังหวัด คณะกรรมการบริหารสภาวัฒนธรรมอำเภอ สถาบันวัฒนธรรมตำบล- และชุมชน ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี

(๒) เครือข่ายวัฒนธรรม และชุมชน มีส่วนร่วมในการทำงานในแต่ละกระบวนการ คือ การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผิดชอบร่วมกัน ที่สำคัญ เกิดความคุ้นเคย ความสมัครสมานสามัคคีในการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข เพื่อประโยชน์ของชุมชน

(๓) ชุมชนสามารถสืบทอด “พิธีการสืบชะตาแม่น้ำป่าสัก” ให้เป็นสื่อกลางให้เกิดความสมานฉันท์ ความสามัคคี ร่วมรับผิดชอบ และร่วมเป็นเจ้าของวัฒนธรรม กระตุ้นให้ชุมชนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์แม่น้ำ ลำคลอง และรักษาธรรมชาติแหล่งน้ำไว้ให้นานชั่วรุ่นลูกหลานต่อ ๆ ไป^{๒๙}

๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์

พระปลดสุชาติ ชิ晦่อแปร (สุวัฒโน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง : กรณีศึกษาในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า การทำงานเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระบ้านพิถօรสานาชาติฯ และพระธรรม

^{๒๘} สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ, “การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษา พิธีแขวนโคนต้า อำเภอขุนร์ จังหวัดศรีสะเกษ”, รายงานการวิจัย, (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๑).

^{๒๙} สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี, “การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษาการสืบชะตาแม่น้ำป่าสัก”, รายงานการวิจัย, (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๑).

จาริก มีกลยุทธและวิธีการเผยแพร่ในช่องทางที่หลากหลายและต่อเนื่องรูปแบบของการอบรมศีลธรรม ในวันสำคัญต่าง ๆ การอกรถเยี่ยมเยียนและการช่วยเหลือชาวบ้านด้วยปัจจัยสี่ การบรรยายธรรมเสียง ตามสาย การบรรยายธรรมผ่านสถานีวิทยุ กิจกรรมธรรมสัญจรทำบุญสัญจร การทำวัตรสัญจร การแสดงตนเป็นพุทธมามกະ การสอนศีลธรรมในสถานศึกษา จัดค่ายคุณธรรมสำหรับเยาวชน ปฏิบัติธรรมรักษาอุโบสถศีล ตลอดถึงการสอนแแทรกพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาในพิธีกรรมดังเดิมของชาติ พันธุ์กะเหรี่ยง เช่น พิธีกรรมขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน พิธีงานศพ และผูกข้อมือ มีการนำหลักธรรมไปบูรณาการกับวัฒนธรรมในวาระโอกาสต่างๆ ได้อย่างกลมกลืน นอกจากนั้นมีการจัดตั้งแกนนำชาวพุทธ กลุ่มยุวพุทธในแต่ละอาชรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง และกระบวนการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ให้กับชุมชนบนพื้นที่สูง การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก เป็นแบบเชิงรุกและเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันตามความเหมาะสม^{๗๐}

พระอำนาจ พุทธวีโภ (พุทธอาสน์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบระบบความสัมพันธ์ในเครือญาติกลุ่มชาติพันธุ์มังกับกลุ่มสังฆะในพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า ระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติของกลุ่มชาติพันธุ์มัง เป็นกระบวนการจัดระเบียบทางสังคมโดยใช้วิธีการทางความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรมและวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในกลุ่ม ชาวมังให้ความสำคัญกับระบบการสืบทอดสายโลหิต โดยการสืบทอดสายทางบิดาเป็นหลัก การนับความสัมพันธ์ทางเครือญาติจึงกระทำโดยการสืบย้อนกลับไปยังพ่อและปู่ย่าตายายตามลำดับ ดังนั้น ผู้ชายจะสืบเชื้อสกุลของพ่อผู้หญิงจะเปลี่ยนไปใช้เชื้อสกุลของสามี หลังจากแต่งงาน ดังนั้นผู้ชายชาวมังทุกคนในเชื้อตระกูลเดียวกันถือเป็นพี่น้องกัน ความสัมพันธ์ทางเครือญาติของชาวมัง นอกจากจะเป็นแบบระบบสายโลหิตโดยการสืบทอดโดยตรงจากบิดามารดาและโดยการแต่งงานแล้ว ยังเป็นเรื่องของการสืบทอดผ่านระบบวัฒนธรรมของความเป็นอัตลักษณ์ทางเครือญาติ ที่กลุ่มผู้นำและผู้นำทางพิธีกรรมสร้างขึ้นมา การสถาปนาความสัมพันธ์ทางเครือญาติ เป็นการหล่อหลอมคนในสังคมให้มีการช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สร้างพลังความสามัคคี

^{๗๐} พระปลัดสุชาติ ชิโนเมือง (สุวฤทธิโก), “ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง : กรณีศึกษาในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

และเพื่อควบคุมพฤติกรรมเบี่ยงเบนของสมาชิกในสังคมให้เป็นกลุ่มชนที่มีอุดมคติเดียวกัน (Imagined Community) อีกทั้งยังเป็นการความเข้มแข็งและความเป็นเอกภาพของกลุ่มชาติพันธุ์มังฯ^{๗๑}

ชนกพร ไพบูลย์ธิกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์ชุมชนและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ริมแม่น้ำகக จังหวัดเชียงราย” โดยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงค้นพบ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้คือ แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยทำการสำรวจภาคสนาม และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและการอธิบาย ผลการวิจัยพบว่า ทั้ง ๓ ชุมชนที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ล้วนมีความสัมพันธ์กับแม่น้ำ ทั้งวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ตลอดจนการดำรงชีพ เนื่องจากชุมชนส่วนใหญ่ดำเนินการเกษตรกรรมและกิจกรรม ตลอดจนมีประเพณีพิธีกรรมทางด้านความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำ และปัจจุบันชุมชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากผลกระทบในด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ ปัญหาด้านวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อภูมิปัญญาทั้งด้านภาษาและจิตใจ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ในระยะสั้นและระยะยาวโดยดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานด้านการอนุรักษ์ ทั้งนี้ควรให้เป็นไปตามรูปแบบลักษณะเฉพาะตัวของชุมชน ตามอัตลักษณ์และชาติพันธุ์ที่อาศัยในชุมชน ตลอดจนสร้างความเข้าใจ และตระหนักต่อคุณค่าทรัพยากรทางวัฒนธรรม เพื่อให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองเพื่อรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณค่าทางวัฒนธรรม และเพื่อความยั่งยืนของชุมชนอย่างแท้จริง^{๗๒}

มาฉะ ขิตตะสังกะ, รองศาสตราจารย์ ดร. และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมและภาษาสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการขัดแย้งการอบรมบ่มนิสัยในครัวเรือน โดยใช้ภาษาถิ่นชาติพันธุ์ให้กับเด็กตั้งแต่ช่วงชีวิตปฐมวัย เป็นการปูพื้นฐานทางภาษาและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มั่นคง การรับรู้และเรียนรู้จากระบบการศึกษาในโรงเรียนและสถาบันอุดมศึกษาของเยาวชนรุ่นใหม่ พบร่องการเริ่มใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง เป็นการเริ่มต้นของการเรียนรู้วัฒนธรรมกระแสหลักที่ครุภักดีสอนอาจไม่ใช่ชาติพันธุ์ แต่เป็นผู้มีอิทธิพลทางความคิดในการเรียนการสอน เป็นผลให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้วัฒนธรรมหลักที่ไม่ใช่วัฒนธรรมชาติพันธุ์ของตน เกิดการกลืนกลายทางภาษาและวัฒนธรรมหรือสามารถเรียนรู้ที่จะดำเนินวิถีชีวิตในวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน

^{๗๑} พระอานันดา พุทธวีโส (พุทธอาสนี), “การศึกษาเบรียบเที่ยบระบบความสัมพันธ์ในเครือญาติกลุ่มชาติพันธุ์มังกับกลุ่มสังฆะในพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๗๒} ชนกพร ไพบูลย์ธิกุล, “การอนุรักษ์ชุมชนและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ริมแม่น้ำகக จังหวัดเชียงราย”, รายงานวิจัย, (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๔).

วิธีการสำรองรักษาภาษาถิ่นและเอกสารลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ ข้อค้นพบที่สำคัญทั้งฝ่ายรัฐ และชุมชนชาติพันธุ์ ต้องสนับสนุนในกระบวนการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ และให้การยกย่องในความเป็นชาติพันธุ์อันเป็นส่วนหนึ่งของความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสังคมไทย^{๗๓}

นาวิน วงศ์รัตนมัจฉา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์ลีชูของพระธรรมจาริก” ผลการวิจัยพบว่า

(๑) สภาพการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกในกลุ่มชาติพันธุ์ลีชูนั้น เป็นไปด้วยความเชื่องชา มีความยากลำบากกว่าการเผยแพร่ในกลุ่มชาติพันธุ์อื่น พระธรรมจาริกได้ตั้งอาศรมแห่งแรกขึ้นที่บ้านເລາວ อำเภอวีียงແຮງ และอาศรมแห่งที่ ๒ ที่บ้านศรีดงเย็น (บ้านตันลุงหรือบ้านปาง ไม้แดง) อำเภอแม่แตง สภาพการเผยแพร่พระพุทธศาสนาประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง โดยมีชาวลีชูได้นับถือพระพุทธศาสนาและส่งบุตรหลานเข้ามาบวชเรียน แต่ก็ยังมีจำนวนไม่มากนัก ทั้งนี้เป็นเพราะกลุ่มชาติพันธุ์ลีชู มีความเชื่อถือเดิมในลัทธิฟื้นฟูศาสนา เคารพนับถือบรรพบุรุษ อุปนิสัย อัตลักษณ์ของชนเผ่าลีชูตลอดจนวัฒนธรรมของชาวลีชู ต่างจากศาสนาพุทธมาก อุดมคติ ของชาวลีชูก็ต่างจากหลักการของพระพุทธศาสนาด้วย จึงทำให้การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

(๒) ปัญหาอุปสรรคต่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริก ในกลุ่มชาติพันธุ์ลีชูมี หลากหลายประการ เช่น ก. สภาพภูมิศาสตร์ การคมนาคม ยังไม่สะดวก ทุรกันดาร ลีชูบางหมู่บ้านยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ต้องจุดตะเกียงหรือตะเกียงเจ้าพาย หรือใช้วัสดุอื่นๆ เช่น ด้าย หรือไม้สนเกียะจุดให้แสงสว่าง กลางคืน ข. คติความเชื่อและวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งลัทธิความเชื่อ ผีสาร เทวดาของชาวลีชูบางหมู่บ้าน ยังมั่นคงไม่เปลี่ยนแปลง ปัญหาด้านคติชีวิตและค่านิยมเดิมก็เป็นอุปสรรค ซึ่งชาวลีชูมีภูมิคติว่า “ทุกคนหัวเข่าเท่ากัน” เป็นต้น ค. ภาษาที่สื่อสาร ชาวลีชูโดยมาก ยังไม่สันทัดในการพูด อ่าน เขียนภาษาไทย และโดยเฉพาะ “ภาษาลีชู” เอง ก็เป็นอุปสรรคสำหรับพระธรรมจาริก ที่ไม่ใช่ชาวลีชูแล้วเข้าไปเผยแพร่และอยู่ในหมู่บ้านลีชู และ ง. ปัญหาด้านบุคลากร ได้แก่การขาดแคลนพระธรรมจาริก หรือไม่มีพระธรรมจาริกไปประจำอยู่ในหมู่บ้านลีชู ปัจจุบันมีพระธรรมจาริกเพียง ๑ หรือ ๒ รูป ไป

^{๗๓} มาฉะ ขิตตะสังคະ, รองศาสตราจารย์ ดร. และคณะ, “วัฒนธรรมและภาษาสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย”, รายงานวิจัย, (วิทยาลัยนานาชาติภูมิภาคลุ่มน้ำโขง: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

อยู่ในหมู่บ้านลีซู ๒ หรือ ๓ หมู่บ้านเท่านั้น^{๗๔}

นฤมล ลภะวงศ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการจัดการเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ บ้านหนองมนทา อำเภอแม่วงศ์ จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านหนองมนทา (มอว่าคี) มีกระบวนการสร้างข้อตกลงร่วมกัน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคนในชุมชน ตลอดจนจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนในชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอในชุมชนบ้านหนองมนทา ประกอบด้วย ปัจจัยภายในชุมชน มีผู้รู้ และผู้อาวุโสเป็นกลุ่มนบุคคลที่สำคัญในการขับเคลื่อนการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน ส่วนปัจจัยภายนอกมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมการรักษาและอนรุกษ์วัฒนธรรมวิถีชีวิตแบบปกาเกอะญอย่างต่อเนื่อง^{๗๕}

สำราญ ท้าวเงิน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์สู่ทุนทางปัญญา” การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประชากรที่ใช้ในศึกษา ได้แก่ ชาวพื้นเมือง ชาวไทยหล่ม ชาวเขาเผ่าม้ง เผ่าลีซอ เผ่าเย้า เผ่ามุเชอ ชาวจีน ชาวบัน ชาวลาวพวน ลาวแจ้ว ลาวครรัง ตามกรอบแนวคิดการวิจัยว่าด้วยกระบวนการจัดการความรู้ทั้ง ๗ ขั้นตอน ได้แก่ การค้นหาความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า หลังจากการจัดการความรู้ความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การรวมข้อมูลองค์ความรู้จัดทำชุดความรู้ความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ก่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ โดยการจัดทำฐานข้อมูลภาษาและ

^{๗๔} นาริน วงศ์รัตนมัจฉา, “ผลสัมฤทธิ์การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูของพระธรรมเจริญ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^{๗๕} นฤมล ลภะวงศ์, “กระบวนการจัดการเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ บ้านหนองมนทา อำเภอแม่วงศ์ จังหวัดเชียงใหม่”, การท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗): ๔๔.

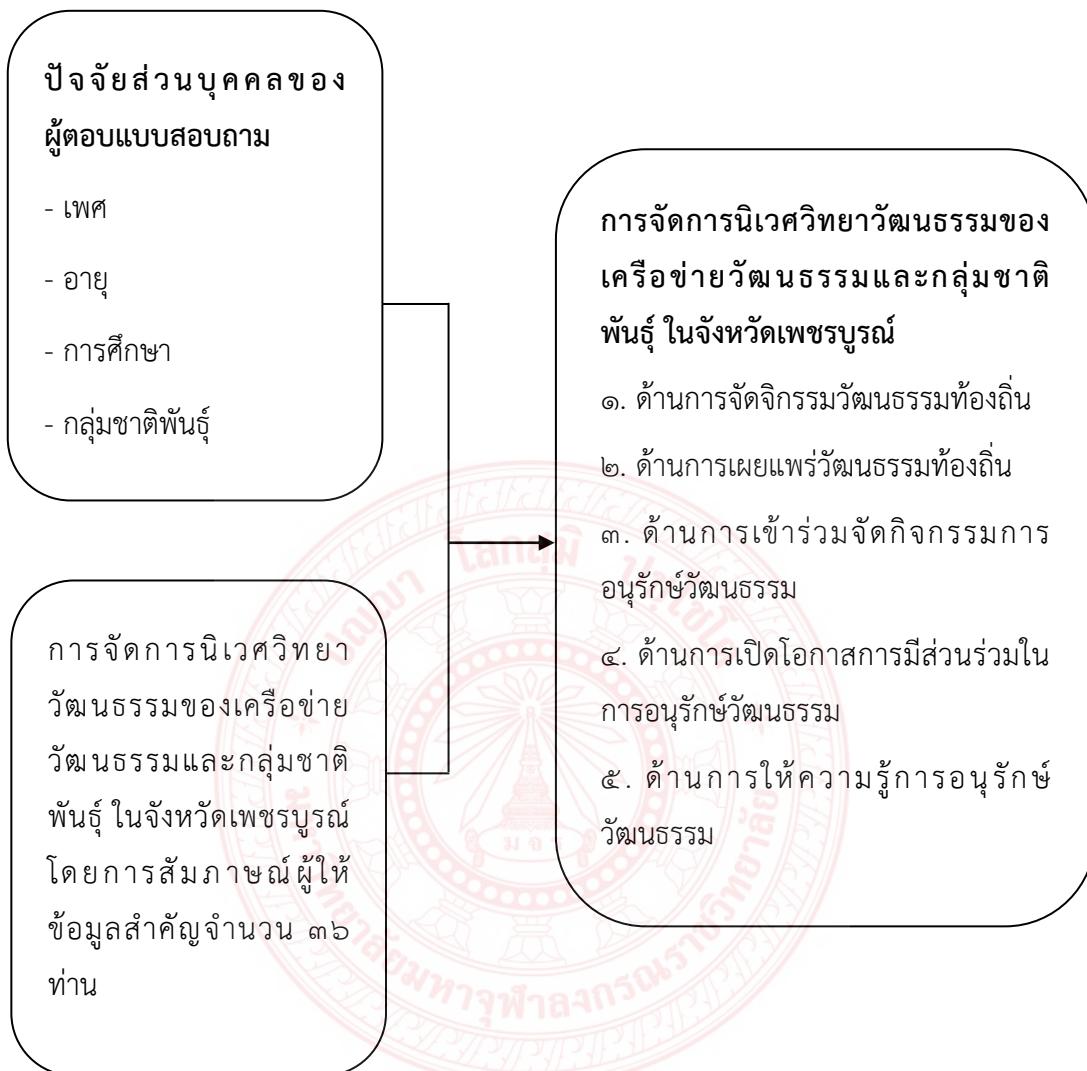
วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองอย่างมีประสิทธิผล^{๗๙}

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีความสำคัญที่จะใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดการ การวางแผน หรือจัดแนวทางให้เหมาะสมได้ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะทำการศึกษาว่า กลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นอย่างไร ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้คาดว่าจะนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนและการจัดการ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ต่อไป

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ให้เป็นกรอบแนวคิดในส่วนที่เป็นตัวแปรต้นและตัวแปรตามในการศึกษา โดยสรุปเป็นกรอบแนวคิดในวิจัย ดังนี้

^{๗๙} สำราญ ห้าวเงิน, “การจัดการความรู้ความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์สู่ทุนทางปัญญา”, รายงานการวิจัย, สาขาวิชาภาษาอังกฤษ, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๘).



แผนภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ คณะผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อความยั่งยืนทางนิเวศวิทยาในจังหวัดเพชรบูรณ์ การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีผลต่อความยั่งยืนทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ และเพื่อวิเคราะห์ความยั่งยืนของนิเวศวิทยาวัฒนธรรมบนฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรมโดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๖ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนามโดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม ดังนี้

๓.๑.๑ การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องได้แก่ หนังสือ ตำรา รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย และเอกสารอื่น ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม ความยั่งยืนทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรม โดยมีกระบวนการศึกษาดังต่อไปนี้

(๑) ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ โดยอาศัยแนวคิด หลักการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นกรอบในการศึกษา

(๒) ทำการศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อความยั่งยืนทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

(๓) ทำการศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อความยั่งยืนทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์

(๔) สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อความยั่งยืนทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์

๓.๑.๒ การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน องค์กร/สถาบันการศึกษา ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษาโดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าดังนี้

(๑) ทำการศึกษาและคัดเลือกองค์กร ชุมชน องค์กรนโยบายความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ได้แก่ องค์กร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย

- (๑) ผู้นำชุมชน
- (๒) ผู้นำด้านนิเวศวัฒนธรรม
- (๓) หน่วยงานภาครัฐ เช่น วัฒนธรรมจังหวัด สิ่งแวดล้อมจังหวัด เป็นต้น

(๒) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การการสนทนากลุ่มเฉพาะ ร่วมกับองค์กร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย

- | | | |
|--|-------|-------|
| (๑) ผู้นำชุมชน | จำนวน | ๑๒ คน |
| (๒) ผู้นำด้านนิเวศวัฒนธรรม | จำนวน | ๑๒ คน |
| (๓) หน่วยงานภาครัฐ เช่น วัฒนธรรมจังหวัด-
สิ่งแวดล้อมจังหวัด เป็นต้น | จำนวน | ๑๒ คน |

๓.๑.๓ ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ แนวคิด หลักการ ความสัมพันธ์ทางสังคม และวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม ที่มีผลต่อความยั่งยืนทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยอาศัยเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

๓.๑.๔ สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อความยั่งยืนทาง นิเวศวิทยาวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์

๓.๑.๕ สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงลึกมุ่งเน้นการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ร่วมกับองค์กร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อให้เห็นแนวคิด หลักการ ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อความยั่งยืนทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อความยั่งยืนทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมุ่งเน้นองค์กร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ กลุ่มชาวพื้นเมือง บ้านสะเดียง ตำบลสะเดียง อำเภอเมือง, กลุ่มชาวไทยหล่ม บ้านนาแขง ตำบลนาแขง อำเภอหล่มสัก, กลุ่มชาวเขา บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเข้าค้อ, และกลุ่มชาวบัน บ้านน้ำเลา ตำบลตะเบะ อำเภอเมือง จำนวน ๓๖ รูป/คน ประกอบด้วย

- | | | |
|---|-------|-------|
| (๑) ผู้นำชุมชน | จำนวน | ๑๒ คน |
| (๒) ผู้นำด้านนิเวศวัฒนธรรม | จำนวน | ๑๒ คน |
| (๓) หน่วยงานภาครัฐ เที่่น วัฒนธรรมจังหวัด | จำนวน | ๑๒ คน |

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดนี้ ๓๖ รูป/คน ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลพื้นที่ โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

- | | |
|---------------------|---|
| - กลุ่มชาวพื้นเมือง | บ้านสะเดียง ตำบลสะเดียง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ |
| - กลุ่มชาวไทยหล่ม | บ้านนาแขง ตำบลนาแขง อำเภอหล่มสัก |
| - กลุ่มชาวเขา | บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเข้าค้อ |
| - กลุ่มชาวบัน | บ้านน้ำเลา ตำบลบ้านโนโภ ก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ |

๓.๒.๑ กลุ่มพื้นเมือง บ้านสะเดียง

๑. ผู้นำชุมชน

- (๑) นายสมบูรณ์ แย้มอุบล ประธานชุมชน เทศบาล อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

๒) นายเสนอ อินทวงศ์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๑ ตำบลสะเดียง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

๓) นายสนั่น พรหมประเสริฐ สมาชิกสภาเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์

๓. ผู้นำทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

๑) พระครูสติพัชรเขต เจ้าอาวาสวัดทุ่งสะเดียง ตำบลสะเดียง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

๒) พระธีรวัฒน์ สุเมโธ รักษาการเจ้าอาวาสวัดประดู่ด้าว ตำบลสะเดียง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

๓) ดร.วิศลีย์ ใจมิตรานนท์ ประธานสภาอวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์

๔. ตัวแทนองค์กรของรัฐ

๑) นายประทิน นาคสำราญ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะเดียง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

๒) นายนรรธพล จันทร์พิลา ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสะเดียง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

๓) นายประมวล สงค์ประเสริฐ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลสะเดียง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

๕.๒.๒ กลุ่มชาวไทยหล่ม บ้านนาแซง

๑. ผู้นำชุมชน

๑) นายอนกฤต เสียงอ่อน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๔ ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

๒) นายมาโนช ทองໂປรັງ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๔ ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

๓) นางมาลา จอมสี กรรมการหมู่บ้าน หมู่ ๔ ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

๒. ผู้นำทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

๑) พระครูกัลยาณพัชรสติตย์ เจ้าคณะตำบลนาแซง วัดประชิตกัลยาณมนี ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

๒) นางสาวภา จันทร์หวาน ประธานกลุ่มสตรี ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

๓) นางปวัน ตรีกัน กรรมการกลุ่มออมทรัพย์ชุมชน ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

๓. ตัวแทนองค์กรของรัฐ

(๑) นายสุนทร สมสร้อย กำนันตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

(๒) นายจรัส จันทร์นุช ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

(๓) นางปราณปริยา แก่นสารี เลขาธนุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

๓.๒.๓ กลุ่มชาวเขา บ้านเขึน้อย

๑. ผู้นำชุมชน

(๑) นายช่าง ศักดิ์เจริญชัยกุล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บ้านเขึน้อย ตำบลเขึน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

(๒) นายเล่าซัว สีบศักดิ์วงศ์ กรรมการหมู่บ้าน บ้านเขึน้อย ตำบลเขึน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

(๓) นายໂຕເຈັ້ງ ແຊ່ທ້າວ กรรมการหมู่บ้าน บ้านเขึน้อย ตำบลเขึน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

๒. ผู้นำทางนิเวศวิทยา暨นธรรม

(๑) พระครูปริยัติพัชรโกวิท เจ้าอาวาสวัดทุ่งสมอ/ประธานนักเผยแพร่ศาสนาบนที่ราบสูงบ้านเขึน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

(๒) พระครูใบฎีกากูรานารถ ธรรมานุโพ หัวหน้าศูนย์อบรมศีลธรรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนาพื้นที่สูง บ้านเขึน้อย ตำบลเขึน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

(๓) นางสาวธนภูมา วงศ์วิริยะชาติ ประธานกลุ่มอาชีพ ตำบลเขึน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

๓. ตัวแทนองค์กรของรัฐ

(๑) นายจุลศักดิ์ ศักดิ์เจริญชัยกุล กำนันตำบลเขึน้อย/ประธานสภาอว托นธรรมตำบลเขึน้อยอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

(๒) นายสันติ สีบศักดิ์วงศ์ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเขึน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

๓) นายราชนทร์ บุญกำพร้า ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเข็gn้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

๓.๒.๔ กลุ่มชาวบัน บ้านน้ำเลา

๑. ผู้นำชุมชน

(๑) นายสมบัติ ช่วยเมือง ผู้ใหญ่บ้าน บ้านน้ำเลา ตำบลบ้านโคก อำเภอเมือง เพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

(๒) นายเดชณรงค์ เดชจันทร์ กรรมการชุมชนบ้านน้ำเลา ตำบลบ้านโคก อำเภอเมือง เพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

(๓) นายรวม ช่วยเมือง กรรมการชุมชนบ้านน้ำเลา ตำบลบ้านโคก อำเภอเมือง เพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

๒. ผู้นำทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

(๑) พระครูปัญญาพัชรสิทธิ์ เจ้าคณะตำบลบ้านโคก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัด เพชรบูรณ์

(๒) พระอธิการอนันต์ มหาปุญญะ เจ้าอาวาสวัดน้ำเลา (ช่องลมเทวา) ตำบลบ้านโคก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

(๓) นางเตือนใจ เดชจันทร์ ประธานกลุ่มอาชีพชุมชนบ้านน้ำเลา ตำบลบ้านโคก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

๓. ตัวแทนองค์กรของรัฐ

(๑) นายกระแสง มีกำลัง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโคก อำเภอเมือง เพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

(๒) นายภัคพงษ์ ปลาเงิน รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโคก อำเภอเมือง เพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

(๓) นางบุญทัน ขำปลด อสมชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโคก อำเภอเมือง เพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการตามโครงการวิจัยดังกล่าว เน้นการศึกษาวิเคราะห์และการมีส่วนร่วม ทั้ง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เกี่ยวกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดย ดำเนินการและใช้เครื่องมือที่สำคัญ คือ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเป็นการสัมภาษณ์แบบ

เจาะลึกในการดำเนินการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยปล่อยให้บรรยายของ การสัมภาษณ์ เป็นไปอย่าง เรียบง่ายไม่มีพิธีรีตอง ไม่เคร่งครัด ในเรื่องของขั้นตอนและลำดับของคำถาม คณะผู้วิจัยได้กำหนด แนวคำถามนำที่จะทำการสัมภาษณ์ไว้อย่างกว้าง ๆ และเป็นการล่วงหน้า (Interview Guideline) ซึ่ง มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาจากกรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การตั้งคำถามในการสัมภาษณ์นั้น จะซักถามอย่างละเอียดโดยใช้คำถามนำอย่างกว้าง ๆ ถ้าได้คำตอบ ที่ไม่ชัดเจน คณะผู้วิจัยก็จะอธิบายความหมายหรือซักถามเพิ่มเติม จะไม่ยึดติดกับเวลาหรือขั้นตอนในการดำเนินการ แต่จะขึ้นอยู่กับสภาพความเหมาะสม ช่วงเวลาและสิ่งแวดล้อมโดยพยายามทำให้เป็น ธรรมชาติมากที่สุด ในระหว่างการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยได้สังเกตบริบทต่าง ๆ รอบ ๆ ข้าง ประกอบ ไปด้วย เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาระดับหนึ่งก่อนพร้อมกับมีการจดบันทึกรายละเอียดที่ ได้รับจากการสัมภาษณ์และการสังเกตในประเด็นต่าง ๆ ไว้อย่างละเอียดในภายหลัง ต่อจากนั้นจึง นำมาเรียบเรียงหรือจัดหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบอีกรัง ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

(๑) การสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) องค์กร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเป็นแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาจากเอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาแนวคิด หลักการ ความ เป็นมา ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อความยั่งยืนทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรม คณะผู้วิจัยได้วางแผนและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

(๒) การเตรียมการเพื่อสัมภาษณ์ โดยจำแนกรายชื่อ ที่อยู่และลักษณะแหล่งข้อมูล สอดคล้องประชากรกลุ่มเป้าหมายเพื่อหาผู้ให้ข้อมูลหลัก หลังจากนั้น ติดต่อผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อกำหนดเวลาการสัมภาษณ์และเตรียมอุปกรณ์ในการจดบันทึก

(๓) ก่อนการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยสร้างบรรยายให้เป็นกันเองโดยการพูดคุยเรื่อง ทัวไปในชีวิตประจำวันของผู้ให้สัมภาษณ์ ในบางครั้ง ถ้าผู้ให้สัมภาษณ์ อยู่กันเป็นกลุ่ม คณะผู้วิจัยก็ ขอเข้าร่วมสนทนากับก่อน แล้วจึงค่อยพูดในประเด็นคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แต่ถ้า ผู้วิจัยพบว่า การให้ข้อมูลบางอย่างของผู้ให้ข้อมูลจะทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดในกลุ่มสนทนา และอาจนำไปสู่การประนีประนอมทางความคิดได้ ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่แท้จริง คณะผู้วิจัยก็จะใช้วิธีการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลต่อไป และตรวจสอบข้อมูลนี้ โดยการสัมภาษณ์ซ้ำ ในประเด็นเดียวกัน รวมทั้ง ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องด้วย

(๔) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยจัดประชุมร่วมกับองค์กร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเป็นแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาจากเอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาแนวคิด หลักการ ความ

เป็นมา การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายและกลุ่มชาติพันธ์ที่มีผลต่อความยั่งยืนทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

๓) การสังเกต เป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของฝ่ายต่าง ๆ ที่จะทำควบคู่กับการสัมภาษณ์องค์กร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อให้สามารถมองเห็นถึงการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยเข้าไปสังเกตความเป็นอยู่ของชุมชนเพื่อสอบถามความเป็นอยู่และบริบทขององค์กร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การจดบันทึก บันทึกเทป และการถ่ายภาพ โดยวิธีการการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) คณะผู้วิจัยเข้าไปสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ขององค์กร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อจะได้ทราบข้อมูลเบื้องต้น หลังจากคณะผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์แล้ว ได้มีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Information Interview) แบบไม่เป็นทางการ ทำให้ทราบถึงวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ความคิดความเชื่อของกลุ่มชาติพันธ์ต่าง ๆ ขั้นสุดท้าย สัมภาษณ์เจาะลึก (In depth Interview and Probe) สอบถามเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยวิธีการสนทนากฎศุลย์ เพื่อสร้างบรรยายกาศในการสัมภาษณ์อย่างกันเองเพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างไม่ปิดบัง

คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

(๑) การลงพื้นที่ โดยสังเกตองค์กร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อสังเกตการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธ์ ที่มีผลต่อความยั่งยืนทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์

(๒) การสังเกตแบบที่มีส่วนร่วม (Observations Participant) ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของฝ่ายต่าง ๆ ที่จะทำควบคู่กับการสัมภาษณ์องค์กร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

(๓) การสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับองค์กร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธ์ในจังหวัด

เพชรบูรณ์ เพื่อให้เห็นถึงการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีผลต่อความยั่งยืนทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์

(๔) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีผลต่อความยั่งยืนทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์

(๕) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีผลต่อความยั่งยืนทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์

๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มเฉพาะ การแจกแบบสอบถาม เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยคณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้

คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม ระยะแรกของการศึกษาจะเป็นการสำรวจองค์กร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยทั่ว ๆ ไป และหาซ่องทางที่จะเข้าถึงข้อมูลพร้อมทั้งสร้างความคุ้นเคยกับองค์กร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม ๒๕๖๐ - มีนาคม ๒๕๖๐ และเริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนเมษายน ๒๕๖๐ - กรกฎาคม ๒๕๖๐ คณะผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชน ได้แก่ กลุ่มชาวพื้นเมือง บ้านสะเดียง ตำบลสะเดียง อำเภอเมือง, กลุ่มชาวไทยหล่ม บ้านนา เชง ตำบลนาเชง อำเภอหล่มสัก, กลุ่มชาวเขา บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเข้าค้อ, และกลุ่มชาวบัน บ้านน้ำเลา ตำบลตะเบะ อำเภอเมือง โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นหัวข้อดังนี้

(๑) การวิเคราะห์แนวคิดและหลักการทางสังคมและวัฒนธรรมจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ

(๒) ศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม ในระดับต่างๆ ขององค์กร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

(๓) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีผลต่อความยั่งยืนทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์

๔) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้ว เพื่อให้เห็น ชุดความรู้ กระบวนการ การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ มีผลต่อความยั่งยืนทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในระดับนโยบาย องค์กร ชุมชน และปัจเจกบุคคล



บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยขอนำเสนอข้อมูลผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

๔.๑ การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๔.๒ ความร่วมมือการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๔.๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการอนุรักษ์การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๔.๔ รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๔.๑ การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ในปัจจุบัน แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีการร่วมมือในการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรม แม้บางครั้งอาจมองว่าเป็นความร่วมมือเพียงเล็กน้อย แต่สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์แล้ว เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและความยั่งยืนอย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตาม ลักษณะความร่วมมือการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมแต่ละชาติพันธุ์ก็มีลักษณะที่เหมือนกันบ้าง แตกต่างกันบ้าง ขึ้นอยู่กับการเป็นอยู่ของชุมชนนั้น ๆ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงนำผลการเปรียบเทียบมาเสนอไว้ดังนี้

๔.๑.๑ ด้านการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่น

เครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้มีการบริหารจัดการด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งทำให้เห็นถึงความร่วมมือของทุกฝ่าย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

(๑) กลุ่มชาวพื้นเมือง บ้านสะเดียง เป็นชุมชนพื้นเมืองดั้งเดิมของเพชรบูรณ์ มีภาษาวัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง มีการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกัน

อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเพณีการก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุ ทุกปี ในกลุ่มชาติพันธุ์ที่นับถือพุทธศาสนาทั่วไปจะมีการก่อเจดีย์ทรายในช่วงเดือนเมษาายน(แรมสิบห้าค่ำ เดือนสี่)ทุกชาติพันธุ์ เพราะเชื่อว่า ครรภ์ตามที่มาทำบุญก็จะเหียงบดิน เหยียบทรัพย์ออกไปจากวัด จำเป็นต้องนำทรัพย์กลับเข้าวัดจะได้ไม่เป็นบาปติดตัว สำหรับชาวบ้านสะเดียงจะมีลักษณะที่แตกต่างจากบ้านอื่น กล่าวคือจะทำในวัดช่วงตรุษไทย เมื่อก่อเจดีย์ทรายแล้วจะนำอัฐิคนตายมาฝังในเจดีย์ โดยเชื่อว่า มนุษย์เราประกอบด้วยธาตุทั้ง ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ พอต้ายไปก็จะทำให้ธาตุแตกสลายไป ดังนั้น เมื่อต้องการให้เกิดความสมดุลหรือธาตุกลับมาร่วมกัน ญาติพี่น้องจึงนำอัฐิของคนตายมาฝังในเจดีย์ทราย ซึ่งเป็นธาตุดิน ธาตุน้ำคือน้ำอบ น้ำหอม ธาตุลมคืออากาศรอบข้าง ส่วนธาตุไฟก็คือรูปเทียน จะจัดทำอย่างนี้ จนกว่าจะครบ ๓ ปี เมื่อพ้น ๓ ปี ก็ไม่จำเป็นต้องทำอีก ทุกครอบครัวที่นับถือพระพุทธศาสนาในบ้านสะเดียง พอกลางช่วงเวลาดังกล่าว แม้จะไปทำงานต่างถิ่นก็จะเดินทางกลับมาเพื่อร่วมจัดกิจกรรมดังกล่าว ดังนั้นทางหน่วยงานราชการได้แก่ เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์และองค์การบริหารส่วนตำบลสะเดียง จึงได้กำหนดให้ประเพณีการก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุ เป็นกิจกรรมหนึ่งอยู่ในแผนพัฒนาของส่วนงาน และดำเนินการจัดกิจกรรมเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้ยังมีประเพณีการละเล่นนางดัง และยังได้ดำเนินการจัดประเพณีก่อของข้าวเปลือก การละเล่นดนตรีพื้นบ้านตັບเก่ง ประกอบด้วยปีแต้ กลองสองหน้า ฆ้อง เดิมใช้เล่นประกอบงานมงคล และอวมงคล ต่อมาก็ใช้กับงานศพอย่างเดียว เนื่องจาก จังหวะข้าวอ้อย ๆ เนื่องจากชาวบ้านสะเดียงส่วนใหญ่ยังมีอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา เมื่อมีการเก็บเกี่ยวข้าวเรียบร้อยแล้ว ก็จะรวมกันทำบุญเพื่อเป็นการเรียกขวัญข้าวให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในการทำนาครั้งต่อไปโดยการนำข้าวเปลือกมาทำเป็นกองแล้วถวายวัด ซึ่งหลาย ๆ ชาติพันธุ์ไม่ได้จัดทำแม้จะมีอาชีพคล้ายคลึงกันก็ตาม^๑

โดยมากชาวบ้านนับถือพระพุทธศาสนา จึงนิยมมาทำบุญกันทุกวันพระ และเมื่อมีปัญหาใดก็มักจะนำวัดมาเป็นที่พึ่ง ทั้งการประชุมในหมู่บ้าน งานประจำปีในหมู่บ้านมักจะนิยมทำในวัดจึงมีความเชื่อว่าขนาดเดินเข้าออกวัดจะมีทรัพย์ของวัดติดเท้าไปด้วย เกร็งว่าจะเป็นการลักขโมยทรัพย์วัดออกไปจะทำเป็นบาป ด้วยเหตุนี้จึงเป็นกุศลобыายให้ทำการชนทรัพย์ที่อยู่ขوبแม่น้ำมาถวายแก่วัด โดยการทำมากร่วมกันไว้ตรงหน้าพระวิหารหล่อเป็นรูปเจดีย์เพื่อเป็นการนำทรัพย์มาคืนวัดด้วย แล้วนำลงสีหมู ตุ่ง ๑๒ นักชัตรามาปักไว้เป็นการตกแต่งเพื่อถวายเป็นพระพุทธบูชา ดังนั้นเมื่อมีให้เป็นบาปที่ตนเหียบทรัพย์ในวัดครั้งก่อน และเพื่อเป็นบุญแห่งการถวายก่อสร้างเสนาสนะของวัดต่อไป และตุ่งก็เป็นเครื่องถวาย เพื่อเป็นศิริมงคลโดยมีความเชื่อว่าจะเป็นสะพานนำตนไปสู่สวรรค์ มักนิยม

^๑ สมภาษณ์ ดร.วิศิลัย โภษิตานนท์, ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์, เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๑.

ทำกันในวันที่ ๑๔ เมษายนของทุกปี เชื่อว่าเป็นวันเนาว์หรือวันเน่า ซึ่งเป็นวันที่ ๒ ของประเพณีสงกรานต์

และเพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกพระคุณของพระแม่โพสพ เทพีข้าว อนุรักษ์สีบ้าน ประเพณีที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ สนับสนุนให้ประชาชน เกษตรกร ทำบุญด้วยผลผลิตจากน้ำพักน้ำแรง ของตนเอง ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการก่อพระเจดีย์ข้าวเปลือกไปสู่กิจกรรมทางศาสนา และ ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน ให้หลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน มีประชานและรอง ประธานสภาเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล ปลัดและรองปลัดเทศบาล เข้าร่วมในพิธี มีนักเรียนและพี่ น้องประชาชนมาร่วม มีพื้นของประชาชนต่างนำข้าวเปลือกมาร่วมพิธี ร่วมจัดโดย เทศบาลเมือง เพชรบูรณ์ องค์การบริหารส่วนตำบลสะเดียง ชมรมคนรักษ์บ้านสะเดียง และพื้นของประชาชนในสะ เดียงและใกล้เคียง จึงได้จัดกิจกรรมประเพณีทำบุญการก่อพระเจดีย์ข้าวเปลือกขึ้นมา^๒

ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ กล่าวว่าจะมีความเป็นอัตลักษณ์ด้านภาษาของ ตัวเอง เป็นกลุ่มนี้ในเมืองดังเดิม คำว่าสะเดียง มาจาก สายสะเดียง แปลว่า hairy ป่า สำหรับคล้อง ช้าง ทำร้าวบ้าน ราواتากผ้า ภาษาสะเดียงถือว่าเป็นรากเหง้าของชาวเพชรบูรณ์ ปัจจุบันก็จะ หายไป ประเพณีการก่อเจดีย์ทรายจะมีค่านิยม เอการะดูกของคนตายฝังเข้ากับเจดีย์ทรายด้วย เป็น ประเพณีที่ไม่เหมือนที่อื่น

๒) กลุ่มชาวไทยหล่ม บ้านนาแซง เป็นกลุ่มนี้สืบทอดมาจากหลวงพระบาง และ เวียงจันทร์ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรม จึงมีลักษณะเช่นเดียวกันประเทศลาว พื้นที่ตั้งบ้านเรือนมีทำเลดี เหมาะแก่การเพาะปลูก ซึ่งขณะนี้มีป่าเลาป่าแซงขึ้นอยุ่งมาก ชาวบ้าน จึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านนาแซง” และเรียกมาจนถึงปัจจุบัน บ้านนาแซง ตั้งมาประมาณ ๒๐๐ กว่า ปี เป็นหมู่บ้านอยู่ในตำบลนาแซง ห่างจากตัวอำเภอหล่มเก่า ไปทางทิศใต้ประมาณ ๓ กิโลเมตร การ เป็นอยู่ของชาวบ้านส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีวิถีชีวิตอยู่กับธรรมชาติ ความเชื่อจึง มักจะขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติ ทำให้เกิดลักษณะเชื่อที่องศาสัยสิงหนែនประสาทสัมผัส ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะเรียกว่า เจ้าพ่อ ดังนั้น ศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน นอกจากความเชื่อตามหลัก คำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้ว ยังขึ้นอยู่กับเจ้าพ่ออีกด้วย เมื่อมีความเชื่อตั้งกล่าว ทุกครอบครัวก็จะ ร่วมกันจัดกิจกรรมหรือประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการบูชาหรือให้ความเคารพแก่เจ้าพ่อ ทุกบ้านจึงมีศาล เจ้าพ่อเพื่อให้เป็นที่พึ่งทางจิตใจ ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มพื้นเมืองบ้านสะเดียงที่มีความคิดเกี่ยวกับสิ่ง เหล่านี้ไม่มากนัก นอกเหนือนี้ยังได้ยึดประเพณีตามแบบชาวลาวหรืออีสานที่เรียกว่า ฮีต ๑๒ คง ๑๔

^๒ พระครูสุติพัชรเขต, เจ้าอาวาสวัดทุ่งสะเดียง, เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๑.

โดยนำบางประเพณีท่านนั้น เช่น ประเพณีการทำบุญชำโหะ เป็นต้น โดยที่กลุ่มพื้นเมืองเรียกการทำบุญลักษณะนี้ว่า การทำบุญหมู่บ้าน ลักษณะการดำเนินการคล้ายคลึงกัน^{๓๓}

ดังนั้น ประเพณี วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของหมู่บ้านดังนี้

- เดือน มกราคม มีประเพณี วันขึ้นปีใหม่ วิธีการจัด ทำบุญตักบาตร พระสงฆ์ที่วัด
- เดือน กุมภาพันธ์ บุญเทศน์มหาชาติ
- เดือน เมษายน มีประเพณี กิจกรรมวันผู้สูงอายุ วิธีจัด รถนำ้ำดำหัวผู้สูงอายุ
- เดือน พฤษภาคม บุญเบิกบ้านเพื่อทำให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข
- เดือน มิถุนายน บุญบังไฟ
- เดือน กรกฎาคม มีประเพณี ทำบุญวันเข้าพรรษา วิธีการจัดทำบุญตักบาตร
- เดือน ตุลาคม บุญออกพรรษา ตักบาตรข้าวสาร อาหารแห้ง
- เดือน พฤศจิกายน งานลอยกระทง ไหลเรือไฟ ทอดผ้าป่า ทอดกฐิน
- ประเพณีอื่นๆ การแต่งงาน บวชพระ ขึ้นบ้านใหม่ กฐิน ผ้าป่า งานศพ

มีการเข้าวัดฟังธรรมตามประเพณี วันสำคัญต่าง ๆ ดังเช่น ทำบุญข้าวสาร ทำบุญเบิกบ้าน การจัดประเพณีลอยกระทง การแข่งเรือยາ ในลำน้ำพุง มีการแต่งกาย นุ่งผ้าซิ่นหัวแดงตีนก่าน ตาม ประเพณี อีกด้วย^๔

๓) กลุ่มชาวเขา บ้านเข็gn้อย มีมังขาว กับมังดำ ชาวไทยภูเขาเผ่ามัง ได้อพยพจากจังหวัด เชียงราย พะ夷า และน่าน มาอาศัยอยู่ในเขตรอยต่อของ ๓ จังหวัด คือ เพชรบูรณ์ พิษณุโลก และเลย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๘๘ และได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๗๕ หลายหมู่บ้าน เช่น บ้านเข็gn้อย บ้านป่าห่วย บ้านหัวยทรราย บ้านแม้วหัวพา บ้านเขากาด ฯลฯ โดยราชภูมีดอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เพื่อการยังชีพ บ้านเข็gn้อย ได้รับการประกาศจาก กระทรวงมหาดไทยให้เป็นตำบล เมื่อปี ๒๕๓๒ โดยมี นายประจวบ ฤทธิเนติกุล เป็นกำนัน ต่อมาน ได้รับการยกฐานะเป็นสภាឌำบลเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ และได้รับการยกฐานะเป็นองค์กรบริหารส่วน ตำบลเข็gn้อย ชั้น ๕ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๐ ปัจจุบัน องค์กรบริหารส่วนตำบลเข็gn้อย ได้รับการปรับขนาดเป็นองค์กรบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง หมู่บ้านวัฒนธรรมชาวเขาบ้านเข็gn้อย ตั้งอยู่ที่ ตำบลเข็gn้อย อำเภอเขากาด จังหวัดเพชรบูรณ์ เดินทางจากพิษณุโลกมาตามเส้นทางหมายเลข ๑๒ เลี้ยวซ้ายระหว่าง กม. ที่ ๙๒ – ๙๓ เป็นหมู่บ้าน

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายธนกฤต เสียงอ่อน, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๔, เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๒.

^๔ สัมภาษณ์ นายธนกฤต เสียงอ่อน, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๔, เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๒.

มังที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยและมีกิจกรรมท่องเที่ยวซึ่งหาดูได้ยาก ออาทิ เช่น ชมการจำลองวิถีชีวิต ชาวมัง ชมการแสดงทางวัฒนธรรม ออาทิ วิถีชีวิต ๑๒ เดือนของมัง รำแคน ระบำกระดัง ระบำขลุย เดินแบบชุดมัง และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของชาวมัง ออาทิ ผ้าปักลาย พืชผักการเกษตร เปิดทุกวันเสาร์-อาทิตย์ ค่าเข้าชมคนละ ๑๐ บาท นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง เช่น ภูทับเบิก เขาก้อ ทุ่งแสงหลวง เป็นต้น^๕

มีประเพณีที่โดดเด่นแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น^๖ ทั้งชาวมังขาว มังดำ ดูจากการแต่งกาย ภาษา ที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ เมื่อถึงประเพณีนั้น ๆ ชาวบ้านเข็นน้อยที่ไปทำมาหากิน ต่างถินก็จะเดินทางกลับมาเพื่อร่วมประเพณี โดยที่ประเพณีบางอย่างจะกระทำการทำกันเฉพาะคนในตระกูลหรือแซ่เดียวกันเท่านั้น ประเพณีที่ถือเป็นเอกลักษณ์ก็คือ การนับถือบรรพบุรุษ การสร้างอาคารบ้านเรือน ประเพณีการกินข้าวใหม่ และประเพณีปีใหม่มัง ประเพณีการกินข้าวใหม่จะทำกันในเดือนตุลาคมของทุกปี ข้าวใหม่คือข้าวที่ปลูกขึ้นมาเพื่อที่จะเช่นถวายให้กับผีปู่ผีย่าก่อน หลังจากนั้น ก็จะเรียกญาติ พี่น้องมาร่วมกัน และจะเริ่มเกี่ยวได้มีเรวงข้าวสุกแต่ยังไม่เหลืองมาก นำข้าวเปลือกที่นวดเรียบร้อยแล้วมาคั่วให้เม็ดข้าวแข็งและเปลือกข้าวแห้งเพื่อให้สะดวกในการตำข้าว ในอดีตนั้นนิยมการทำข้าวด้วยครกกระเดื่อง เมื่อตำเสร็จเรียบร้อยก็จะนำข้าวมาหุงเพื่อเซ่นไหว้ผีปู่ผีย่า ทำโดยการนำไก่ตัวผู้มาเซ่นไหว้ตรงพิประตุก่อน สำหรับประเพณีปีใหม่มัง เริ่มนั้นวันขึ้น ๑ ค่ำเดือน ๑ นับตามจันทรคติ เป็นเวลา ๙ วัน ชาวมังทุกเพศทุกวัยต่างก็กล่าวลีงและรือคอโยโอกาสได้ชุมและโอนลูกช่วง ตีลูกช่วง คนหนุ่มสาวจะมองหาคู่รักคู่ชีวิต คนเม่าคนแก่จะมองหาลูกสะไภ้ หรือลูกเขยหลานเขยในอนาคต ประเพณีเรียกวัญโดยเป้าปีเป็นห่วงทั่วของ ประเพณีดังกล่าวนี้ในกลุ่มพื้นเมืองและกลุ่มชาวไทยหล่ำ จะไม่มีการดำเนินการลักษณะเช่นนี้ แม้จะมีความเชื่อที่ใกล้เคียงกัน แต่กระบวนการจัดกิจกรรมก็แตกต่างกัน ส่วนประเพณีการจัดการศพ มีการฝัง หรือเผา การแต่งงาน เปิดโอกาสแต่งได้ทุกพื้นที่ แต่แซ่เดียวกันไม่ได้

เดิมที่ได้อพยพลงมาจากทางภาคเหนือ และทางตอนใต้ของประเทศไทย มาเรื่อย ๆ จนถึงเข็นน้อย ประมาณ ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ใช้ชีวิตตามป่าตามเขา ตอนแรกมีการปลูกผิน บนภูทินร่องกล้า จนทางภาครัฐได้ห้ามปลูก ในยุคพลเอกเปรม ได้มีนโยบายให้มาร่วมพัฒนา มีวัฒนธรรมทางภาษา เนื้อหาของตนเอง ส่วนการพระพุทธศาสนาได้ขึ้นมาเผยแพร่โดยพระธรรมจาริกจากวัดศรีสุดา พ.ศ. ๒๕๐๙ ของกรมประชาสงเคราะห์ได้จัดทำมา จึงทำให้ที่เข็นน้อยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

^๕ สัมภาษณ์ นายสุวิทย์ แสนยากรุ่ง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเข็นน้อย, เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๒.

^๖ สัมภาษณ์ นายช่าง ศักดิ์เจริญชัยกุล, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเข็นน้อย, เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๒.

ด้านศาสนา ความเชื่อ ความคิด ขึ้นมามาก พระที่มาจะต้องมีความอดทนเป็นอย่างยิ่ง เพราะต้องปรับตัวให้เข้ากับชุมชน อดทนต่อความยากลำบาก ต่อการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ เพราะชาวบ้านหรือชุมชนไม่คุ้นชินนั้นเอง^๗

ฉะนั้น ประเพณีการกินข้าวใหม่ การกินข้าวใหม่จะทำกันในเดือน ตุลาคมของทุกปี ข้าวใหม่คือข้าวที่ปลูกขึ้นมาเพื่อที่จะเซ่นถวายให้กับผีปู่-ผี ย่า จะเริ่มเกี้ยวได้มีเมื่อรวงข้าวสุกแต่ยังไม่เหลืองมาก นำข้าวเปลือกที่นวดเรียบร้อยแล้วมาคั่วให้เม็ดข้าวแข็งและเปลือกข้าวแห้ง เพื่อให้สะดวกในการตำข้าว ในอดีตนั้นนิยมการตำข้าวด้วยโค้กกระเดื่อง เมื่อตำเสร็จเรียบร้อยนำข้าวมาหุงเพื่อเซ่นไหว้ผีปู่-ผีย่า ทำโดยการนำไปต้มผู้มาเซ่นไหว้ตรงไฟประตูก่อน และประเพณีปีใหม่มัง (น่อเปีเจา) ตรงกับวันขึ้น ๑ ค่ำ ๒ ค่ำ และ ๓ ค่ำของเดือนหนึ่ง จัดเป็นวันคล่องปีใหม่อย่างเป็นทางการ ซึ่งทุกคนจะหยุดหน้าที่การงานทุกอย่างในช่วงวันดังกล่าววนี้ และจะมีการจัดการละเล่นต่าง ๆ ในงานขึ้นปีใหม่ เช่น การละเล่นลูกช่วง การตีลูกข่าง การร้องเพลงมัง

(๔) กลุ่มชาวบุน บ้านน้ำเลา เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีภาษาพูดเป็นของตนเอง เรียกว่าภาษายะกุล อันเป็นภาษามอญโบราณหรือมอญทวารวดี มีถิ่นฐานที่ละโว (ลพบุรี) สิ่งที่ยึดเหนี่ยวคนในชุมชนบ้านน้ำเลา หากออกจากบ้านไปทำงานรับจ้างต่างจังหวัดแล้วจะต้องเดินทางกลับมายังบ้านน้ำเลานั้นก็คือ “ประเพณีฟันตรุษ” หรือ “รำตรุษ” ซึ่งเป็นประเพณีที่จัดขึ้นประจำทุกปีในช่วงวันสิ้นปีเก่าไทยคือก่อนวันสงกรานต์ ระหว่างวันที่ ๘ – ๙ เมษายน คำว่า “วันตรุษ” ถือเป็นส่วนหนึ่งของการเรียกประเพณีนี้ว่า “ฟันตรุษ” นั้นเอง สิ่งสำคัญในการประกอบพิธีจะใช้ต้นตรุษ ซึ่งเป็นต้นไม้ชนิดหนึ่งมีลักษณะคล้ายต้นข่า และต้นกระทือ ต้นตรุษจะพบได้ในป่าลึกทางด้านทิศเหนือของบ้านน้ำเลา จะพบมากในบริเวณที่เป็นหุบเขาและมีน้ำไหล หรือบริเวณที่มีความชุ่มเย็น มีการนับถือเจ้าพ่อด่าน เชื่อว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ ไปไหนมาไหนต้องบนบานศาลกล่าว ประเพณีวัฒนธรรมดังกล่าวเป็นเบ้าหลอมให้ชาวบ้านน้ำเลา มีความร่วมมือร่วมใจ สมควรสามัคคิกัน แม้จะไปอยู่ต่างถิ่น เมื่อถึงช่วงที่จัดประเพณีนั้น ๆ ก็จะเดินทางกลับมาร่วมพิธีเพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่ต้นเองและครอบครัว ประเพณีนี้เป็นสิ่งที่เกิดจากความเชื่อของชาวบ้านน้ำเลา ที่มีประวัติความเป็นมาที่อิงอาศัยป่าไม้และธรรมชาติ ดังคำวัญประจำชุมชนว่า หัตถกรรมเสื้อลำแพน ดินเดนเจ้าพ่อด่าน หมู่บ้านอนุรักษ์ป่า แหล่งประปาชุมชน^๘

^๗ สมภาษณ์ นายจุลศักดิ์ ศักดิ์เจริญชัยกุล, กำนันตำบลเขื่อนน้อย/ประธานสภาวัฒนธรรม, เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๒.

^๘ สมภาษณ์ นายกระแส มีกำลัง, ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโคก, เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑.

และจะมีความเชื่อในเรื่องการนับถือผี เวลาเป็นไข้ จะต้องนำของไปบนเต่นไว้ก่อน ถึงจะไปทางมอร์ริง ๆ ผีจะไร้ทำให้ไม่สบาย และศาลเจ้านาย มีการเลี้ยงทุกปี ไม่เต็ม ปั้นจากดินเจ็ดป่าชา เชื่อว่าบิญไม่แท้ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านนับถือ ส่วนภาษาเป็นภาษาไทยกุล ชาวบัน เช่น จังโปง กินข้าว ซึ่งดีก กินน้ำ เป็นภาษามอยโบราณ หรือมอยอิรวดี อยู่หน้าด่านเมืองละโว้ ควรนำไปเป็นหลักสูตรเปิดสอนให้นักเรียนในห้องถินได้เรียน^๙

ดังนั้นแล้ว วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านน้ำเลาได้ยึดวิถีความเป็นอยู่ตามขนบธรรมเนียมประเพณีแต่เดิมมา ซึ่งเป็นการดำรงชีวิตที่กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่เหนือธรรมชาติที่ชาวบันถือว่าเป็นการนับถือผี ล้วนมีการถ่ายทอดมาจากการบบบุรุษ และแฟงไว้ด้วยกกฎแห่งการควบคุมทางสังคมอยู่ในตัว ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมทางจริยธรรม ศีลปวัฒนธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การแสดงความเคารพผู้น้อยต้องเคารพและเชือฟังผู้ใหญ่ น้องเคารพและเชือฟังพี่ ภราญาเคารพและเชือฟังสามี อีกสิ่งที่ชาวบ้านให้ความเคารพคือศาลเจ้าขุนอินทร์หรือเจ้าพ่อด่าน ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน เมื่อชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนก็มักจะไปบนบานเพื่อให้เจ้าพ่อช่วยคลบันดาลให้ประสบผลตามความปรารถนาด้วยเหตุนี้ ศาลเจ้าพ่อขุนด่านจึงเป็นสถานที่สำคัญมีความผูกพันธ์กับการดำเนินชีวิตของบ้านน้ำเลา อาหารการกิน เนื่องด้วยหมู่บ้านหรือวิถีชีวิตของชาวบันแห่งนี้ดำรงชีวิตอยู่กับธรรมชาติ จึงมักหาของป่าที่อยู่ตามธรรมชาตินำมาประกอบเป็นอาหาร ผักต่าง ๆ ที่มีอยู่สารพัดชนิด นำมาประกอบกับเนื้อสัตว์ซึ่งเน้นผักมากกว่า พอถึงเวลาทาน ก็จะกินพร้อม ๆ กันทั้งครอบครัว เวลาบ้านใหม่หนึ่งอาหารมาก จะนำมาแบ่งปันให้กับเพื่อนบ้านอีกด้วย หรือไม่ก็นำมาแลกเปลี่ยนกัน และสิ่งน้ำทำให้บ่อบอกได้ว่าชาวบ้านน้ำเลาเป็นนิสัยเอื้อเฟื้อเพื่อแผ่ มีน้ำใจดี ส่วนบ้านเรือนมีลักษณะเป็นบ้านไม้ชั้นเดียววยกสูงมีใต้ถุน แต่ปัจจุบันมีลักษณะผสมผสานกับแบบสมัยใหม่ เนื่องจากในอดีตมีการเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ และเพื่อเป็นการป้องกันสัตว์ป่าที่หลงเข้ามาในหมู่บ้าน จึงสร้างบ้านให้สูงจากพื้นไว้ และตั้งอยู่เรียงรายเป็นแนว แต่ระดับพื้นน้ำต่างระดับกันเนื่องจากบ้านน้ำเลาตั้งอยู่ติดภูเขาขึ้งบ้าน โครงการไกลักษ์เท่าไหร่ยิ่งสูงกว่าบ้านอื่น ทั้งหมู่บ้านจึงมีความสูง ๆ ต่ำ ๆ ลับกัน เนื่องจากสภาพในปัจจุบันลักษณะบ้านเรือนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพความนิยม ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอก บ้านโครงมีฐานะก็จะเปลี่ยนแบบบ้านไม้มาเป็นบ้านปูน ๒ ชั้น ตามฐานะ บุรุษเบื้องอย่าง สวายงามเหมือนบ้านในเมือง สภาพป่าชุมชนมีการจัดการร่วมกับกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และ กรมป่าไม้ ได้สนับสนุนพันธุ์หล้าไม้มากให้ชาวบ้านปลูกเพื่อรักษาสภาพป่าให้คงอยู่ ซึ่ง

^๙ สันภายณ์ นายสมบัติ ช่วยเมือง, ผู้ใหญ่บ้าน บ้านน้ำเลา, เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑.

สภาพปัจมีความอุดมสมบูรณ์มาก มีน้ำไหลในลำน้ำเลา ทำให้ชาวบ้านมีน้ำเพื่อการยังชีพ ใช้ในการเกษตรและบริโภคได้ สามารถเก็บของป่ามาเป็นอาหารได้ ด้านภาษาบ้านน้ำเลามีภาษาชาวบุนภาษาลาว และจะเหลือเพียงผู้เมืองแก่ที่ยังพูดกัน และคนรุ่นใหม่ก็จะไม่พูดภาษาชาวบุนแล้ว และเหลือไม่มาก ที่สำคัญภาษาชาวบุนเป็นภาษาที่ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน มีเพียงภาษาพูดกันปากต่อปากเท่านั้น จึงทำให้การสืบทอดเป็นเรื่องยาก

จะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกัน สิ่งที่เหมือนกันคือเมื่อถึงเวลาที่ทางชุมชนจะจัดกิจกรรมหรือประเพณีวัฒนธรรมนั้น คนในท้องถิ่นไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็จะเดินทางกลับมาร่วมกิจกรรม เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของตนเอง ส่วนที่แตกต่างกันคือ ประเพณีวัฒนธรรมจะมีลักษณะที่ไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับความเชื่อของชุมชนนั้น ๆ

๔.๑.๒ ด้านการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น

เครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จะมีลักษณะการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมท้องถิ่นที่คล้ายคลึงกัน ผ่านองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน กล่าวคือ อาศัยการบอกกล่าวจากบุคคลหนึ่งสู่อีกบุคคล กิจกรรมชุมชน จากชุมชนหนึ่งไปยังชุมชนหนึ่ง อาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศร่วมสมัย ได้แก่

(๑) ยูทูฟ ในปัจจุบันมักจะปรากฏเห็นการเผยแพร่วัฒนธรรมของชนเผ่าหรือชาติพันธุ์ต่าง ๆ ผ่านยูทูฟ เป็นจำนวนมาก ทำให้คนทั่วไปได้รับทราบรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

(๒) เฟสบุ๊ค เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างความเข้าใจแก่คนทั่วไปอย่างรวดเร็วและสามารถสอบถามรายละเอียดได้

๓) สื่อหนังสือพิมพ์

๔) โทรทัศน์ อันเป็นสื่อที่เข้าถึงคนทุกเพศทุกวัย

๕) สื่อออนไลน์ อีก ๑

ไม่ว่าจะเป็นการเผยแพร่ลักษณะใดก็มุ่งเน้นประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปได้รับทราบ ประเพณีวัฒนธรรมชุมชน เช่น การจัดประเพณีปีใหม่ ปีก้าศัยสื่อหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมประจำท้องถิ่นเพื่อเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมนั้น ๆ อันเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันมิให้คนในท้องถิ่นลืมเลือนวัฒนธรรมของตนเอง แม้จะมีวัฒนธรรมอื่นเข้ามา ก็ตาม

๔.๑.๓ ด้านการเข้าร่วมจัดกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม

การเข้าร่วมจัดกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมนั้น เครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์จะมีการดำเนินการเหมือนกันบ้าง แตกต่างกันบ้าง ส่วนใหญ่จะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ได้แก่

๑) การสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นโดยการบอกกล่าวหรือให้ศึกษาทำความเข้าใจ และนำพาปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรม

๒) การรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อแพร่รูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างมูลค่าแก่สิ่งนั้น ๆ ให้กล้ายเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนเป็นอย่างดียิ่ง

๓) การจัดกิจกรรมการอกร้านในเทศบาลต่าง ๆ ด้วยจังหวัดเพชรบูรณ์มีกิจกรรมที่ดำเนินงานทุกอำเภอ แต่ละครั้งจะมีการนำอาชีลปัตตันธรรมไปแสดง และนำอาชีลปัตตันธรรมที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปจำหน่าย รวมถึงมีการจัดนิทรรศการวัฒนธรรมประเพณีนั้น ๆ ด้วย

๔) การสืบทอดอนุรักษ์ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนงบประมาณส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีการรำถวายดอกไม้ มีชุดแต่งกายต้นแบบของชาวบุน

๕) การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีส่งผี ภายในวันตรุษสงกรานต์ เนื่องจากได้เชิญมาเล่นตอนวันสงกรานต์ โดยการยิงปืนขึ้นบ้า

การจัดกิจกรรมการอนุรักษ์การละเล่นนางดัง เป็นกิจกรรมที่หายไป จำเป็นต้องการความรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ ในปัจจุบันจะเปลี่ยนมาเป็นการก่อเจดีย์รายปีลูกชาติ โดยการสนับสนุนรายจากทางเทศบาล พอเสร็จงานแล้ว ซึ่งทางวัดจะได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยาได้ต่อไป ทุกกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมที่หายไป ควรที่จะถูกรื้อฟื้น และอนุรักษ์ฯ ไว้ให้คงอยู่สืบไป เพื่อยกย่องรุ่นต่อไปจะได้เรียนรู้ ซึ่งในเรื่องการอนุรักษ์ก็ได้คุยกับคนสูงอายุให้รักษาวัฒนธรรมแบบเดิม ๆ ไว้ ดังเช่นประเพณีโบราณที่เคยจัดกันมาก็ต้องสอดแทรกประเพณีสมัยใหม่เข้าไป จึงอธิบายให้คนเม่าคนแก่ได้เข้าใจในการเปลี่ยนแปลง^{๑๐}

จะเห็นได้ว่า การเข้าร่วมกิจกรรม หรือการอนุรักษ์นั้น โดยมาก หากมีการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ แล้ว ซึ่งจัดโดยชุมชน ชาวบ้าน หน่วยงานองค์กรบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาล ก็จะมีการเชิญชวนให้ประชาชนมาร่วมกันจัด ร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีเป็นอย่างดี ซึ่งก็ต้องสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้คนประชาชนของท้องถิ่นด้วยเช่นกัน

๔.๑.๔ ด้านการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม

การดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นโดยหน่วยงานภาครัฐ ได้เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม เพราะประเพณีวัฒนธรรมแต่ละอย่างนั้นเกิดขึ้นจาก

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระครูสติพัชรเขต, เจ้าอาวาสวัดทุ่งสะเดียง เจ้าคณะตำบลสะเดียง, เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑.

ความเชื่อของทุกคนในชุมชน หากไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนก็ไม่สามารถดำเนินงานได้ ๆ โดยที่ประเพณีเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตรุ่มนั้นเอง ภาครัฐจึงได้มีนโยบายในการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้คงอยู่ โดยจัดกิจกรรมมากมาย เช่น กิจกรรมการรักษาสิ่งแวดล้อมและปรับภูมิทัศน์ของชุมชน การร่วมกันปลูกป่าเพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ การจัดประเพณีหรือเทศกาลต่าง ๆ เป็นต้น ในการดำเนินงานส่วนใหญ่องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งใกล้ชิดกับชุมชนจะเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ให้ข้อคิดความเห็น เนื่องจากวัฒนธรรมเหล่านั้นเกิดจากความเชื่อของชุมชน หากคนในชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมจะประสบความสำเร็จได้ยาก

๔.๑.๕ ด้านการให้ความรู้การอนุรักษ์

ในประเด็นดังกล่าวพบว่า เครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมเมื่อกัน ผ่านหน่วยงานภาครัฐและชุมชน ได้แก่

(๑) จัดอบรมชาวบ้านเพื่อให้ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งทำให้ชาวบ้านมีความรู้ว่าสิ่งใดเป็นวัฒนธรรมของชุมชนตนของบ้าง และควรจะมีการห่วงแห่งหรือรักษาไว้อย่างไร

(๒) จัดเวทีประชาคมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม เป็นกิจกรรมที่สร้างความตระหนักในการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยที่ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน

(๓) ดำเนินการจัดตั้งจุดประชาสัมพันธ์หรือศูนย์วัฒนธรรม เพื่อให้คนทั่วไปได้รับทราบเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน

(๔) จัดกิจกรรมรักษาวัฒนธรรมประเพณี เพื่อปลูกฝังให้คนในท้องถิ่นและเยาวชนได้สำนึกรักและห่วงแห่งวัฒนธรรมของตนเอง

จะเห็นว่า พอกถึงวันพระจะมีนักเรียนโดยการนำของคุณครูพามาจัดกิจกรรมที่วัด จุดเด่นมีทางเทคโนโลยีให้การสนับสนุน จัดมาเป็นกลุ่ม หรือชุดๆ ละ ๗๐ ถึง ๙๐ คน ซึ่งทางวัดได้จัดมาเป็นประจำอยู่แล้ว อย่างจะให้ความรู้แก่นักเรียน夷านรุ่นใหม่ นอกจากนี้ยังให้ความรู้ด้านการปลูกป่า ทำแนวกันไฟ ให้เห็นความสำคัญของระบบนิเวศป่าชุมชน^{๑๑}

๔.๒ ความร่วมมือการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์

๔.๒.๑ ด้านการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นของบ้านสะเดียง บ้านนาแซง บ้านเข็ก น้อย บ้านน้ำเลา

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายเดชณรงค์ เดชจันทร์, กรรมการชุมชนบ้านน้ำเลา, เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑.

ผู้นำของชุมชน และชาวบ้านให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องวัฒนธรรมเป็นอย่างดี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะที่ร่วมกันทำกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นงานบุญประเพณีของชุมชน โดยการสร้างกิจกรรมที่จะนำชาวบ้านมากร่วมกันทำ เช่น การจัดกิจกรรมการแข่งเรือพายซึ่งให้ชุมชนแต่ละชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม เป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันมากขึ้น สร้างความสามัคคีเกิดขึ้นได้ การจัดงานเลี้ยงเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ มีความเชื่อความศรัทธา หากว่าผู้นำไม่เอาใจใส่ในเรื่องวัฒนธรรม การดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ไม่สามารถสร้างเครือข่ายชุมชนได้ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ก็ไม่เรียบร้อย^{๑๒}

๔.๒.๒ ด้านการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นของบ้านสะเดียง บ้านนาแซง บ้านเข็กน้อย บ้านน้ำเลา

ในการจัดกิจกรรม ประเพณี ทุกรังสี ก็ได้ประชาสัมพันธ์ โดยการให้ลูกหลาน เยาวชนได้รับรู้ถึงกิจกรรมที่จัดขึ้น ได้เห็นความสำคัญวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนของตนเองที่คุณค่าแก่การรักษาไว้ให้ทราบนานเท่านานสีบไป อนึ่งเยาวชนในปัจจุบันจะรับเอาวัฒนธรรมจากตะวันตกมากขึ้น โอกาสในเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ก็ลดน้อย และหายไปในที่สุด ^{๑๓}

๔.๒.๓ ด้านการเข้าร่วมจัดกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมของบ้านสะเดียง บ้านนาแซง บ้านเข็กน้อย บ้านน้ำเลา

กิจกรรมประเพณีที่จัดขึ้น มีการเชิญชวนให้เข้าร่วมอย่างพร้อมเพียงกัน เพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนเอาไว้ให้คงอยู่ ตลอดทั้งเยาวชน ลูกหลานในหมู่บ้านชุมชนจะได้รับรู้ ได้เห็น รับประสบการณ์ที่ดีจากผู้นำที่เป็นต้นแบบของการรักษาวัฒนธรรมที่ดี นอกเหนือนี้ยังมีการร่วมมือกันอนุรักษ์ป่าชุมชน โดยการปลูกป่าให้กับชุมชน และส่งเสริมให้เด็กเยาวชนตามสถานศึกษาได้ทำกิจกรรมปลูกป่ากันทุกปี

๔.๒.๔ ด้านการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของบ้านสะเดียง บ้านนาแซง บ้านเข็กน้อย บ้านน้ำเลา

การเชิญชวนให้ประชาชน เยาวชนเข้ามาร่วมกิจกรรม เป็นการเปิดโอกาสมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรม

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติพัชรโกวิท, เจ้าอาวาสวัดทุ่งสมอ/พระนักเผยแพร่ศาสนาที่รำสูงเข็กน้อย, เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๒.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระอธิการอนันต์ มหาปณโญ, เจ้าอาวาสวัดน้ำเลา (ช่องลมเทวา), เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑.

ของชุมชน เปิดโอกาสให้จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณี ส่งเสริมให้เด็กเยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน

๔.๒.๕ ด้านการให้ความรู้การอนุรักษ์ของบ้านสะเดียง บ้านนาแซง บ้านเข็gn้อย บ้านน้ำเลา

ชาวบ้านในชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน เอาไว้ ตลอดทั้งวิถีชีวิต และยังคงสืบสานประเพณีเอาไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้รู้ได้เห็นต่อไป โดยการถ่ายทอดความรู้ ความคิดต่าง ๆ ในเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชนเอาไว้^{๑๔}

จะเห็นว่า ทุกกิจกรรมที่จัด มีการให้ความร่วมมือ ให้การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน เป็นอย่างดี ทำให้เห็นคุณค่าของการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมมากขึ้น ทำให้เห็นภาพของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ แบบเอื้อเฟื้อ มีน้ำใจไมตรีตอกันและกันเสมอ ดังเช่น การลงแขก เป็นต้น นอกเหนือนี้ยังได้รับการส่งเสริมให้ปลูกพืชสมุนไพร ปลูกผักปลอดสารพิษ ฝึกชาวบ้านให้รู้จักคัดแยกขยะ

๔.๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการอนุรักษ์การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

จากการสัมภาษณ์เครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์จัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรม พบร้า มีปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะที่จะทำให้เกิดความมั่นคง ยั่งยืนทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ดังนี้

๔.๓.๑ ปัญหาอุปสรรค

จากการวิเคราะห์ประเมินผลการนำหลักธรรมาใช้ในการดำเนินชีวิตของนักเรียน ผู้สูงอายุที่เป็นผู้ชาย จำนวน ๕ คน จากการแจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์ จำนวน ๕ ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคมการอยู่ร่วมกัน และด้านเศรษฐกิจและมีรายได้ พอกสรุปได้ดังนี้

- ๑) นโยบายภาครัฐไม่มีความชัดเจนในการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรม เพราขาดการต่อเนื่องในแต่ละรัฐบาล การวางแผนนโยบายไม่สามารถตอบสนองความต้องการในระยะยาวได้

๒) การเปลี่ยนแปลงทางความเชื่อและค่านิยม ทำให้มีผลต่อการดำเนินงานอนุรักษ์วัฒนธรรม เพราะหากชุมชนมีความเชื่อที่เปลี่ยนแปลงไปจะทำให้ยากต่อการอนุรักษ์ เช่น วัฒนธรรมการลงแขกอันแสดงถึงความมั่นใจต่อกัน ปัจจุบันได้เลือนหายไป

๓) การเปลี่ยนแปลงของชุมชน จากชุมชนชนบทมาเป็นชุมชนเมือง เป็นสาเหตุให้การอนุรักษ์จัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเป็นไปได้ยาก

๔) ความขัดแย้งทางความคิดและการปฏิรูปห่วงคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่า โดยที่การอนุรักษ์จะเริ่มจากผู้ใหญ่หรือคนรุ่นเก่าที่มีประสบการณ์มาก่อน เพราะเทคโนโลยีเจริญรวดเร็วเกินไปทำให้บางชาติพันธุ์ปรับตัวไม่ทัน ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากสื่อเทคโนโลยีเหล่านี้ได้

๕) นโยบายภาครัฐที่เปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตการเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ การจัดกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีก็ployได้รับผลกระทบไปด้วย

๖) ด้วยสังคมที่เปลี่ยนแปลง ตามยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้เยาวชนรุ่นใหม่ ขาดความมีสำนึกรากฐาน ไม่รักบ้านรักเมืองตัวเอง ขาดหายไป ทำให้การพัฒนาຍากขึ้น ความไม่เข้าใจความเป็นวัฒนธรรมของบุคคลภายนอก

๔.๓.๒ ข้อเสนอแนะ

๑) หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดนโยบายให้ชัดเจน ครอบคลุมพื้นที่ และดำเนินงานให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น โดยที่สามารถปฏิบัติและนำไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืนได้

๒) ผู้มีหน้าที่ในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม ควรจัดกิจกรรมปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องแก่เยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีตั้งแต่เริ่มต้น

๓) แต่ละครอบครัวควรตระหนักรักในการปลูกฝังวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่บุตรหลาน และครูอาจารย์หรือสถาบันการศึกษาที่ควรให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อให้รู้สึกและหวางแผนแนะนำประโยชน์ที่ได้จากการร่วมกับชุมชนประเพณีนั้น ๆ

๔) การดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวกับuhnบรรณเนียมประเพณีวัฒนธรรม ควรจะมีการประชาคมให้รู้ทั่วโลก เพื่อป้องกันความเข้าใจคลาดเคลื่อนของคนในชุมชน

๕) การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ควรต่อเนื่องกันและร่วมมือกันเป็นสายใย ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ หรือต่างคนต่างออกแบบนโยบาย โดยที่มีกลุ่มเป้าหมายเดียวกัน

๖) ปลูกฝังให้เยาวชนได้สืบสานวัฒนธรรม ประเพณี ของชุมชนให้มากขึ้น โดยการจัดกิจกรรมร่วมกัน ส่งเสริมการเรียนรู้

๗) ให้มีการบันทึกข้อมูลพื้นฐานทางวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของชุมชน

๔.๔ รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ข้อเท็จจริงเกี่ยวนี้องกับนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีแนวคิดเกี่ยวกับบริบทเชิงพื้นที่ จึงทำให้มองเห็นภาพความเข้าใจต่อพื้นฐานความคิดและแนวทางการดำเนินชีวิตของชุมชน ผ่านระบบการมีส่วนร่วมในรูปแบบของนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ดังนี้

๔.๔.๑ แนวคิดระบบการจัดการในรูปแบบของนิเวศวิทยาวัฒนธรรม แนวคิดระบบเครือข่ายของพื้นที่ ในแหล่งชุมชนเป็นการบูรณาการการจัดการการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้งในเรื่องความเชื่อ เกษตรกรรม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในชุมชนและแหล่งกำเนิดประเพณีเป็นองค์รวมและเป็นระบบ ทั้งหมู่บ้านหรือกลุ่มชาติพันธุ์แบบพึ่งพาอาศัย โดยอาศัยการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ ในกระบวนการถ่ายทอดและระบบนิเวศเป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างกลไกด้านต่างๆ เพื่อขยายโอกาสและศักยภาพเชิงพื้นที่ให้มีความหลากหลาย การให้บริการทางนิเวศ ความสามารถในการพื้นฟูตนเองของพื้นที่และการถ่ายทอดวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ยึดวัฒนธรรมแบบเก่าไว้ “ไม่ให้หายไป คุยกับผู้สูงอายุ ๆ เพื่อที่จะรักษารูปแบบเดิม ๆ เอาไว้”^{๑๕}

๔.๔.๒ หลักการทำงานของการจัดการนิเวศวิทยาในรูปแบบของนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรม เครือข่าย และกลุ่มชาติพันธุ์ ทำงานด้วยหลักการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเครือข่ายที่สัมพันธ์กับระบบนิเวศในแหล่งกำเนิดและกลุ่มชาติพันธุ์ ให้เกิดการกระจายตัวของกระบวนการถ่ายทอด วัฒนธรรมเครือข่ายและกลุ่มชาติพันธุ์อย่างทั่วถึง ซึ่งเป็นไปตามหลักการอนุรักษ์ระบบนิเวศ การสืบต่อ การถ่ายทอด เสริมสร้าง จรรโลง นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มทำผลิตภัณฑ์จักسان โดยใช้วัสดุเหลือใช้ และรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ปลูกผักปลอดสารพิษ เพาะพันธุ์พืช กลุ่มออมทรัพย์ คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้ให้การสนับสนุน ครัวเรือนในหมู่บ้านตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในบ้านนาเชิง ให้ปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเองทุกครัวเรือน เลี้ยงปลาดุกในบ่อ คอกนกรีต เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้^{๑๖}

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายประมวล สงค์ประเสริฐ, ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลสะเดียง, เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ นายสุวิทย์ แสนยาฤทธิ์, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย, เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๔.๔.๓ กลไกกระบวนการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมในรูปแบบของนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรมเครือข่าย และกลุ่มชาติพันธุ์ กลไกการสร้างผลประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ชุมชนแต่ละแห่ง ตามความเชื่อ ตามภูมิปัญญา และตามนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเครือข่าย และกลุ่มชาติพันธุ์โดยมีบทบาทเสมือนเป็นผู้แม่เลี้ยงดูชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งอาหาร ปกป้องภัยพิบัติ ช่วยฟื้นฟูสภาพแวดล้อมชุมชนและอนุรักษ์ทรัพยากรชุมชนโดยมีแนวทางป้องกันไม่ให้พื้นที่วัฒนธรรมถูกทำลาย ทำหน้าที่กำจัดปัจจัยการเกิดปัญหาทำลายวัฒนธรรมของตัวเองและควบคุมการลุก浪າของชาติอื่นอีกทั้งยังส่งเสริมกระบวนการกระจายความร่วมมือในการสืบสานวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนให้คงอยู่ต่อไป^{๑๗}

กลไกการประสานผลประโยชน์ได้แก่ ชุมชน เครือข่ายและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ต่างมีบทบาทเป็นตัวเชื่อมและประสานประโยชน์ให้กระบวนการทางวัฒนธรรม สามารถกระจายตัวไปทั่วหมู่บ้าน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและปรับเปลี่ยนสถานะทางกายภาพของการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรม และพื้นที่ของชุมชน ให้มีศักยภาพต่อการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเครือข่ายสู่พื้นที่ของชุมชนและอนุรักษ์ระบบนิเวศ โดยการรักษาวัฒนธรรมประเพณีให้คงอยู่ ตลอดจนทำหน้าที่เป็นเหตุปัจจัยให้เกิดวงจรป้อนกลับย้อนไปเริ่มต้นกระบวนการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๔.๔.๔ รูปแบบของความยั่งยืน จัดประเมินผล การดูแลรักษา เช่น การปลูกป่าชุมชนร่วมกับ อบต. ทรัพยากรน้ำ ป่าไม้ เพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นให้ป่า ให้สีเขียว ป้องกันการทำลาย ทำแนวกันไฟ ด้วยความยั่งยืนเหมือนชีวิตมนุษย์ มีเกิด มีแก่ มีเจ็บ มีตาย วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นมาแล้ว หากไม่ได้พัฒนา วัฒนธรรมนั้นก็เสื่อมสลายไป แต่ถ้าสังคมมีความเจริญวัฒนธรรมนั้นก็เจริญตามมา และต้องเป็นเจ้าของวัฒนธรรมเป็นผู้ขับเคลื่อนเท่านั้นจึงจะยั่งยืน อย่าไปหวังให้ผู้อื่นมาจัดการให้ ต้องสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ไม่เช่นนั้นก็เสื่อมสลายไป เช่น การละเล่นดนตรีตุบเก่ง ที่กำลังจะหายไปจากชุมชน^{๑๘} ฉะนั้นต้องเป็นวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง ๆ ดังเช่นประเพณีอุ้มพระดำเนิน ซึ่งได้สร้างภูมิปัญญาอันตลาดของเจ้าเมือง ถือได้ว่าเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมของแม่น้ำเพชรวิถีชีวิตของชาวชุมชนที่ผูกพันกับแม่น้ำมาอย่างนาน มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเครือข่าย และกลุ่มชาติพันธุ์ มีการนำรูปแบบมาใช้ก็คือ การนำวัฒนธรรมเข้า

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระครูใบฎีกาภูวนารถ ร่มนานโนท, หัวหน้าศูนย์อบรมศิลธรรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูง บ้านเข็กน้อย, เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๒.

^{๑๘} สัมภาษณ์ ดร.วิศลย์ โซมิตานนท์, ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์, เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๑.

ร่วมกับความยั่งยืนวัฒนธรรม ดังได้ปรากฏขึ้นในมิติความยั่งยืนทางสังคม ความยั่งยืนทางสังคมนั้น ประกอบด้วยการแก้ไขปัญหาความยากจน การส่งเสริมลงทุนทางสังคมโดยเน้นไปที่การศึกษา สาธารณสุข การดูแลรับผิดชอบสภาพแวดล้อมของมนุษย์ และสังคมให้มีความปลอดภัย รวมทั้งสิทธิมนุษยชนและความเป็นธรรมในสังคม ซึ่งไม่ได้ครอบคลุมหรือเน้นไปที่ประเด็นทางวัฒนธรรมมากนัก ทำให้เริ่มมีการแยก หรือเฉพาะเจาะจงออกมาเป็นบทบาทหนึ่งในการพัฒนาที่อย่างยั่งยืน องค์การ UNESCO ได้นิยามความหมายว่าวัฒนธรรม คือ องค์รวมที่มีความซับซ้อนของจิตวิญญาณ วัฒน ภูมิปัญญา อบรม ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวของสังคมนั้น ๆ และความยั่งยืนทางวัฒนธรรมสามารถให้คำนิยามได้ คือ ความสามารถที่จะเก็บรักษาไว้ซึ่งลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมนั้น ๆ และยินยอมให้เปลี่ยนแปลงได้ในหนทางวิธีการที่สอดคล้องกับค่านิยมทางวัฒนธรรมของประชาชน และในมุมมองของความยั่งยืนทางวัฒนธรรม คือ การวิเคราะห์ในนิยามของทุนทางวัฒนธรรม ที่อธิบายโดยประเพณีค่านิยม Murdoch สถานที่ ศิลปะ ความหลากหลาย และประวัติศาสตร์ของสังคม ซึ่งมีทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้และสืบทอดจากรุ่นอดีตส่งผ่านไปสู่รุ่นอนาคต ดังเช่นกิจกรรมของชุมชน เมื่อว่าเว้นจากภาระกิจการทำไร่ทำนา ก็จะมาร่วมกันช้อปปายเรือในลำน้ำพุง เป็นอยู่แบบนี้ตลอดจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน օอมทรัพย์ เพาะพันธุ์กล้าไม้ ปลูกผักปลอดสารพิษ^{๑๙} แม้กระทั้งการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการอนรุกษ์รักษาไว้ซึ่งนิเวศวัฒนธรรมของชุมชนตามเทศบาลของแต่ละปี ๆ

รูปแบบของความยั่งยืนที่พิจารณาไว้วัฒนธรรมร่วมด้วย การนำวัฒนธรรมมาพิจารณา ร่วมกับความยั่งยืนต้องเริ่มจากการเปลี่ยนมุมมองที่มีอยู่ ในปัจจุบันของบุคคลที่มองถึงความเติบโต ต้องเปลี่ยนไปมองถึงเรื่องความสมดุล รวมถึงเปลี่ยนแนวคิดจากการแข่งขัน ไปสู่การร่วมมือกัน และเปลี่ยนมุมมองจากการมุ่งเน้นพัฒนาเศรษฐกิจ ไปสู่มุมมองที่หลากหลายมิติ มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นั่นคือการพัฒนาครัวต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุกด้านอย่างสมดุลบนพื้นฐานของทรัพยากร ภูมิปัญญา วัฒนธรรม การมีส่วนร่วม ความเคารพซึ่งกันและกัน และความเท่าเทียมกัน จากที่กล่าวมาข้างต้นเมื่อมิติของความยั่งยืนได้หมุนย้อนกลับมาที่ผู้คนและท้องถิ่น^{๒๐} ซึ่งหัวใจสำคัญของท้องถิ่นคือ ทุนทางวัฒนธรรม เช่น ประเพณี Murdoch ภูมิปัญญา สถานที่ ที่ถ่ายทอดจากอดีตสู่ปัจจุบันและ ต่อเนื่องไปสู่อนาคต นั่นก็คือเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่

^{๑๙} สัมภาษณ์ นายธนกฤต เสียงอ่อน, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๔, เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๒.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายราเชนทร์ บุญกำพร้า, ปลัดองค์กรบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย, เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๒.

ต่างกันย่อมมีพื้นฐานหรือสภาพแวดล้อมที่ต่างกันนั่นคือทุนทางธรรมชาติ ซึ่งสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ส่วนหนึ่งได้หล่อหลอม และกำหนดตัวตนทางวัฒนธรรมและตัวตนทางภาษาของแต่ละพื้นที่ให้ ต่างกันออกไป นั่นคือความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อม การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม การใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อม รวมถึงระบบนิเวศที่เป็นความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ใน พื้นที่นั้น ความยั่งยืนของพื้นที่จึงควรถูกกำหนดโดยกรอบของมิติทางวัฒนธรรมผ่านไปกับกรอบมิติ ของระบบภาษาภูมิคือ มิติวัฒนธรรมต้องประสานความถูกต้องเที่ยงธรรมกับมิติสิ่งแวดล้อม และ สามารถดำเนินชีวิตและอยู่ได้ในมิติเศรษฐกิจ และมิติเศรษฐกิจต้องมีความรับผิดชอบต่อมิติสิ่งแวดล้อม ซึ่งนั่นคือความยั่งยืนที่แท้จริงที่คำนึงถึงกรอบของ “ระบบนิเวศวัฒนธรรม” ที่เป็นสิ่งบ่งชี้ถึงตัวตนของ พื้นที่ที่แตกต่างกันทั้งด้านภาษาภูมิคือ การพัฒนาที่คำนึงถึงต้นทุนทางวัฒนธรรม และต้นทุนทางธรรมชาติที่มี อยู่ในพื้นที่นั้นเป็นพื้นฐานในการพัฒนาต่างๆ โดยที่ได้ให้คำนิยามนิเวศวัฒนธรรม คือ การศึกษาถึง กระบวนการปรับตัวโดยธรรมชาติของมนุษย์ และรูปแบบบวัฒนธรรมมีพื้นฐานการปรับตัวมาจาก มนุษย์ซึ่งได้ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ คือ ความสัมพันธ์ในท้องถิ่นที่ผู้คนหลายกลุ่มหรือหลายชาติ พัฒนาขึ้นมาตั้งถิ่นฐานเป็นบ้านเป็นเมืองขึ้น โดยมีพื้นฐานมาจากภูมิวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงลักษณะภูมิ ประเทศทางภูมิศาสตร์ในอาณาบริเวณใดบริเวณหนึ่งอันสัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองของคนใน ท้องถิ่น จนเป็นที่รู้จักร่วมกัน และมีการกำหนดนามซึ่งเป็นสถานที่ต่างๆ โดยอาจสร้างเป็นตำนาน ขึ้นมาอธิบายความเป็นมา ความหมาย ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และ วัฒนธรรม เห็นได้ว่าสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นไม่สามารถแยกออกจาก กันได้ เพราะสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นย่อมอยู่บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติในพื้นที่นั้น นั่นคือ ความสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ด้านนิเวศวัฒนธรรมเป็นศึกษาถึงความสัมพันธ์ ระหว่างวัฒนธรรมและ สภาพแวดล้อม และนักมานุษย์วิทยาแนวนิเวศวัฒนธรรมเชื่อว่าวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและมีผลซึ่งกันและกันอย่างแยกไม่ออก ในยุคที่ เทคโนโลยีอยู่ในระดับต่ำ มนุษย์จำเป็นต้อง ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม แต่เมื่อเทคโนโลยี ก้าวหน้าขึ้นมนุษย์ ก็สามารถดัดแปลงสภาพแวดล้อมได้มากขึ้น อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมก็ลดน้อยลง แต่ลักษณะทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีจะยังคงอยู่ และสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่น หนึ่ง พื้นที่ธรรมชาติที่ผู้คนพากันมาตั้งถิ่นฐานเป็นบ้านและเป็นเมืองขึ้นมา โดยมีการปรับตัวเข้ากับ

สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติร่วมกัน สร้างความรู้ร่วมกันในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดสรรทรัพยากรระหว่างกัน รวมทั้งการกำหนด นิเวศวิทยาวัฒนธรรม : ภูมิเจสู่การพัฒนาที่ ยั่งยืนแบบแผนประเพณีในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมร่วมกันซึ่งความเป็นท้องถิ่นอยู่ตรง

ความเป็นนิเวศวัฒนธรรมได้ทำการศึกษาการพัฒนาชุมชนบนฐานนิเวศวัฒนธรรมที่ชุมชนควรพัฒนาอยู่บนพื้นฐานการมีปฏิสัมพันธ์กือกูลกันระหว่างสิ่งมีชีวิตที่อยู่ร่วมกันในพื้นที่นั้น

รูปแบบการจัดการวัฒนธรรมให้มีความยั่งยืนนั้น จะต้องตอบสนองความต้องการของชุมชน วัฒนธรรมต้องเป็นเจ้าของวัฒนธรรมเอง เช่น การก่อเจดีย์ การตักบาตรเทโว ชุมชนต้องทำเอง สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง ๆ เช่น ประเพณีอุ้มพระดำเนิน อันแฝงด้วยภูมิปัญญาที่ชาญฉลาด ทำไม่ต้องดำเนิน สองทิศ คือ ทิศเหนือ กับทิศใต้ เพราะเรารอยู่ต้นน้ำ พอน้ำมาจะท่วมทันที พอแห้งก็แห้งเลย ต้องหาวิธีสร้างความสมดุลของน้ำขึ้นมา ชีวิตคนเพชรบูรณ์ผูกพันกับแม่น้ำ จึงต้องสร้างขวัญกำลังใจในการทำมาหากิน โดยหาสิ่งที่เคราะพนั่นคือ พระศักดิ์สิทธิ์มาทำพิธี ปีใหม่น้ำน้อย หันหน้าทางทิศเหนือ เพื่อให้น้ำขึ้นมา น้ำน้อยหันหน้าทางทิศใต้ เป็นภูมิปัญญาที่จะมาควบคุมธรรมชาติ เมื่อทำพิธีแล้วก็ทำมาหากินได้ นี่คุณค่าของวัฒนธรรม^{๒๓}

ดังนั้นนิเวศวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญต่อพื้นที่เนื่องจากเป็นแนวคิดที่อยู่บนพื้นฐานของการทำความเข้าใจพื้นที่ทั้งความเข้าใจในเรื่องกายภาพ และความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมผู้คน และอยู่บนวิถีของความหมายสมใน การปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมเท่าที่ควรจะเป็นเพื่อเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อม คือ มุนุษย์ปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมและใช้ทรัพยากรเพื่อบริโภคอย่างพอเพียง ดังนั้นนิเวศวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวตน ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นถึงเอกลักษณ์ คุณค่า และความสำคัญของพื้นที่ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม นั่นเท่ากับว่าหากการพัฒนาได้ให้ความสำคัญกับความเป็นท้องถิ่น โดยทำความเข้าใจได้จากระบบนิเวศวัฒนธรรมแล้ว การพัฒนาที่เกิดขึ้นก็น่าจะเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับตัวตนของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน ซึ่งนำไปสู่การตอบคำถามของความยั่งยืนในการพัฒนาได้

^{๒๓} สัมภาษณ์ ดร.วิศลัย โซเมิตานนท์, ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์, เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๑.

บทที่ ๕

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ (๑) เพื่อศึกษาความร่วมมือการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ (๒) เพื่อเปรียบเทียบความร่วมมือการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ (๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการอนุรักษ์การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ ๓ ข้อดังนี้

๕.๑.๑ ความร่วมมือการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

(๑) ด้านการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นของบ้านสะเดียง บ้านนาแซง บ้านเข็gn้อย บ้านน้ำเลา

ผู้นำของชุมชน และชาวบ้านให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องวัฒนธรรม เป็นอย่างดี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะที่ร่วมกันทำกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นงานบุญประจำเดือนของชุมชน เช่น การจัดงานเตี้ยงเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ หากว่าผู้นำไม่เอาใจใส่ในเรื่องวัฒนธรรม การดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ไม่สามารถสร้างเครือข่ายชุมชน ได้ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ก็ไม่เรียบร้อย

(๒) ด้านการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นของบ้านสะเดียง บ้านนาแซง บ้านเข็gn้อย บ้านน้ำเลา

ในการจัดกิจกรรม ประเพณี ทุกครั้ง ก็ได้ประชาสัมพันธ์ โดยการให้ลูกหลาน เยาวชน ได้รับรู้ถึงกิจกรรมที่จัดขึ้น ได้เห็นความสำคัญวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนของตนเองที่คุณค่าแก่การ

รักษาไว้ให้ตระหนานเท่านานสืบไป อนึ่งเยาวชนในปัจจุบันจะรับเอาวัฒนธรรมจากตะวันตกมากขึ้น โอกาสในเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ก็ลดน้อย และหายไปในที่สุด

๓) ด้านการเข้าร่วมจัดกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมของบ้านสะเดียง บ้านนาแซง บ้านเข็กน้อย บ้านน้ำเลา

กิจกรรมประเพณีที่จัดขึ้น มีการเชิญชวนให้เข้าร่วมอย่างพร้อมเพียงกัน เพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนเอาไว้ให้คงอยู่ ตลอดทั้งเยาวชน ลูกหลานในหมู่บ้านชุมชนจะได้รับรู้ ได้เห็น รับประสบการณ์ที่ดีจากผู้ใหญ่ที่เป็นต้นแบบของการรักษาวัฒนธรรมที่ดี

๔) ด้านการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของบ้านสะเดียง บ้านนาแซง บ้านเข็กน้อย บ้านน้ำเลา

การเชิญชวนให้ประชาชน เยาวชนเข้ามาร่วมกิจกรรม เป็นการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน เปิดโอกาสให้จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณี

๕) ด้านการให้ความรู้การอนุรักษ์ของบ้านสะเดียง บ้านนาแซง บ้านเข็กน้อย บ้านน้ำเลา ชาวบ้านในชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนเอาไว้ ตลอดทั้งวิถีชีวิต และยังคงสืบสานประเพณีเอาไว้ให้นุชนรุ่นหลังได้รู้ได้เห็นต่อไป โดยการถ่ายทอดความรู้ ความคิดต่าง ๆ ในเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชนเอาไว้

๕.๑.๒ เปรียบเทียบความร่วมมือการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ในปัจจุบัน แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีการร่วมมือในการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรม แม้บางครั้งอาจมองว่าเป็นความร่วมมือเพียงเล็กน้อย แต่สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์แล้ว เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและความยั่งยืนอย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตาม ลักษณะความร่วมมือการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมแต่ละชาติพันธุ์มีลักษณะที่เหมือนกันบ้าง แตกต่างกันบ้าง ขึ้นอยู่กับการเป็นอยู่ของชุมชนนั้น ๆ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงนำผลการเปรียบเทียบมาเสนอไว้ดังนี้

๑) ด้านการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่น

เครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้มีการบริหารจัดการด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งทำให้เห็นถึงความร่วมมือของทุกฝ่าย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

(๑) กลุ่มชาพื้นเมือง บ้านสะเดียง เป็นชุมชนพื้นเมืองดั้งเดิมของเพชรบูรณ์ มีภาษา วัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่นเป็นอัตลักษณ์ของตัวเอง มีการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเพณีการก่อเจดีย์รายกลบราดู ในกลุ่มชาติพันธุ์ที่นับถือ

พุทธศาสนาทั่วไปจะมีการก่อเจดีย์ทรายในช่วงเดือนเมษาณทุกชาติพันธุ์ เพราะเชื่อว่า โครงตามที่มาทำบุญก็จะเหยียบดิน เหยียบทรายออกไปจากวัด จำเป็นต้องนำทรายกลับเข้าวัดจะได้ไม่เป็นบาปติดตัว สำหรับชาวบ้านส่วนเดียวจะมีลักษณะที่แตกต่างจากบ้านอื่น กล่าวคือจะทำในวัดช่วงตรุษไทย เมื่อก่อเจดีย์ทรายแล้วจะนำอัฐิคนตายฝังในเจดีย์ โดยเชื่อว่า มนุษย์เราประกอบด้วยธาตุทั้ง ๕ ดิน น้ำ ลม ไฟ พอตายไปก็จะทำให้ธาตุแตกสลายไป ดังนั้น เมื่อต้องการให้เกิดความสมดุลหรือธาตุกลับมา รวมกัน ญาติพี่น้องจึงนำอัฐิของคนตายมาฝังในเจดีย์ทราย ซึ่งเป็นธาตุเดียว ธาตุน้ำคือน้ำอบ น้ำหอม ธาตุลมคืออากาศรอบข้าง ส่วนธาตุไฟก็คือรูปเทียน จะจัดทำอย่างนี้จนกว่าจะครบ ๓ ปี เมื่อพ้น ๓ ปี ก็ไม่จำเป็นต้องทำอีก ทุกครอบครัวที่นับถือพระพุทธศาสนาในบ้านส่วนเดียว พอกลางช่วงเวลาดังกล่าว แม้จะไปทำงานต่างถิ่นก็จะเดินทางกลับมาเพื่อร่วมจัดกิจกรรมดังกล่าว ดังนั้นทางหน่วยงานราชการ ได้แก่ เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์และองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนเดียว จึงได้กำหนดให้ประเพณีการก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุ เป็นกิจกรรมหนึ่งอยู่ในแผนพัฒนาของส่วนงาน และดำเนินการจัดกิจกรรมเป็นประจำทุกปี นอกเหนือนี้ยังได้ดำเนินการจัดประเพณีก่อกรุงข้าวเปลือก เนื่องจากชาวบ้านส่วนเดียว ส่วนใหญ่ยังมีอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา เมื่อมีการเก็บเกี่ยวข้าวเรียบร้อยแล้ว ก็จะรวมกันทำบุญเพื่อเป็นการเรียกขวัญข้าวให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในการนำครั้งต่อไปโดยการนำข้าวเปลือกมาทำเป็นกองแล้วถวายวัด ซึ่งหลาย ๆ ชาติพันธุ์มีได้จัดทำ แม้จะมีอาชีพคล้ายคลึงกันก็ตาม

(๒) กลุ่มชาวไทยหล่ม บ้านนาแขง เป็นกลุ่มน้ำที่สืบทอดมาจากหลวงพระบาง ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรม จึงมีลักษณะเช่นเดียวกันประเทศลาว การเป็นอยู่ของชาวบ้านส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีวิถีชีวิตอยู่กับธรรมชาติ ความเชื่อจึงมักจะขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติ ทำให้เกิดลักษณะเชื่อที่อิงอาศัยสิ่งเหล่านี้อีกอย่างหนึ่ง สำหรับส่วนใหญ่ชาวบ้านจะเรียกว่า เจ้าพ่อ ดังนั้น ศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน นอกจากความเชื่อตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้ว ยังขึ้นอยู่กับเจ้าพ่ออีกด้วย เมื่อมีความเชื่อดังกล่าว ทุกครอบครัวก็จะร่วมกันจัดกิจกรรมหรือประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการบูชาหรือให้ความเคารพแก่เจ้าพ่อ ทุกบ้านจึงมีศาลเจ้าพ่อเพื่อให้เป็นที่พึ่งทางจิตใจ ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มพื้นเมือง บ้านส่วนเดียวที่มีความคิดเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ไม่มากนัก นอกจากนี้ยังได้ยึดประเพณีตามแบบชาวลาวหรืออีสานที่เรียกว่า ฮีต ๑๒ คง ๑๔ โดยนำมามากประเพณีเท่านั้น เช่น ประเพณีการทำบุญชำายะ เป็นต้น โดยที่กลุ่มพื้นเมืองเรียกการทำบุญลักษณะนี้ว่า การทำบุญหมู่บ้าน ลักษณะการดำเนินการคล้ายคลึงกัน

(๓) กลุ่มชาวเขา บ้านเข็กน้อย มีประเพณีที่โดดเด่นแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ เมื่อถึงประเพณีนั้น ๆ ชาวบ้านเข็กน้อยที่ไปทำมาหากินต่างถิ่นก็จะเดินทางกลับมาเพื่อร่วมประเพณี โดยที่ประเพณีบางอย่างจะกระทำการกินเฉพาะคนในตระกูลหรือแข่งเดี่ยวกันเท่านั้น ประเพณีที่ถือเป็นเอกลักษณ์คือ ประเพณีการกินข้าวใหม่ และประเพณีปีใหม่มัง

ประเพณีการกินข้าวใหม่จะทำกันในเดือนตุลาคมของทุกปี ข้าวใหม่คือข้าวที่ปลูกขึ้นมาเพื่อที่จะเซ่นถวายให้กับผีปู่พญาย่า จะเริ่มเกี่ยวได้มีอ่วรงข้าวสุกแต่ยังไม่เหลืองมาก นำข้าวเปลือกที่นวดเรียบร้อยแล้วมาคั่วให้เม็ดข้าวแข็งและเปลือกข้าวแห้งเพื่อให้สะดวกในการตำข้าว ในอดีตนั้นนิยมการทำข้าวด้วยครกกระเดื่อง เมื่อตำเสร็จเรียบร้อยก็จะนำข้าวมาหุงเพื่อเซ่นไหว้ผีปู่พญาย่า ทำโดยการนำไปต้มผู้มาเซ่นไหว้ตรงฝีประทุกก่อน สำหรับประเพณีปีใหม่มัง เริ่มต้นวันขึ้น ๑ ค่ำเดือน ๑ นับตามจันทรคติ ข้าวมังทุกเศษทุกวัยต่างก็กล่าวถึงและรอดอยโอกาสได้ชมและโภณลูกช่วง ตีลูกช่วง คนหนุ่มสาวจะมองหาครุ่กซึ่วิต คนเฒ่าคนแก่จะมองหาลูกสะไภ้ หรือลูกเบยหวานเขยในอนาคต ประเพณีดังกล่าวเนี้ยในกลุ่มพื้นเมืองและกลุ่มชาวไทยหล่ำ จะไม่มีการดำเนินการลักษณะเช่นนี้ แม้จะมีความเชื่อที่ใกล้เคียงกัน แต่กระบวนการจัดกิจกรรมก็แตกต่างกัน

(๔) กลุ่มชาวบ้านน้ำเลา เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีภาษาพูดเป็นของตนเอง อันเป็นภาษามอยโบราณสิ่งที่ยึดเหนี่ยวนำในชุมชนบ้านน้ำเลา หากออกจากบ้านไปทำงานรับจ้างต่างจังหวัดแล้วจะต้องเดินทางกลับมายังบ้านน้ำเลานั้นก็คือ “ประเพณีพันตรุษ” หรือ “รำตรุษ” ซึ่งเป็นประเพณีที่จัดขึ้นประจำทุกปีในช่วงวันสิ้นปีเก่าไทยคือก่อนวันสงกรานต์ คำว่า “วันตรุษ” ถือเป็นส่วนหนึ่งของที่มาของการเรียกประเพณีนี้ว่า “พันตรุษ” นั้นเอง สิ่งสำคัญในการประกอบพิธีจะใช้ต้นตรุษ ซึ่งเป็นต้นไม้ชนิดหนึ่งมีลักษณะคล้ายต้นข่าและต้นกระเทือ ต้นตรุษจะพบได้ในป่าลึกทางด้านทิศเหนือของบ้านน้ำเลา จะพบมากในบริเวณที่เป็นหุบเขาและมีน้ำไหล หรือบริเวณที่มีความชุ่มเย็น ประเพณีวัฒนธรรมดังกล่าวเป็นເບົາຫລວມให้ชาวบ้านน้ำเลา มีความร่วมมือร่วมใจสมัครสamaນมัคคิกัน แม้จะไปอยู่ต่างถิ่น เมื่อถึงช่วงที่จัดประเพณีนั้น ๆ ก็จะเดินทางกลับมาร่วมพิธีเพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ประเพณีนี้เป็นสิ่งที่เกิดจากความเชื่อของชาวบ้านน้ำเลา ที่มีประวัติความเป็นมาที่อิงอาศัยป่าไม้และธรรมชาติ

จะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกัน สิ่งที่เหมือนกันคือเมื่อถึงเวลาที่ทางชุมชนจะจัดกิจกรรมหรือประเพณีวัฒนธรรมนั้น คนในห้องถิ่นไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็จะเดินทางกลับมาร่วมกิจกรรม เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของตนเอง ส่วนที่แตกต่างกันคือ ประเพณีวัฒนธรรมจะมีลักษณะที่ไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับความเชื่อของชุมชนนั้น ๆ

๒) ด้านการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น

เครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จะมีลักษณะการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นที่คล้ายคลึงกัน ผ่านองค์กรภาครัฐและเอกชน กล่าวคือ อาศัยกิจกรรมชุมชน จากชุมชนหนึ่งไปยังชุมชนหนึ่ง อาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศร่วมสมัย ได้แก่

(๑) ยูทูฟ ในปัจจุบันมักจะปราภูมิเห็นการเผยแพร่วัฒนธรรมของชนเผ่าหรือชาติพันธุ์ต่าง ๆ ผ่านยูทูฟ เป็นจำนวนมาก ทำให้คนทั่วไปได้รับทราบรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

(๒) เฟสบุ๊ค เป็นสื่ออีกอย่างหนึ่งที่สร้างความเข้าใจแก่คนทั่วไปอย่างรวดเร็วและสามารถสอบถามรายละเอียดได้

(๓) สื่อหนังสือพิมพ์

(๔) โทรทัศน์ อันเป็นสื่อที่เข้าถึงคนทุกเพศทุกวัย

(๕) สื่อออนไลน์ อัน

ไม่ว่าจะเป็นการเผยแพร่ลักษณะใดก็มุ่งเน้นประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปได้รับทราบประเด็นวัฒนธรรมชุมชน เช่น การจัดประเพณีใหม่ มัง ก้อศัยสื่อหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมประจำท้องถิ่นเพื่อเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมนั้น อันเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันมิให้คนในท้องถิ่นลืมเลือนวัฒนธรรมของตนเอง แม้จะมีวัฒนธรรมอื่นเข้ามา ก็ตาม

๓) ด้านการเข้าร่วมจัดกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม

การเข้าร่วมจัดกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมนั้น เครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์จะมีการดำเนินการเหมือนกันบ้าง แต่ก็ต่างกันบ้าง ส่วนใหญ่จะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ได้แก่

(๑) การสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นโดยการบอกกล่าวหรือให้ศึกษาทำความเข้าใจ และนำพาปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรม

(๒) การรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างมูลค่าแก่สิ่งนั้น ๆ ให้กลายเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนเป็นอย่างดียิ่ง

(๓) การจัดกิจกรรมการอกร้านในเทศบาลต่าง ๆ ด้วยจังหวัดเพชรบูรณ์มีกิจกรรมที่ดำเนินงานทุกอำเภอ แต่ละครั้งจะมีการนำเสนอศิลปวัฒนธรรมไปแสดง และนำเสนอผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นไปจำหน่าย รวมถึงมีการจัดนิทรรศการวัฒนธรรมประเพณีนั้น ๆ ด้วย

๔) ด้านการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม

การดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นโดยหน่วยงานภาครัฐ ได้เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม เพราะประเพณีวัฒนธรรมแต่ละอย่างนั้นเกิดขึ้นจากความเชื่อของทุกคนในชุมชน หากไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนก็ไม่สามารถดำเนินงานได้ ได้โดยที่ประเพณีเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตรุ่มนั้นเอง ภาครัฐจึงได้มีนโยบายในการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้คงอยู่ โดยจัดกิจกรรมมากมาย เช่น กิจกรรมการรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน การร่วมกันปลูกป่าเพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ การจัดประเพณีหรือเทศบาลต่าง ๆ เป็นต้น ในการดำเนินงานส่วนใหญ่องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งใกล้ชิดกับชุมชนจะเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมี

ส่วนร่วมในการดำเนินงาน ให้ข้อคิดความเห็น เนื่องจากวัฒนธรรมเหล่านั้นเกิดจากความเชื่อของชุมชน หากคนในชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมจะประสบความสำเร็จได้ยาก

๔) ด้านการให้ความรู้การอนุรักษ์

ในประเด็นดังกล่าวพบว่า เครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมเมื่อกัน ผ่านหน่วยงานภาครัฐและชุมชน ได้แก่

(๑) จัดอบรมชาวบ้านเพื่อให้ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งทำให้ชาวบ้านมีความรู้ว่าสิ่งใดเป็นวัฒนธรรมของชุมชนตนเองบ้าง และควรจะมีการห่วงแห่งหรือรักษาไว้อย่างไร

(๒) จัดเวทีประชาคมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม เป็นกิจกรรมที่สร้างความตระหนักในการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยที่ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน

(๓) ดำเนินการจัดตั้งจุดประชาสัมพันธ์หรือศูนย์วัฒนธรรม เพื่อให้คนทั่วไปได้รับทราบเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน

(๔) จัดกิจกรรมรักษาวัฒนธรรมประเพณี เพื่อปลูกฝังให้คนในท้องถิ่นและเยาวชนได้สัมผักรักและห่วงแห่งวัฒนธรรมของตนเอง

๔.๑.๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการอนุรักษ์การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

จากการสัมภาษณ์เครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์จัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรม พบร้า มีปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะที่จะทำให้เกิดความมั่นคง ยั่งยืนทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ดังนี้

๑) ปัญหาอุปสรรค

(๑) นโยบายภาครัฐไม่มีความชัดเจนในการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรม เพราะขาดการต่อเนื่องในแต่ละรัฐบาล การวางแผนรอบนโยบายไม่สามารถตอบสนองความต้องการในระยะยาวได้

(๒) การเปลี่ยนแปลงทางความเชื่อและค่านิยม ทำให้มีผลต่อการดำเนินงานอนุรักษ์วัฒนธรรม เพราะหากชุมชนมีความเชื่อที่เปลี่ยนแปลงไปจะทำให้ยากต่อการอนุรักษ์ เช่น วัฒนธรรมการลงแขกอันแสดงถึงความมีน้ำใจต่อกัน ปัจจุบันได้เลื่อนหายไป

(๓) การเปลี่ยนแปลงของชุมชน จากชุมชนชนบทมาเป็นชุมชนเมือง เป็นสาเหตุให้การอนุรักษ์จัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเป็นไปได้ยาก

(๔) ความชัดแย้งทางความคิดและการปฏิริษะว่าคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่า โดยที่การอนุรักษ์จะเริ่มจากผู้ใหญ่หรือคนรุ่นเก่าที่มีประสบการณ์มาก่อน เพราะเทคโนโลยีเจริญรวดเร็วเกินไปทำให้บางชาติพันธุ์ปรับตัวไม่ทัน ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากสื่อเทคโนโลยีเหล่านั้นได้

(๕) นโยบายภาครัฐที่เปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีชีวิตการเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ การจัดกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีพ洛อยได้รับผลกระทบไปด้วย

๒) ข้อเสนอแนะ

(๑) หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดนโยบายให้รัดกุม และดำเนินงานให้เป็นรูปธรรมโดยที่สามารถนำสู่ความมั่นคงและยั่งยืนได้

(๒) ผู้มีหน้าที่ในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม ควรจัดกิจกรรมปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องแก่เยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีตั้งแต่เริ่มต้น

(๓) แต่ละครอบครัวควรตระหนักในการปลูกฝังวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่บุตรหลาน และครูอาจารย์หรือสถาบันการศึกษาถ้าหากความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อให้รู้สึกรักและห่วงเห็นแนะนำโดยชีวิตที่ได้จากการวัฒนธรรมประเพณีนั้น ๆ

(๔) การดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวกับuhnบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ควรจะมีการประชาคมให้รู้ทั่วโลก เพื่อป้องกันความเข้าใจคลาดเคลื่อนของคนในชุมชน

(๕) การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ควรต่อเนื่องกันและร่วมมือกันเป็นสายใยไม่ใช่ต่างคนต่างทำ หรือต่างคนต่างออกแบบนโยบาย โดยที่มีกลุ่มเป้าหมายเดียวกัน

๓) รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ข้อเท็จจริงเกี่ยวนี้องกับนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีแนวคิดเกี่ยวกับบริบทเชิงพื้นที่ จึงทำให้มองเห็นภาพความเข้าใจต่อพื้นฐานความคิดและแนวทางการดำเนินวิธีชีวิตของชุมชน ผ่านระบบการมีส่วนร่วมในรูปแบบของนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ดังนี้

(๑) แนวคิดระบบการจัดการในรูปแบบของนิเวศวิทยาวัฒนธรรม แนวคิดระบบเครือข่ายของพื้นที่ ในแหล่งชุมชนเป็นการบูรณาการการจัดการการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้งในเรื่อง เกษตรกรรม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในชุมชนและแหล่งกำเนิดประเพณีเป็นองค์รวมและเป็นระบบ ทั้งหมู่บ้านหรือกลุ่มชาติพันธุ์แบบพึ่งพาอาศัย โดยอาศัยการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ ในกระบวนการถ่ายทอด และระบบนิเวศเป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างกลไกด้านต่างๆ เพื่อขยายโอกาสและศักยภาพเชิงพื้นที่ ให้มีความหลากหลาย การให้บริการทางนิเวศ ความสามารถในการฟื้นฟูผืนดินของพื้นที่และการถ่ายทอดวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

(๒) หลักการทำงานของการจัดการนิเวศวิทยาในรูปแบบของนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรมเครือข่าย และกลุ่มชาติพันธุ์ ทำงานด้วยหลักการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเครือข่ายที่

สัมพันธ์กับระบบนิเวศในแหล่งกำเนิดและกลุ่มชาติพันธุ์ ให้เกิดการกระจายตัวของกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมเครือข่ายและกลุ่มชาติพันธุ์อย่างทั่วถึง ซึ่งเป็นไปตามหลักการอนุรักษ์ระบบนิเวศ

(๓) กลไกกระบวนการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมในรูปแบบของนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรมเครือข่าย และกลุ่มชาติพันธุ์ กลไกการสร้างผลประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ชุมชนแต่ละแห่ง ตามความเชื่อ ตามภูมิปัญญา และตามนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเครือข่าย และกลุ่มชาติพันธุ์โดยมีบทบาทเสมือนเป็นพ่อแม่เลี้ยงดูชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งอาหาร ปักป้องภัยพิบัติ ช่วยฟื้นฟูสภาพแวดล้อมชุมชนและอนุรักษ์ทรัพยากรชุมชนโดยมีแนวทางป้องกันไม่ให้พื้นที่วัฒนธรรมทำลายทำหน้าที่กำจัดปัจจัยการเกิดปัญหาทำลายวัฒนธรรมของตัวเองและควบคุมการลุกຄามของชาติอื่นอีกทั้งยังส่งเสริมกระบวนการกระจายความร่วมมือในการสืบสานวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนให้คงอยู่ต่อไป

กลไกการประสานผลประโยชน์ได้แก่ ชุมชน เครือข่ายและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ต่างมีบทบาทเป็นตัวเชื่อมและประสานประโยชน์ให้กระบวนการทางวัฒนธรรม สามารถกระจายตัวไปทั่วหมู่บ้าน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและปรับเปลี่ยนสถานะทางกายภาพของการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรม และพื้นที่ของชุมชน ให้มีศักยภาพต่อการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเครือข่ายสู่พื้นที่ของชุมชนและอนุรักษ์ระบบนิเวศ โดยการรักษาวัฒนธรรมประเพณีให้คงอยู่ ตลอดจนทำหน้าที่เป็นเหตุปัจจัยให้เกิดวงจรป้อนกลับย้อนไปเริ่มต้นกระบวนการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

(๔) รูปแบบของความยั่งยืน การนำวัฒนธรรมเข้าร่วมกับความยั่งยืนวัฒนธรรมได้ปรากฏขึ้นในมิติความยั่งยืนทางสังคม ความยั่งยืนทางสังคมนั้นประกอบด้วยการแก้ไขปัญหาความยากจน การลงทุนทางสังคมโดยเน้นไปที่การศึกษา สาธารณสุข การดูแลรับผิดชอบสภาพแวดล้อมของมนุษย์ และสังคมให้มีความปลดภัย รวมทั้งสิทธิมนุษยชนและความเป็นธรรมในสังคม ซึ่งไม่ได้ครอบคลุมหรือเน้นไปที่ประเด็นทางวัฒนธรรมมากนัก ทำให้เริ่มมีการแยก หรือเฉพาะเจาะจงอกรากเป็นบทบาทหนึ่งในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้นิยามความหมายว่าวัฒนธรรม คือ องค์รวมที่มีความซับซ้อนของจิตวิญญาณ วัฒน ภูมิปัญญา อารมณ์ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวของสังคมนั้น ๆ และความยั่งยืนทางวัฒนธรรมสามารถให้คำนิยามได้ คือ ความสามารถที่จะเก็บรักษาไว้ซึ่งลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมนั้นๆ และยินยอมให้เปลี่ยนแปลงได้ในหนทางวิธีการที่สอดคล้องกับค่านิยมทางวัฒนธรรมของประชาชน และในมุมมองของความยั่งยืนทางวัฒนธรรม คือ การวิเคราะห์ในนิยามของทุนทางวัฒนธรรม ที่อธิบายโดยประเพณี ค่านิยม มรดก สถานที่ ศิลปะ ความหลากหลาย และประวัติศาสตร์ของสังคม ซึ่งมีทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้และสืบทอดจากรุ่นอดีตส่งผ่านไปสู่รุ่นอนาคต

เหตุผลที่ต้องพิจารณาความยั่งยืนทางวัฒนธรรมเนื่องจากความต้องการการเปลี่ยนทางวัฒนธรรมทั้งในส่วนบุคคล และสังคม ซึ่งในบริบทนี้ ความยั่งยืนได้อ้างถึงประชาชนต้องเปลี่ยนพฤติกรรม รูปแบบการบริโภค รวมทั้งการปรับตัวไปสู่วิถีชีวิตที่translate หนาถึงความยั่งยืน และตัววัฒนธรรมเองต้องการการปกป้องจากโลกทุนนิยม แรงกดดันจากตลาดที่สร้างความกลัวที่จะสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และยังเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเพื่อคนรุ่นต่อไป รวมทั้งให้เกิดความรู้สึกต่อสถานที่ ขึ้นกับคนในพื้นที่นั้น และเชื่อมโยงกับการฟื้นฟูและปกป้ององค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถถ่ายทอดสืบท่อได้ และยังเป็นการทำความเข้าใจใหม่ว่าความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมกับความยั่งยืน คือ ความยั่งยืนอยู่บนเศรษฐกิจพอเพียงและอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่น นำไปสู่การออกแบบที่ยั่งยืนที่ให้ความเคารพต่อความสำคัญกับเอกลักษณ์ของท้องถิ่น โดยผสมผสานจากอดีต ปัจจุบัน เพื่อประโยชน์และคุณค่าในอนาคต นำไปสู่การวางแผนในระดับต่างๆ ที่ผสมผสานมุ่งมองทั้งด้านวัฒนธรรม อัตลักษณ์ ตัวตนของท้องถิ่นเข้ากับสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ สอดคล้องกับ ที่กล่าวว่าการเป็นสมัยใหม่รวมทั้งโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดความเป็นไปได้ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดความผิดปกติที่แตกต่างไปของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสัญญาณเตือนของการสูญเสียความหลากหลายทางวัฒนธรรม ดังนั้นความแตกต่างระหว่างรูปแบบการพัฒนาตามแบบทุนนิยมบ่อยครั้งที่วัฒนธรรมคือปัจจัยที่รบกวนหรือขัดขวางการพัฒนา

ดังนั้นถ้าไม่พิจารณาหรือคำนึงถึงความยั่งยืนทางวัฒนธรรมก็เท่ากับว่าในอนาคตเราจะยอมที่จะสูญเสียมรดกของความเป็นมนุษย์ที่สั่งสมกันมาจากอดีต ตัวตนของท้องถิ่นก็จะหายไป กลายเป็นเหมือนกับไปหมดทุกแห่ง สิ่งที่ถ่ายทอดสืบท่อ ก็จะสูญหายไป เปรียบเสมือน “ต้นไม้ใหญ่ที่ไร้รากแก้ว ไม่นานก็จะตายไป” โลกที่เป็นที่อาศัยของมนุษย์จึงไม่สามารถพิจารณาเพียงความยั่งยืนในสิ่งที่จับต้องได้เท่านั้น แต่สิ่งที่เป็นจิตวิญญาณ ภูมิปัญญา ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของสังคม ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ดังนั้นความยั่งยืนจึงจำเป็นที่ต้องพิจารณาถึงความยั่งยืนร่วมกับวัฒนธรรม

โดยทั่วไปแล้วความยั่งยืนได้อธิบายอย่างกว้าง ๆ และในระดับประเทศ และไม่นานมานี้ได้เริ่มประยุกต์ไปใช้อธิบายในระดับที่เล็กลงทั้งในระดับเมือง และระดับชุมชน นั่นหมายความว่า ความยั่งยืนได้เริ่มพิจารณา ย้อนกลับไปสู่ท้องถิ่น และย้อนกลับไปให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมให้กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของความยั่งยืน และแยกส่วนออกจากสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืน ย่อมต้องรวมวัฒนธรรมเข้าไปเป็นส่วนประกอบสำคัญ เรื่องของวิสัยทัศน์และกระบวนการ ไม่ใช่การผลิตที่มีการสิ้นสุด การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการปรับตัวไปสู่การดำเนินชีวิตในรูปแบบใหม่ สร้างสมดุล และความเป็นธรรมในการกระจายสินค้า และทรัพยากรบนโลก การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องคำมั่นวิถีการบริโภคและกระบวนการตัดสินใจซึ่งอยู่บนฐานเศรษฐกิจ แต่การ

ปรับตัวการเปลี่ยนแปลงทางจริยธรรม คุณธรรมของมนุษย์ที่นำไปสู่ความยั่งยืนยังไม่ได้เกิดขึ้นอย่างจริงจัง ซึ่งวัฒนธรรม คือ มิติที่สำคัญของความยั่งยืนแต่ยังขาดความเข้าใจว่าวัฒนธรรมเกี่ยวข้องอย่างไร และจะนำไปสู่ความยั่งยืนได้อย่างไร ในวิถีกรรมของการพัฒนาที่ยั่งยืนยังขาดการพิจารณาทางด้านวัฒนธรรม และคำถาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมถูกซ่อนอยู่ด้านหลังประเด็นเริ่มต้นอย่างเรื่องของสิ่งแวดล้อมและสังคม การพัฒนาควรเริ่มต้นที่ห้องถินและเริ่มต้นที่ทุกคน และทุกวัน ซึ่งสิงหาล้านี้ คือจุดเริ่มต้นของบริบทที่นำไปสู่ความยั่งยืน ดังนั้น มิติของความยั่งยืนต้องหมุนกลับมาที่ห้องถิน (local turn) และหัวใจสำคัญของห้องถิน ก็คือ วัฒนธรรม และทุนทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้การอธิบายความยั่งยืนที่พยายามอธิบายในระดับที่เล็กลงจึงต้องอธิบายในสิ่งที่เป็นห้องถินซึ่งมีวัฒนธรรมเป็นหัวใจสำคัญและใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ซึ่งสามารถช่วยให้เกิดการพัฒนาไปสู่รูปแบบความยั่งยืนที่เหมาะสมได้ ดังนั้นการพัฒนาวัฒนธรรมจึงเป็นราากฐานที่สำคัญที่ควรเริ่มต้นเข้าไปมีส่วนร่วมในรูปแบบการพัฒนาในปัจจุบัน และสามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาในมิติอื่น เช่น สาธารณสุข ที่อยู่อาศัย การศึกษา ความยั่งยืน สิ่งแวดล้อม ซึ่งเมื่อร่วมกับการมองอย่างผสานรวมระหว่างมิติวัฒนธรรมกับมิติอื่นๆ แล้วจะส่งผลให้เกิดองค์ประกอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีรูปแบบของความยั่งยืนที่พิจารณาวัฒนธรรมร่วมด้วย การนำวัฒนธรรมมาพิจารณาร่วมกับความยั่งยืนต้องเริ่มจากการเปลี่ยนมุมมองที่มีอยู่ในปัจจุบันของบุคคลที่มองถึงความเติบโต ต้องเปลี่ยนไปมองถึงเรื่องความสมดุล รวมถึงเปลี่ยนแนวคิดจากการแข่งขัน ไปสู่การร่วมมือกัน และเปลี่ยนมุมมองจากการมุ่งเน้นพัฒนาเศรษฐกิจ ไปสู่มุมมองที่หลากหลายมิติ หากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นั่นคือการพัฒนาครรต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุกด้านอย่างสมดุลบนพื้นฐานของทรัพยากร ภูมิปัญญา วัฒนธรรม การมีส่วนร่วม ความเคารพซึ่งกันและกัน และความเท่าเทียมกัน จากที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อมิติของความยั่งยืนได้หมุนย้อนกลับมาที่ผู้คนและห้องถิน ซึ่งหัวใจสำคัญของห้องถินก็คือ ทุนทางวัฒนธรรม เช่น ประเพณี มรดกภูมิปัญญา สถานที่ ที่ถ่ายทอดจากอดีตสู่ปัจจุบันและ ต่อเนื่องไปสู่อนาคต นั่นก็คือเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และห้องถินที่อยู่ในพื้นที่ต่างกันย่อมมีพื้นฐานหรือสภาพแวดล้อมที่ต่างกันนั่นคือทุนทางธรรมชาติ ซึ่งสภาพแวดล้อมที่ต่างกันส่วนหนึ่งได้หล่อหลอม และกำหนดตัวตนทางวัฒนธรรมและตัวตนทางกายภาพของแต่ละพื้นที่ให้ต่างกันออกไป นั่นคือความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อม การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม การใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อม รวมถึงระบบนิเวศที่เป็นความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ความยั่งยืนของพื้นที่จึงควรถูกกำหนดโดยกรอบของมิติทางวัฒนธรรมผสานไปกับกรอบมิติของระบบกายภาพ กล่าวคือ มิติวัฒนธรรมต้องประสานความถูกต้องเทียงธรรมกับมิติสิ่งแวดล้อม และสามารถดำเนินชีวิตและอยู่ได้ในมิติเศรษฐกิจ และมิติเศรษฐกิจต้องมีความรับผิดชอบต่อมิติสิ่งแวดล้อม ซึ่งนั่นคือความยั่งยืนที่แท้จริงที่คำนึงถึงกรอบของ “ระบบในเวลาวัฒนธรรม” ที่เป็นสิ่งบ่งชี้ถึงตัวตนของพื้นที่ที่แตกต่าง

กันทั้งด้านกายภาพและวัฒนธรรม ซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนควรพิจารณาบนพื้นฐานจากสิ่งที่เป็นตัวตนของพื้นที่นั้นคือ การพัฒนาที่คำนึงถึงต้นทุนทางวัฒนธรรม และต้นทุนทางธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่นั้น เป็นพื้นฐานในการพัฒนาต่างๆ โดยที่ได้ให้คำนิยามนิเวศวัฒนธรรม คือ การศึกษาถึงกระบวนการปรับตัวโดยธรรมชาติของมนุษย์ และรูปแบบวัฒนธรรมมีพื้นฐานการปรับตัวมาจากการมนุษย์ซึ่งได้ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ คือ ความสัมพันธ์ในท้องถิ่นที่ผู้คนหลายกลุ่มหรือหลายชาติพันธุ์เข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นบ้านเป็นเมืองขึ้น โดยมีพื้นฐานมาจากภูมิวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงลักษณะภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ในอาณาบริเวณใดบริเวณหนึ่งอันสัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองของคนในท้องถิ่น จนเป็นที่รู้จักร่วมกัน และมีการกำหนดนามชื่อเป็นสถานที่ต่างๆ โดยอาจสร้างเป็นตำนานขึ้นมาอธิบายความเป็นมา ความหมาย ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เห็นได้ว่า สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เพราะสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นย่อมอยู่บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติในพื้นที่นั้น นั่นคือ ความสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ด้านนิเวศวัฒนธรรมเป็นศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม และนักมานุษยวิทยาแนวโน้มนิเวศวัฒนธรรมเชื่อว่าวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและมีผลซึ่งกันและกันอย่างแยกไม่ออกร ในยุคที่เทคโนโลยีอยู่ในระดับต่ำ มนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม แต่เมื่อเทคโนโลยีก้าวหน้าขึ้นมนุษย์ ก็สามารถดัดแปลงสภาพแวดล้อมได้มากขึ้น อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมก็ลดน้อยลงแต่ลักษณะทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีจะยังคงอยู่ และสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง พื้นที่ธรรมชาติที่ผู้คนพากันมาตั้งถิ่นฐานเป็นบ้านและเป็นเมืองขึ้นมา โดยมีการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติร่วมกัน สร้างความรู้ร่วมกันในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดสรรทรัพยากรระหว่างกัน รวมทั้งการกำหนด นิเวศวิทยาวัฒนธรรม : ภูมิแจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนแบบแผน ประเพณีในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมร่วมกันซึ่งความเป็นท้องถิ่นอยู่ตรงความเป็นนิเวศวัฒนธรรมได้ทำการศึกษาการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานนิเวศวัฒนธรรมที่ชุมชนควรพัฒนาอยู่บนพื้นฐานการมีปฏิสัมพันธ์เกือกุลกันระหว่างสิ่งมีชีวิตที่อยู่ร่วมกันในพื้นที่นั้น ดังนั้นนิเวศวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญต่อพื้นที่นี้องจากเป็นแนวคิดที่อยู่บนพื้นฐานของการทำความเข้าใจพื้นที่ทั้งความเข้าใจในเรื่องกายภาพ และความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมผู้คน และอยู่บนวิถีของความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมเท่าที่ควรจะเป็นเพื่อเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วม กับสภาพแวดล้อม คือ มนุษย์ปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมและใช้ทรัพยากรเพื่อบริโภคอย่างพอเพียง ดังนั้nnนิเวศวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวตน ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นถึงเอกลักษณ์ คุณค่า และความสำคัญของพื้นที่ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม นั่นเท่ากับว่าหากการพัฒนาได้ให้ความสำคัญกับความเป็นท้องถิ่น โดยทำความเข้าใจได้จากระบบมนิเวศวัฒนธรรมแล้ว การพัฒนาที่

เกิดขึ้นก็น่าจะเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับตัวตนของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน ซึ่งนำไปสู่ การตอบคำถามของความยั่งยืนในการพัฒนาได้

๔.๒ อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นการศึกษาความร่วมมือการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เปรียบเทียบความร่วมมือการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้นำของชุมชน และชาวบ้านให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง วัฒนธรรมเป็นอย่างดี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คุณที่ร่วมกันทำกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นงานบุญประจำของชุมชน เช่น การจัดงานเลี้ยงเจ้าฟ่อประจำหมู่บ้าน ที่ชาวบ้านควรพนับถือ หากว่าผู้นำไม่เอาใจใส่ในเรื่องวัฒนธรรม การดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ไม่สามารถสร้างเครือข่ายชุมชนได้ ในการจัดกิจกรรม ประเพณีทุกครั้ง ที่ได้ประชาสัมพันธ์ โดยการให้ลูกหลาน เยาวชนได้รับรู้ถึงกิจกรรมที่จัดขึ้น ได้เห็นความสำคัญวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนของตนเองที่คุณค่าแก่การรักษาไว้ให้ทราบนานเท่านานสีบี๊ป การเข้าร่วมจัดกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม กิจกรรมประเพณีที่จัดขึ้น มีการเชิญชวนให้เข้าร่วมอย่างพร้อมเพียงกัน เพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนอาไว้ให้คงอยู่ เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ให้ประชาชน เยาวชนเข้ามาร่วมกิจกรรม เป็นการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน เปิดโอกาสให้จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณี การให้ความรู้การอนุรักษ์ ชาวบ้านในชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนอาไว้ ตลอดทั้งวิถีชีวิต

ในปัจจุบัน แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีการร่วมมือในการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรม แม่บางครั้งอาจมองว่าเป็นความร่วมมือเพียงเล็กน้อย แต่สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์แล้ว เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและความยั่งยืนอย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตาม ลักษณะความร่วมมือการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมแต่ละชาติพันธุ์ที่เหมือนกันบ้าง แตกต่างกันบ้าง ขึ้นอยู่กับการเป็นอยู่ของชุมชนนั้น ๆ

เครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จะมีลักษณะการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นที่คล้ายคลึงกัน ผ่านองค์กรภาครัฐและเอกชน กล่าวคือ อาศัยกิจกรรมชุมชน จากชุมชนหนึ่งไปยังชุมชนหนึ่ง อาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศร่วมสมัย ได้แก่ ยูทูพ เพสบุ๊ค สื่อหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ สื่อออนไลน์อื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเผยแพร่ลักษณะได้ก็มุ่งเน้นประชาสัมพันธ์

ให้คนทั่วไปได้รับทราบ ประเพณีวัฒนธรรมชุมชน เช่น การจัดประเพณีปีใหม่เมือง ก็อาศัยสื่อ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมประจำท้องถิ่น เพื่อเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมนั้น ๆ อันเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันมีให้คนในท้องถิ่นลืมเลือนวัฒนธรรม ของตนเอง แม้จะมีวัฒนธรรมอื่นเข้ามาปกติ

การเข้าร่วมจัดกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมนั้น เครื่อข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธ์ จะมีการดำเนินการเหมือนกันบ้าง แต่ก็ต่างกันบ้าง ส่วนใหญ่จะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ได้แก่ การสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นโดยการบอกล่าвуหรือให้ศึกษาทำความเข้าใจ และนำพาปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรม การรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อแพร่ปฐมพัฒนาต่าง ๆ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างมูลค่าแก่สิ่งนั้น ๆ ให้กล้ายเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนเป็นอย่างดียิ่ง การจัดกิจกรรมการอกร้านในเทศบาลต่าง ๆ ด้วยจังหวัดเพชรบูรณ์มีกิจกรรมที่ดำเนินงานทุกอำเภอ แต่ละครั้งจะมีการนำอาชีลปวัฒนธรรมไปแสดง และนำอาชีลปัฒนาต์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นไปจำหน่าย รวมถึงมีการจัดนิทรรศการวัฒนธรรม ประเพณีนั้น ๆ ด้วย การเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม การดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นโดยหน่วยงานภาครัฐ ได้เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม เพราะประเพณีวัฒนธรรมแต่ละอย่างนั้นเกิดขึ้นจากความเชื่อของทุกคนในชุมชน หากไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนก็ไม่สามารถดำเนินงานได้ ๆ ได้ โดยที่ประเพณีเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชุมชนนั้นเอง ภาครัฐจึงได้มีนโยบายในการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้คงอยู่ โดยจัดกิจกรรมมากมาย เช่น กิจกรรมการรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน การร่วมกันปลูกป่าเพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ การจัดประเพณีหรือเทศบาลต่าง ๆ เป็นต้น ในการดำเนินงานส่วนใหญ่องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งใกล้ชิดกับชุมชนจะเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ให้ข้อคิดความเห็น เนื่องจากวัฒนธรรมเหล่านั้นเกิดจากความเชื่อของชุมชน หากคนในชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมจะประสบความสำเร็จได้ยาก การให้ความรู้การอนุรักษ์ ในประเด็นดังกล่าวพบว่า เครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธ์มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมเหมือนกัน ผ่านหน่วยงานภาครัฐและชุมชน ได้แก่ จัดอบรมชาวบ้านเพื่อให้ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งทำให้ชาวบ้านมีความรู้ว่าสิ่งใดเป็นวัฒนธรรมของชุมชนตนเองบ้าง และควรจะมีการวางแผนหรือรักษาไว้อย่างไร จัดเวทีประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรม เป็นกิจกรรมที่สร้างความตระหนักในการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยที่ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน ดำเนินการจัดตั้งจุดประชาสัมพันธ์หรือศูนย์วัฒนธรรม เพื่อให้คนทั่วไปได้รับทราบเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน จัดกิจกรรมรักษา วัฒนธรรมประเพณี เพื่อปลูกฝังให้คนในท้องถิ่นและเยาวชนได้สำนึกรักและหวงแหนวัฒนธรรมของตนเอง

๔.๓ ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๔.๓.๑ ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

เนื่องจากการระบุการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเป็นหน้าที่โดยตรงของหน่วยงานภาครัฐ แม้ชุมชนจะเป็นผู้มีส่วนได้เสีย แต่ก็ไม่สามารถดำเนินการเองได้หากไม่มีภาครัฐเข้ามามีส่วนในการบริหารจัดการ ดังนั้นคณะกรรมการจัดการนิเวศวิทยาจึงขอเสนอแนะด้านนโยบายดังนี้

- ๑) ภาครัฐควรกำหนดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์พื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเป็นรูปแบบและสนับสนับส่งเสริมงบประมาณในการดำเนินงานทุกขั้นตอน
- ๒) หน่วยงานภาครัฐหรือส่วนงานที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นรูปธรรม โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน
- ๓) ควรสร้างจิตสำนึกรักภักดีแก่ทุกกลุ่มชนหรือทุกภาคส่วนในอันที่จะหันมาใส่ใจในการรักษาวัฒนธรรมของตนเอง ไม่ให้เลือนหายไป โดยร่วมจัดกิจกรรมการอบรม การให้ความรู้
- ๔) องค์การบริหารส่วนตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจะมีนโยบายในการส่งเสริมสร้างองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมแก่เยาวชนให้มากกว่าที่เป็นอยู่

๔.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรมีการศึกษาแบบเจาะลึกเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของแต่ละชาติพันธุ์ เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับการเป็นอยู่ที่แท้จริง และเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับชาติพันธุ์นั้น ๆ
- ๒) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ว่า มีความเหมือนกัน หรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง และส่วนใดที่ควรอนุรักษ์ไว้ โดยควรอนุรักษ์ด้วยวิธีใด
- ๓) ควรศึกษาเจาะลึกวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่ง เพื่อให้ทราบและสามารถอุดหนูเรียนได้อย่างซั้ดเจน นำสู่สาธารณะอย่างเป็นรูปธรรม
- ๔) ควรศึกษาถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่ง โดยเฉพาะ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปัจจุบันภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

มหามหาวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหามหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมสงเสริมการปกครองทองถิน. แผนกลยุทธการบริหารทรัพยากรบุคคลกรมสงเสริมการปกครอง
ทองถินประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๐. กรุงเทพมหานคร: กรมสงเสริมการปกครอง
ทองถิน, ๒๕๕๐.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรมพัฒนาสำหรับเด็กแห่งสหประชาชาติ,
๒๕๑๖.

กฤษดา บุญชัย. เกษตรกรรมยั่งยืน : อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับปัญหาการเกษตรและอัตลักษณ์
ชวนนาไทย. นนทบุรี: คณะกรรมการจัดงานมหกรรมเกษตรกรรมยั่งยืน, ๒๕๔๗.

ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. ชาวเขา. กรุงเทพมหานคร: แพร่พิพิธ, ๒๕๓๘.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระ
เกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์
เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดเพชรบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: ครุสภากาดพร้าว,
๒๕๔๓.

งามพิศ สัตย์ส่วน. วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทย : การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร
, ๒๕๔๕.

. วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทยและนานาชาติ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

- . หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสกาว,
๒๕๕๑.
- . หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: รามาการพิมพ์, ๒๕๔๓.
ชนัญ วงศ์วิภาค. นิเวศวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปกร, ๒๕๓๙.
ธงชัย สันติวงศ์. หลักการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพาณิช, ๒๕๔๑.
ธีรรุณ บุญยภรณ์ และ วีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. พื้นฐานการบริหารงานอุตสาหกรรม.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า, ๒๕๔๔.
- นิยมพรรณ วรรณศิริ. มนุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐.
ประเทือง เครื่องหงส์. ชาวนา (ชาวเล) ในเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๓๘.
พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธรรมจิโต). คุณธรรมและพุทธวิธีการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิ
พุทธธรรมและโรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี). คนสำราญงานสำเร็จ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: บริษัท
อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชิชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๐.
พระราชาบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๔๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๖.
พะยอม วงศ์สารศรี. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยครุสวนดุสิต, ม.ป.ป.
พิมลจรรย์ นามวัฒน์ และเสน่ห์ จุ้ยโต. แนวคิดเกี่ยวกับองค์การและการจัดการ. องค์การและการ
จัดการ. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, ๒๕๕๑.
มนัส สุวรรณ. นิเวศวิทยากับการพัฒนาเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอดี้นส์โตร์,
๒๕๓๙.
ยศ สันต์สมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๓๔ ตอนที่ ๐๑. วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๖๐.
ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๖๕. กรุงเทพมหานคร: อักษร
เจริญพัฒน์, ๒๕๖๕.
. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๖๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัทนาน
มีบุคส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๖๖.

วิรช ส่วนวางแผน. การจัดการและพฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทซีเอ็ตดูเคชั่น จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๓.

วิโรจน์ สารรัตนะ. การบริหาร หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๓.
กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๔๕.

ศรันย์ สมัณตรัฐ. “นิเวศวิทยาการวิจัยบูรณาการนิเวศวัฒนาวัฒนธรรมภูมิปัญญาชุมชนสถาปัตย์ ถิน กำหนดเขตน้ำกร่อยปากน้ำแม่กลองฝั่งขวา”. เอกสารประกอบการสอนวิชาภูมิปัญญา เทคโนโลยีชาวบ้าน. สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๓ มิถุนายน ๒๕๔๗.

ศรีศักร วัลลิโภดม. พัฒนาการทางสังคม-วัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์, ๒๕๔๔.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร, ๒๕๔๕.

ศุนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. องค์การมหาชน, ๒๕๔๗.

สมทรง บุรุษพัฒน์. การเล่นคอนของลาวโซ่ที่บางกุ้ง. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๔.

สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เพบูลร์ สำราญภูติ, ๒๕๔๑.

สมยศ นาวีการ. การบริหารเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๔.

สัมพันธ์ ภูเพบูลร์. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พิทักษ์อักษร, ๒๕๔๐.

สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. แผนแม่บท ปรัณรงค์วัฒนธรรมไทย พ.ศ. ๒๕๓๗.
กรุงเทพมหานคร: สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๕๐.

สิรภพ เหล่าลากะ. พุทธศาสตร์การเมือง. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๕.

สุเทพ สุนทรเกสข. แนวคิดพื้นฐานทางมนุษยวิทยาในการศึกษาอัตลักษณ์ กลุ่มชาติพันธุ์ ประชาชาติและการจัดองค์กรความสัมพันทางชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ, ๒๕๔๘.

_____ . แนวคิดพื้นฐานทางมนุษยวิทยาในการศึกษาอัตลักษณ์ กลุ่มชาติพันธุ์ สังคมและ สวัสดิการ และองค์กรทุนสำหรับเด็กแห่งสหประชาชาติ. ๒๕๔๖.

สุรพล สุยะพรหม และคณะ. พื้นฐานทางการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

ໂສພສ ຕົວໄສ່ຢ ແລະຄນະ. ສາຮານຸກຮມໝນຫາຕິກູຍ. ນគປ່ຽນ: ສຖາບັນວິຈີ້ຍກາງາແລະວັດນຮຣມເພື່ອ¹
ພັດນານບທ ມາຮວິທີຢາລີມທິດລ, ໂຕແກ້ໄຂ.

อมรา พงศាបิชญ์. วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแรมนานุษยวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

(๒) วิทยานิพนธ์:

นายนิวัฒน์ตันมัจฉา. “ผลสัมฤทธิ์การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์ลี้ภูมิของพระธรรมเจริญ”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระปลัดสุชาติ ชัยมีอ่อน (สุวัฒโน). “ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง : กรณีศึกษาในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาอัจฉริ สิริมงคล (มาตรา). “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๖.

พระมหาสุนันท์ สุนโนโห. “การพัฒนารูปแบบการจัดการศาสนาสมบัติของวัดในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระอ่านเจ พุทธวีส (พุทธอาสน์). “การศึกษาเบรี่ยบเที่ยบรรบบความสัมพันธ์ในเครือญาติกลุ่มชาติพันธุ์มังกับกลุ่มสังฆะในพระพุทธศาสนา”. วิทยานินพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

อมฤต หมวดทอง. “นิเวศวิทยาวัฒนธรรมซึ่งสัมพันธ์กับภูมิทัศน์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในชุมชนริมคลองบางกะเจ้า เก่าเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๘.

อุดร วงศ์ทับทิม. “ผลวัดชุมชนและว่าลุ่มน้ำโขงและสาละวิน”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๗.

(๓) วารสาร/บทความ:

นฤมล ลภะวงศ์. “กระบวนการจัดการเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ บ้านหนองมนทา อำเภอแม่ wang จังหวัดเชียงใหม่”. การท่องเที่ยวไทย นานาชาติ. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗): ๔๔.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. “มองอนาคต : บทวิเคราะห์วัฒนธรรมของคนอีสาน”. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์. ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๗): ๒๗-๓๒.

สำราญ ท้าวเงิน. “การจัดการความรู้ความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์”. วารสารวิชาการ. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙): ๑๖-๑๗.

สุวิไล เพรมศรีรัตน์. “แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย”. วารสารภาษาและวัฒนธรรม. ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๒ (๒๕๔๐): ๕-๑๔.

อนุกูล ตันสุพล. “นิเวศวิทยาวัฒนธรรม : กุญแจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”. วารสารวิชาการ. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙).

(๔) รายงานการวิจัย:

กมล บุญเขต. “การจัดการความรู้ทุนทางภาษาและวัฒนธรรมกับการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์”. รายงานการวิจัย. สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๘.

คงคาย หมื่นสาย. “การศึกษาสภาพปัญหาการบริการจัดการองค์กรอิสระ กรณีศึกษาสภาพวัฒนธรรมเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์”. เพชรบูรณ์: สภาวัฒนธรรมเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์. จุฬารศน์พยากรณ์, (๒๕๓๕). ประวัติการสร้างอนุสาวรีย์พ่อขุนพามเมือง. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาณ, ๒๕๕๐.

ชนกพร ไพบูลย์กุล. “การอนุรักษ์ชุมชนและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ริมแม่น้ำகக จังหวัดเชียงราย”. รายงานการวิจัย. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๔.

นามะ ขิตตะสังคະ, รองศาสตราจารย์ ดร. และคณะ. “วัฒนธรรมและภาษาสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย”. รายงานการวิจัย. วิทยาลัยนานาชาติภูมิภาคลุ่มน้ำโขง: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๓.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช. “การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษา “ประเพณีสาวด้าน วัดพระมหาธาตุรวมมหาวิหาร”. รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๗.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ. “การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาพิธีแซนโดนตา อำเภอชุมขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ”. รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๗.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา. “การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาประเพณีรับเที่ยมดาในตำบลดีหลวง อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา”. รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๗.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี. “การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษา การถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้าน ‘มโนรีบ้านปาง ลาง’ ตำบลพะยะ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระบุรี”. รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๗.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี. “การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษาการสืบชะตาแม่น้ำป่าสัก”. รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๗.

สำราญ ท้าวเงิน และคณะ. “ทุนทางภาษาและวัฒนธรรมกับการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์”. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยและพัฒนา: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๘.

สำราญ ท้าวเงิน. “การจัดการความรู้ความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์สู่ทุนทางปัญญา”. รายงานการวิจัย. สาขาวิชาภาษาอังกฤษ. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๙.

(๕) สัมภาษณ์:

ดร.วิศวัลย์ ใจฉิตานนท์. ประธานสภาพวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์. สัมภาษณ์, ๙ มีนาคม ๒๕๖๑.
 นายกระแสง มีกำลัง. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโคก. สัมภาษณ์, ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑.
 นายจุลศักดิ์ ศักดิ์เจริญชัยกุล. กำนันตำบลเขียนน้อย/ประธานสภาพวัฒนธรรม. สัมภาษณ์, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๒.
 นายช่าง ศักดิ์เจริญชัยกุล. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเขียนน้อย. สัมภาษณ์, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๒.
 นายเดชณรงค์ เดชจันทร์. กรรมการชุมชนบ้านน้ำเลา. สัมภาษณ์, ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑.
 นายธนกฤต เสียงอ่อน. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๔. สัมภาษณ์, ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๒.
 นายประมวล วงศ์ประเสริฐ. ประธานสภาพองค์การบริหารส่วนตำบลสะเตียง. สัมภาษณ์, ๙ มีนาคม ๒๕๖๑.
 นายราเชนทร์ บุญกำพ้า. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเขียนน้อย. สัมภาษณ์, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.
 นายสนั่น พรมประเสริฐ. สมาชิกสภาพเทศบาล. สัมภาษณ์, ๙ มีนาคม ๒๕๖๑.
 นายสมบัติ ช่วยเมือง. ผู้ใหญ่บ้าน บ้านน้ำเลา. สัมภาษณ์, ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑.
 นายสุวิทย์ แสนยาภุก. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขียนน้อย. สัมภาษณ์, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๒.
 พระครูใบภูภัทรภูวนารถ ร่มามานุโต. หัวหน้าศูนย์อบรมศิลธรรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนาพื้นที่
 สูง บ้านเขียนน้อย. สัมภาษณ์, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๒.
 พระครูปริยัติพัชรโกวิท. เจ้าอาวาสวัดทุ่งสมอ/พระนักเผยแพร่ศาสนาที่รับสูงเขียนน้อย. สัมภาษณ์,
 ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๒.
 พระครูสถิตพัชรเขต. เจ้าอาวาสวัดทุ่งสะเดียง. เจ้าคณะตำบลสะเดียง. สัมภาษณ์, ๙ มีนาคม ๒๕๖๑.
 พระอธิการอนันต์ มหาปัญญา. เจ้าอาวาสวัดน้ำเลา (ช่องลมเทวา). สัมภาษณ์, ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑.

๒. ภาษาอังกฤษ

(1) Books:

- Allen R. E. ed. **The Oxford Dictionary of Current English.** Great Britain: Oxford University Press, 1985.
- Brown, J. Marvin. **From Ancient Thai to Modern Dialects.** Bangkok: Social Science Association Press of Thailand, 1965.

- Fayol, Henri. **Industrial and General Administration.** New York: Mc-Graw Hill, 1930.
 [Online], Available : 2547. p.2
- Harold Karold and Heing Weihrich. **Management.** Singapore: Mc Graw-Hill Book Company, 1998.
- Heady, Ferrel. **Public Administration : A Comparative Perspective.** 2nd ed. New York and Basel: Marcel Dekker, 1979.
- Unwin, Tim. **The Place of Geography.** Essex: Longman Scientific & Technical, 1994.
- William Ouchi. **Organization and Management.** Eaglewood Cliffs: Prentice Hill, 1971.
- Williams J.D. **Public Administration : The people's Business.** Boston: Little, Brown and Company, 1880.

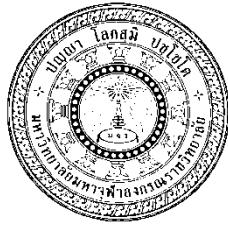
(2) Electronic:

กรมการปกครอง. กระทรวงมหาดไทย. "ประการสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง เรื่อง จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร แยกเป็นกรุงเทพมหานครและจังหวัดต่าง ๆ ตาม หลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๗". [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://stat.bora.dopa.go.th/stat/pk/pk_57.pdf 2558. [๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๐].

ศูนย์สารสนเทศเพื่อการบริหารและงานปกครอง. กรมการปกครอง. กระทรวงมหาดไทย, "ข้อมูลการ ปกครอง". [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.dopa.go.th/padmic/jungwad76/jungwad76.htm> [ม.ป.ป.]. [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐].







แบบสัมภาษณ์งานวิจัย
เรื่อง

รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์
ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม

๑. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์
 ๒. ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี
 ๓. ระดับการศึกษาชั้นสูงที่ท่านได้รับ.....
 ๔. ท่านมีอาชีพ.....
 ๕. จำนวนสมาชิกในครอบครัวรวมทั้งผู้ให้ข้อมูลมีจำนวน.....คน
 ๖. ภูมิลำเนาเดิมของท่านอยู่ที่ไหน
-

ส่วนที่ ๒ การจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

๑. รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์
-
-
-

๒. กระบวนการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์
-
-
-

๓. ความร่วมมือการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์

.....
.....
.....

๔. ท่านคิดว่าปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

.....
.....
.....

๕. ท่านคิดว่าในปัจจุบัน รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ มีปัญหา อุปสรรคด้านใดบ้าง ที่มีผลต่อการอนุรักษ์ และท่านคิดว่ามีแนวทางแก้ไขอย่างไร
- ปัญหา อุปสรรค

.....
.....
.....

- ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

ขอขอบพระคุณท่านที่ตอบแบบสัมภาษณ์

ภาคนวาก ๖

หนังสือเชิญ, รายชื่อผู้ให้ข้อมูลวิจัย และอื่น ๆ



ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสังฆพ่อขุนพามีอง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ อําเภอหล่มสัก
จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๘ สิงหาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เก็บข้อมูลงานวิจัย
เรียน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ ข้าพเจ้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุพล ศิริ และคณะ ได้รับอนุมัติจากสถาบัน
วิจัยพุทธศาสตร์ ให้ดำเนินการทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่าย
วัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการเก็บข้อมูลจาก
กลุ่มเป้าหมาย ข้อมูลที่ได้รับจะไม่ส่งผลกระทบต่อท่านหรือองค์กรของท่านแต่อย่างใด เพราะจะ
นำไปใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น

เพื่อให้การดำเนินงานวิจัยในครั้นี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสถาบันวิจัยพุทธ
ศาสตร์ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการพัฒนา
ชุมชน สังคมและประเทศชาติเป็นลำดับไป ขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุพล ศิริ)
อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสังฆพ่อขุนพามีอง เพชรบูรณ์

สำนักงานวิทยาลัย
โทร. ๐-๔๖๗๐-๒๗๗๒ มือถือ ๐๘-๔๒๗๑-๑๗๐๕

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์การวิจัย
เรื่อง รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์
ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑. พระครูสุทธิพัชรเขต เจ้าอาวาสวัดทุ่งสะเดียง ตำบลสะเดียง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
๒. นายเสนอ อินทวงศ์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๑ ตำบลสะเดียง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
๓. นายสนั่น พรหมประเสริฐ สมาชิกสภาเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์
๔. พระธีรวัฒน์ สุเมโธ รักษาการเจ้าอาวาสวัดประดู่ด้าว ตำบลสะเดียง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
๕. ดร.วิศวัลย์ ใจมิตรานนท์ ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์
๖. นายช่าง ศักดิ์เจริญชัยกุล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บ้านเข็gn้อย ตำบลเข็gn้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
๗. นายเล่าซัว สืบศักดิ์วงศ์ กรรมการหมู่บ้าน บ้านเข็gn้อย ตำบลเข็gn้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
๘. นายตั้งเช้ง แซ่ท้าว กรรมการหมู่บ้าน บ้านเข็gn้อย ตำบลเข็gn้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
๙. นายประพิน นาคสำราญ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะเดียง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
๑๐. นายสมบูรณ์ แย้มอุบล ประธานชุมชนเทศบาล อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
๑๑. พระครูปัญญาพัชรสิทธิ์ เจ้าคณะตำบลบ้านโคก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
๑๒. พรองอธิการอนันต์ มหาปุญญะ เจ้าอาวาสวัดน้ำเลา (ช่องลมเทوا) ตำบลบ้านโคก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
๑๓. นายสมบัติ ช่วยเมือง ผู้ใหญ่บ้าน บ้านน้ำเลา ตำบลบ้านโคก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
๑๔. นายเดชณรงค์ เดชจันทร์ กรรมการชุมชนบ้านน้ำเลา ตำบลบ้านโคก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
๑๕. นายรวม ช่วยเมือง กรรมการชุมชนบ้านน้ำเลา ตำบลบ้านโคก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

๑๖. พระครูกัลยาณพัชรสกิตติ์ เจ้าคณะตำบลนาแซง วัดประชิตกัลยาณมุนี ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์
๑๗. นางสาวกานต์ จันทร์ห่วง ประธานกลุ่มสตรี ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์
๑๘. นางบัวผัน ตรีถัน กรรมการกลุ่มออมทรัพย์ชุมชน ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์
๑๙. นายธนกฤต เสียงอ่อน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๔ ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์
๒๐. นายมาโนช ทองปะรัง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๔ ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์
๒๑. นางมาลา จอมสี กรรมการหมู่บ้าน หมู่ ๔ ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์
๒๒. พระครูปริยัติพัชรโกวิท เจ้าอาวาสวัดทุ่งสมอ/ประธานนักเผยแพร่ศาสนาบนที่ราบสูงเขึ้น้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
๒๓. พระครูใบภูภัตตาภรณ์ ธรรมานุโพ หัวหน้าศูนย์อบรมศีลธรรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนาบนที่ราบสูง บ้านเขึ้น้อย ตำบลเขึ้น้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
๒๔. นางสาวรณณภูษา วงศ์วิริยะชาติ ประธานกลุ่มอาชีพ ตำบลเขึ้น้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
๒๕. นายจุลศักดิ์ ศักดิ์เจริญชัยกุล กำนันตำบลเขึ้น้อย/ประธานสภาวัฒนธรรม ตำบลเขึ้น้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
๒๖. นายสันติ สีบศักดิ์วงศ์ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเขึ้น้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
๒๗. นายราเชนทร์ บุญกำพร้า ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเขึ้น้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
๒๘. นางเตือนใจ เดชจันทร์ ประธานกลุ่มอาชีพชุมชนบ้านน้ำเลา ตำบลบ้านโคก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
๒๙. นายกระแสง มีกำลัง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโคก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
๓๐. นายภัคพงษ์ ปลาเงิน รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโคก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
๓๑. นางบุญทัน ขำปลอด สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโคก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
๓๒. นายนรรษฐพล จันทร์พิลา ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสะเดียง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

๓๓. นายประมวล สงค์ประเสริฐ ประธานสภากองค์การบริหารส่วนตำบลสะเดียง อำเภอเมือง เพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
๓๔. นายสุนทร สมสร้อย กำนันตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์
๓๕. นายจรัส จันทร์นุช ประธานสภากองค์การบริหารส่วนตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัด เพชรบูรณ์
๓๖. นางปราณปรียา แก่นสารี เลขานุการสภากองค์การบริหารส่วนตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์





รูปภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาด้านธรรมชาติและกลุ่มชาติพันธุ์
ในจังหวัดหัวดเพชรบูรณ์





๒. ชาวไทยกลุ่ม บ้านนาแซง





ស. ចាហេះ ប៉ានខៀវនូយ





๔. ชาวนบນ บ้านນໍາເລາ









ภาควิชา มนุษย์ สังคม ฯ

การรับรองการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

๙



**หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๓

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์
เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า พระปริยัติพัชราภรณ์, ดร. ตำแหน่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พ่อขุนพามีอง เพชรบูรณ์ ชื่อหน่วยงาน วิทยาลัยสงฆ์พ่อขุนพามีอง เพชรบูรณ์ ที่อยู่ ๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐ โทรศัพท์ ๐-๘๘๔๗-๗๖๕๗๗ โทรสาร ๐-๕๖๗๐-๒๑๗๗

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุพล ศิริ และคณะ

โดยนำไปใช้ประโยชน์ดังนี้

- การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนาฐานรูปแบบการเรียนการสอน
- การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่นำไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ จนถึง ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้นำไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ใช้ในการบรรยาย และการสอนในชั้นเรียน
๒. บูรณาการใช้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ คณะสงฆ์ วัด และชุมชน
๓. พัฒนาฐานรูปแบบการเรียนการสอน

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(พระปริยัติพัชราภรณ์, ดร.)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พ่อขุนพามีอง เพชรบูรณ์

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)



ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากการวิจัย (Output/ Outcome /Impact)

๑. ผลผลิต (Output) ของงานวิจัย

- จากที่ทำงานวิจัยผลที่เกิดจากที่ผู้วิจัยได้ออกเก็บข้อมูลได้ผลตอบรับว่างานวิจัยเรื่องที่ทำอยู่นี้เป็นงานเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาที่ใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี
- พุดถึงคุณภาพงานวิจัยเรื่องนี้ถือว่าเป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพอีกเรื่องที่สังคมทุกวันนี้ยอมรับว่าเครื่อข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์มีความความหลากหลายทางชาติพันธุ์
- สมรรถภาพของเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์จะแตกต่างกันออกไป เนื่องจาก การศึกษาบ้าง ประสบการณ์บ้าง ตลอดจนแนวคิด ทัศนคติที่แตกต่างกันจำเป็นที่ผู้สูงอายุจะต้องผ่านกระบวนการฝึกอบรมให้จิตใจของตัวเองดีขึ้น

๒. ผลลัพธ์ (Outcome) ของวิจัย

- เครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้เรียนรู้รูปแบบการจัดการระบบนิเวศวิทยาวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องนี้เพิ่มมากขึ้น และนำไปปฏิบัติกับตัวเองมากขึ้น
- กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์มีความสนใจในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้ตนเองมีความสุขกับการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมและสามารถนำไปปรับใช้ให้เข้ากับสังคมปัจจุบันได้
- เครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นกิจกรรมของการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรม และทำให้เกิดความสุขกับสิ่งที่ตนทำ

๓. ผลกระทบจากการวิจัย (Impact)

- งานวิจัยเรื่องนี้ทำให้เครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้ทราบถึง เป้าหมายของการอยู่ร่วมกัน และการใช้หลักธรรมาทางพระพุทธศาสนาเชื่อมโยงเข้ากันเพื่อให้เกิดสันติ สุขขึ้นมาได้
- งานวิจัยเรื่องนี้ทำให้เครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์มีกิจกรรมดี ๆ เพื่อทำให้ตนเอง ไม่ต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยวดังที่ผ่านมา
- งานวิจัยเรื่องนี้ทำให้ทุกคนในเครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์มีทัศนคติที่ดีต่อกัน และ ทำให้ชีวิตของตนเองดีขึ้นจากการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมที่มีทั้งความบันเทิง และนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันของตนเองได้

ประวัติผู้วิจัย

๑. ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) ผศ.สุphon Siri
(ภาษาอังกฤษ) Asst. Suphon Siri
๒. ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิจัย อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต^{วิทยาสงข์พ่อขุนพามีอง เพชรบูรณ์}

๓. ประวัติการศึกษา

- ป.ตร. ๓ สำนักเรียนวัดหนองกุ่ม จังหวัดขอนแก่น , ๒๕๒๙
- หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๓๘
- หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะและการวางแผนสังคม ,
มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๔๑

๔. ประสบการณ์การทำงาน

- รายวิชาที่ทำการสอน
- ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์
 - การศึกษาอิสระทางรัฐประศาสนศาสตร์
 - ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์
 - นโยบายสาธารณะและการวางแผน
 - บาลีไวยากรณ์
 - ความรู้เบื้องต้นทางรัฐประศาสนศาสตร์

๕. ผลงานวิชาการ

- ชื่อผลงาน แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ, ๒๕๖๑,
วิทยาลัยสงข์ศรีสะเกะ
- ชื่อผลงาน การเปลี่ยนแปลงองค์กรในยุคโลกาภิวัตน์, ๒๕๖๑,
วิทยาลัยสงข์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
- ชื่อผลงาน ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวางแผนและนโยบายสาธารณะ, ๒๕๖๒,
วิทยาลัยสงข์นครป่าบิน

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

๑. ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) (ภาษาอังกฤษ)	พระครูศิริพัชรากร (สมบัติ วงศ์บุญมี) Phrakru Siripatcharakorn
๒. ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิจัย อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาสางขาว่อง เพชรบูรณ์

๓. ประวัติการศึกษา

หลักสูตรพุทธศาสนาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๔๖

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยภาคกลาง ๒๕๔๙

๔. ประสบการณ์การทำงาน

รายวิชาที่ทำการสอน

- พระพุทธศาสนา กับภูมิปัญญาไทย
 - พระพุทธศาสนา กับเศรษฐศาสตร์
 - ธรรมปฏิบัติตามแนวพระพุทธศาสนา
 - ธรรมประยุกต์
 - ธรรมะภาคปฏิบัติ ๕
 - ธรรมะภาคปฏิบัติ ๗

๕. ผลงานวิชาการ

ชื่อผลงาน ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักไตรสิกขา, ๒๕๖๑,
วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะแก

ชื่อผลงาน แนวทางพื้นฟูสมรรถนะผู้ติดยาเสพติดตามหลักปรัชญาทางพระพุทธศาสนา,
๒๕๖๑, วิทยาลัยสังฆพุทธปัญญาศรีทวารวดี

ชื่อผลงาน การบริหารงานตามหลักการครองตน ครองคน ครองงานฯ, ๒๕๖๒,
วิทยาลัยสังฆารณ์

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

๑. ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) นายปิยวัช ลักษณ์
(ภาษาอังกฤษ) Mr. Piyawat Lakorn

๒. ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิจัย อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาสงข์พอุนนาเมือง เพชรบูรณ์

๓. ประวัติการศึกษา

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ๒๕๔๔

หลักสตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๔๘

๔. ประสบการณ์การทำงาน

รายวิชาที่ทำการสอน

- ภาษาอังกฤษเบื้องต้น
- มนุษย์กับอารยธรรม
- พระพุทธศาสนา กับความมั่นคงของมนุษย์
- ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการในภาครัฐ
- ความรู้เบื้องต้นทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

๕. ผลงานวิชาการ

ชื่อผลงาน	การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น, ๒๕๖๑, วิทยาลัยสงข์ศรีสะเกษา
ชื่อผลงาน	เทคโนโลยีสารสนเทศกับการบริหาร, ๒๕๖๑, วิทยาลัยสงข์พorthปัญชาศรีทวารวดี